

AKMONIA ANTİK KENTİ MEZAR STELLERİ VE BOMOSLAR

Muradiye KÜÇÜKCAN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Münteha DİNÇ

2017/TP051 numaralı Yüksek Lisans Tez Projesi Uşak Üniversitesi Bap
Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmektedir.

Uşak

Haziran, 2019

AKMONIA ANTİK KENTİ MEZAR STELLERİ VE BOMOSLAR

Muradiye KÜÇÜKCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Münteha DİNÇ

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2019

ÖZET

AKMONIA ANTİK KENTİ MEZAR STELLERİ VE BOMOSLAR

Muradiye KÜÇÜKCAN

Arkeoloji Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran, 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Munteha DİNÇ

Akmonia antik kenti, Uşak ili Banaz ilçesi Ahat köyünün güneyindeki Asartepe mevkiinde yer almaktadır. ‘Akmonia Antik Kenti Mezar Stelleri ve Bomoslar’ başlıklı bu çalışma ile on iki adet Mezar Steli ve on adet Bomos tipolojik ve stilistik açıdan incelenip değerlendirilmiştir. Bu mezar stellerinin bazıları Phrygia Bölgesi için karakteristiktir. Bomoslar ise kentte soylu insanlara ait anıtsal mezarların bulunduğunu ve ölü kültürünün toplum içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu mezar stellerinin ve bomosların üzerinde yer alan bezemeler ve araç gereçler halkın günlük yaşantısına ışık tuttuğu gibi kentin sosyal yapısı hakkında da bilgi vermektedir.

Anahtar kelimeler: *Phrygia, Akmonia, Mezar Stelleri, Bomos, Bezeme.*

ABSTRACT

AKMONIA ANCIENT CITY ON GRAVE STELES AND BOMOS

Muradiye KÜÇÜKCAN

Archeology Department

Uşak University Social Sciences Institute, June, 2019

Consultant: Assistant Professor Münteha DİNÇ

The ancient city of Akmonia is located in Asartepe, south of the village of Ahat in the town of Banaz in Uşak province. In this study titled Tombstones of the ancient city of Akmonia and Bomos, twelve Grave Steles and ten Bomos were examined and evaluated in terms of typological and stylistic. Some of these grave steles are characteristic for the Phrygia Region. Bomos shows that there are monumental tombs belonging to noble people in the city and the dead cult has an important place in the society. The embellishments and tools on these grave steles and bomos provide information about the social structure of the city as well as light on the daily life of the people.

Key words: Phrygia, Akmonia, Grave Steles, Bomos, Decoration.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Arkeoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Muradiye Küçükcan'ın 'Akmonia Antik kenti Mezar Stelleri ve Bomoslar' başlıklı tezi 28/06/2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Münteha DİNÇ

Üye : Prof. Dr. Binnur GÜRLER

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Emre TAŞTEMÜR

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Akmonia antik kenti Phrygia bölgesi içerisinde yer alır. Roma döneminde yaygın olarak kullanılan mezar stelleri ve bomoslar bu kentte de kullanılmıştır. Phrygia Bölgesi için mezar stellerin çoğu karakteristik olup sembolik kapı tipinde bir forma sahiptir. Üzerinde yer alan bezemeler ve araç gereçler kentin kültürel, sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgileri sunması açısından önemlidir.

‘Akmonia Antik Kenti Mezar Stelleri ve Bomoslar’ adlı bu çalışma Uşak İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey araştırması: Eski Yunan ve Roma Yerleşimleri adlı yüzey araştırmasında tespit edilen mezar stelleri ve bomosları kapsamaktadır. Ayrıca özgün bir çalışma olması için Uşak Arkeoloji Müzesi’nde de çalışılmıştır.

Tezim boyunca bana danışmanlıktan ziyade yol gösteren, iyi bir arkeolog nasıl olunur sözlerinin karşılığını bulduğum sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Münteha Dinç’e, her fırsatta yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Emre Taştür’a, araştırmam boyunca her fırsatta yanımda olan ekip üyelerine teşekkür ederim. Ayrıca Uşak Arkeoloji Müzesi arkeologlarından Yağmur Bunsuz ve Veysi Gün’e yardımlarından dolayı, bana bu mesleği sevdiren saygıdeğer hocam Muğla Arkeoloji Müzesi Müdürü Sabiha Pazarcı’ya teşekkürü bir borç bilirim.

Mezar stellerinin ve bomosların üzerinde yer alan yazıtların çevirilerini yapan Akdeniz Üniversitesi Eski Çağ Dilleri ve Edebiyatları Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Nalan Eda Akyürek ve Dr. Hüseyin Uzunoğlu’na, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Ü. Melda Ermiş, Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Deniz Kaplan’a ve Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Zerrin Erdiç’e teşekkür ederim.

Tezin oluşması konusunda kaynaklarından yararlandığım İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü (DAI) Kütüphanesi çalışanlarına, ve kaldığım süre boyunca konukseverliklerinden dolayı teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan aileme; teşvik ve desteklerini esirgemeyen eşim Mustafa Küçükcan’a teşekkürlerimi sunarım.

Muradiye KÜÇÜKCAN

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı Soyadı : Muradiye KÜÇÜKCAN
 Doğum Yeri ve Tarihi : Uşak /07.05.1990
 Lisans Öğretimi : Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji
 Bölümü, Arkeoloji Anabilim Dalı
 Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji
 Bölümü, Arkeoloji Anabilim Dalı
 Bildiği Yabancı Diller : İngilizce ve Almanca

İş Deneyimi :

Çalıştığı Kurumlar :

2017-2018: Uşak Üniversitesi Sağlık Kültür Daire Başkanlığı Fen
 Edebiyat Fakültesi Dekanlığı Kısmı Zamanlı Öğrenci
 2017: Blaundos Antik kenti kazısı (Arkeolog) ve Uşak Kayaagıl
 Nekropolü Kazısı (Arkeolog)
 2014: Uşak Aybey Kazısı (Arkeolog)
 2013: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir ili Nif-Olympos Dağı
 Kazısı
 2011: Uşak Arkeoloji Müzesi Stajı

Projeler :

2017- devam : Sebaste Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırması
 (Araştırmacı)
 2014-2018 : Uşak İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması: Eski Yunan
 ve Roma (Arkaik, Klasik, Hellenistik ve Roma) Yerleşimleri
 (Araştırmacı)

İletişim

e-posta adresi :mdemirkaya2@gmail.com

İÇİNDEKİLER

ÖZET	<u>iii</u>
ABSTRACT	<u>iv</u>
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	<u>v</u>
ÖNSÖZ	<u>vi</u>
ÖZGEÇMİŞ	<u>vii</u>
İÇİNDEKİLER	<u>viii</u>
KISALTMALAR LİSTESİ	<u>x</u>
HARİTALAR LİSTESİ	<u>xi</u>
RESİMLER LİSTESİ	<u>xii</u>
ÇİZİMLER LİSTESİ	<u>xv</u>
GİRİŞ	<u>1</u>
1.BÖLÜM :AKMONIA ANTİK KENTİ	
1.1.PHRYGIA BÖLGESİ	<u>3</u>
1.2.AKMONIA ANTİK KENTİ'NİN COĞRAFİ KONUMU	<u>4</u>
1.3.KENTİN ARAŞTIRMA TARİHİ	<u>4</u>
1.4.AKMONIA ANTİK KENTİ'NİN TARİHİ VE YAPILARI	<u>6</u>
1.5.AKMONIA ANTİK KENTİ'NDE YER ALAN KÜLTLER	<u>10</u>
2.BÖLÜM: MEZAR STELLERİ VE GELİŞİMİ	<u>12</u>
2.1. KAPI TIPLİ MEZAR STELLER	<u>13</u>
2.2.MASİF BLOK ÜZERİNE YAPILAN STELLER	<u>15</u>
2.3. BOMOSLAR	<u>15</u>
3.BÖLÜM: AKMONIA ANTİK KENTİNDE YER ALAN MEZAR STELLERİ VE BOMOSLAR	
3.1. AKMONIA ANTİK KENTİNDE YER ALAN MEZAR STELLERİ	<u>17</u>
3.1.1.Akmonia Antik Kentinde Yer Alan Mezar Stellerinin Tipolojisi	<u>17</u>
3.1.1.1.Alınlık Taşı	<u>17</u>
3.1.1.2. Yalancı Kapılar / Kapı Tipli Taşlar	<u>18</u>
3.1.1.3. Kapı Tipli Naiskos Steller	<u>19</u>

3.1.1.3.1.Üçgen Alınlıklı Kapı Tipli Naikos Stel	<u>19</u>
3.1.1.3.2. Suriye Tipi Alınlıklı Kapı Tipli Naikos Stel	<u>19</u>
3.1.1.3.3.Dikdörtgen Şeklinde Olan Kapı Tipli Naikos Steller	<u>19</u>
3.2. AKMONIA ANTİK KENTİNDE YER ALAN MASİF BLOK ÜZERİNE YAPILAN STELLER	<u>20</u>
3.2.1.Masif Blok Üzerinde Yer Alan Üçgen Alınlıklı Steller	<u>20</u>
3.3. AKMONIA ANTİK KENTİNDE YER ALAN BOMOSLAR	<u>20</u>
4.BÖLÜM: AKMONIA ANTİK KENTİNDEKİ MEZAR STELLERİ VE BOMOSLAR ÜZERİNDE GÖRÜLEN BEZEMELER	<u>22</u>
5.BÖLÜM: AKMONIA ANTİK KENTİNDEKİ MEZAR STELLERİ VE BOMOSLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	<u>27</u>
SONUÇ	<u>36</u>
KATALOG	<u>38</u>
HARİTALAR	<u>62</u>
RESİMLER VE ÇİZİMLER	<u>65</u>
KAYNAKÇA	<u>98</u>

KISALTMALAR LİSTESİ

Env. No .: Envanter Numarası

Gen: Genişlik

Kat.: Katalog

Lev. :Levhalar

MAMA: Monumenta Asiae Minoris Antiqu

MÖ: Milattan Önce

MS: Milattan Sonra

Nr./ No. : Numara

UYA: Uşak Yüzey Araştırması

Yük. : Yükseklik

HARİTALAR LİSTESİ**HARİTA 1**

Harita 1: Batı ve Güney Phrygia Haritası (Thonemann, 2010, s. 172) 62

HARİTA 2

Harita 2: Uşak İli ve İlçeleri Haritası (UYA arşivi) 63

HARİTA 3

Harita 3: Pers Kral Yolu Haritası (Calder, 1925, s. 31). 64

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Menokritos'un kızı Tatia'nın onurlandırma steli (MAMA VI, 1939, s. 135)	<u>65</u>
Resim 2: Iulia Severa yazıtı (Bucler-Calder,1939, s. 97,Ramsay 1895-97, s. 647- 49)	<u>65</u>
Resim 3: Aurelius Yazıtı M.S. 333 (Trebilco, 1991, s. 61)	<u>66</u>
Resim 4: Titan Kabartması (Hamilton, 1842, s. 117)	<u>66</u>
Resim 5: Demades'in Meclis Kararı M.S. 1. yy (Giannokopoulos, 2013, s. 23)	<u>67</u>
Resim 6: Örnek Macellum Planı (Atik, 2002 , s. 195)	<u>67</u>
Resim 7: Macellum Yazıtı (Legrand, 1849, s. 82)	<u>67</u>
Resim 8: Gymnasium Taban Mozağinden Detaylar (Başgelen, 2000, s. 23-25)	<u>68</u>
Resim 9: Kuzey Nekropolü (UYA arşivi)	<u>68</u>
Resim 10: Doğu Nekropolü (UYA arşivi)	<u>69</u>
Resim 11: Akmonia Antik Kenti (UYA arşivi)	<u>69</u>
Resim 12: Zeus Alsenos adak yazıtı (Drew-Bear, 1990, s. 66)	<u>69</u>
Resim 13: Zeus Orkamaneites adak yazıtı (Uşak Arkeoloji Müzesi arşivi)	<u>70</u>
Resim 14: Hieropolis antik kentinde bomos kullanıldığını gösteren bir örnek (Şimşek, 2011, Lev.27, Resim 92).	<u>70</u>
Resim 15: Eumenia antik kenti beşik çatılı bomos örneği (Sögüt,2011, s. 84)	<u>71</u>
Resim 16: Akmonia antik kenti çam kozalaklı bomos örneği (Kelp, 2015, Lev. 8, Resim 2)	<u>71</u>
Resim 17: Hedera Helix bitkisi (M. Küçükcan arşivi).	<u>72</u>
Resim 18: Rosa bitkisi. https://www.google.com.tr/search?q=rosa&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwisorfvjoDbAhWChywKHblRCuMQ_AUICigB&biw=1024&bih=613#imgrc=uI1aB-2ENII4XM[12.05.2018]	<u>73</u>

Resim 19: Syringa Vulgaris bitkisi.

https://www.google.com.tr/search?q=syringa+vulgaris+pan+ile+ili%C5%9Fkisi&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=_7ID1WlSkP8E9M%253A%252CKkRY27x9B_DIEM%252C_&usg=__igfGdIVuZ07Osb_NJ2Gd6WoRqAk%3D&sa=X&ved=0ahUKEwie1a3ZlIDbAhUD2ywKHXAqGcYkQ9QEIMjAE#imgrc=_7ID1WlSkP8E9M

[12.05.2018].

73

Resim 20: Crocus bitkisi.

https://www.google.com.tr/search?q=crocus+safran&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjs8taJmoDbAhUL-aQKHY-cDngQ_AUICigB&biw=1024&bih=613#imgrc=CncqNZzkutgHfM

[12.05.2018]

74

Resim 21: Hydrangea bitkisi.

<https://yesilgazete.org/blog/2017/11/18/ciceklerin-dili-seran-vreskala/>

[12.05.2018]

74

Resim 22: Kat.No. 1, Kapı Tipli Mezar Steli (UYA arşivi)

75

Resim 23: Kat. No. 2, Kapı Tipli Mezar Steli (UYA arşivi)

76

Resim 24: Kat. No. 3, Kapı Tipli Mezar Steli (UYA arşivi)

77

Resim 25: Kat.No.4, Kapı Tipli Mezar Steli (UYA arşivi)

78

Resim 26: Kat.No.5, Kapı Tipli Mezar Steli (UYA arşivi)

79

Resim 27: Kat.No.6, Kapı Tipli Mezar Steli (UYA arşivi)

80

Resim 28: Kat.No.7, Kapı Tipli Mezar Steli (UYA arşivi)

81

Resim 29: Kat.No.8, Kapı Tipli Mezar Steli (UYA arşivi)

82

Resim 30: Kat.No.9, Kapı Tipli Mezar Steli (UYA arşivi)

83

Resim 31: Kat. No.10, Mezar Steli (UYA arşivi)

84

Resim 32: Kat. No:11, Mezar Steli (UYA arşivi)

85

Resim 33: Kat. No:12, Mezar Steli (UYA arşivi)

86

Resim 34: Kat. No:13, Mezar Steli (UYA arşivi)

86

Resim 35: Kat. No.14, Bomos (UYA arşivi)

87

Resim 36: Kat. No.15, Bomos (UYA arşivi)

88

Resim 37: Kat. No.16, Bomos (UYA arşivi)

89

Resim 38: Kat. No.17, Bomos (UYA arşivi)

90

Resim 39: Kat. No.18, Bomos (UYA arşivi)

91

Resim 40: Kat. No.19, Bomos (UYA arşivi)	<u>92</u>
Resim 41: Kat. No.20, Bomos (UYA arşivi)	<u>93</u>
Resim 42: Kat. No.21, Bomos (UYA arşivi)	<u>94</u>
Resim 43: Kat. No.22, Bomos (UYA arşivi)	<u>95</u>
Resim 44: Kat. No.23, Bomos (UYA arşivi)	<u>96</u>
Resim 45: Kat. No.24, Bomos (UYA arşivi)	<u>97</u>

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 1: Kat.No.2, Kapı Tipli Mezar Steli (M. Küçükcan)	<u>76</u>
Çizim 2: Kat.No. 3, Kapı Tipli Mezar Steli (M. Küçükcan)	<u>77</u>
Çizim 3: Kat.No.4, Kapı Tipli Mezar Steli (M. Küçükcan)	<u>78</u>
Çizim 4: Kat.No.5, Kapı Tipli Mezar Steli (M. Küçükcan)	<u>79</u>
Çizim 5: Kat.No.6, Kapı Tipli Mezar Steli (M. Küçükcan)	<u>80</u>
Çizim 6: Kat.No.7, Kapı Tipli Mezar Steli (M. Küçükcan)	<u>81</u>
Çizim 7: Kat.No.8, Kapı Tipli Mezar Steli (M. Küçükcan)	<u>82</u>
Çizim 8: Kat.No.9, Kapı Tipli Mezar Steli (M. Küçükcan)	<u>83</u>
Çizim 9: Kat. No.10, Mezar Steli (M. Küçükcan)	<u>84</u>
Çizim 10: Kat. No:11, Mezar Steli (M. Küçükcan)	<u>85</u>
Çizim 11: Kat. No.13, Bomos (M. Küçükcan)	<u>86</u>
Çizim 12: Kat. No.14, Bomos (M. Küçükcan)	<u>87</u>
Çizim 13: Kat. No.15, Bomos (M. Küçükcan)	<u>88</u>
Çizim 14: Kat. No.16, Bomos (M. Küçükcan)	<u>89</u>
Çizim 15: Kat. No.17, Bomos (M. Küçükcan)	<u>90</u>
Çizim 16: Kat. No.18, Bomos (M. Küçükcan)	<u>91</u>
Çizim 17: Kat. No.19, Bomos (M. Küçükcan)	<u>92</u>
Çizim 18: Kat. No.20, Bomos (M. Küçükcan)	<u>93</u>
Çizim 19: Kat. No.21, Bomos (M. Küçükcan)	<u>94</u>
Çizim 20: Kat. No.22, Bomos (M. Küçükcan)	<u>95</u>
Çizim 21: Kat. No.23, Bomos (M. Küçükcan)	<u>96</u>
Çizim 22: Kat. No.24, Bomos (M. Küçükcan)	<u>97</u>

GİRİŞ

Akmonia antik kenti Uşak ili, Banaz ilçesi, Ahat köyünün güneyindeki Asar tepe mevkiinde yer almaktadır. Bu kent Dindymos'un (Murat Dağı) eteklerinde uzanan Doiantos Pedion'a (Banaz Ovası) hakimdir. Ayrıca Sindros'un (Banaz Çayı) önemli kollarından biri olan Kuruçay tarafından beslenen geniş tarım arazilerine sahiptir. Kent, Sardeis'ten başlayarak doğuya doğru uzanan ana yolun ve güneyden kuzeye uzanan ara yolların kesiştiği noktada yer almaktadır.

Bu kentte tespit edilen mezar stelleri ve bomoslar ise önemli buluntular arasındadır. Tez çalışmamda Akmonia antik kenti ve territoryumunda yer alan bu eserler tipolojik ve stilistik açıdan değerlendirilecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde 'Akmonia Antik Kenti' başlığı altında Phrygia bölgesi, Phrygia bölgesindeki yeri, araştırma tarihçesi ve bu kentteki kırsal yaşam ve etkileri anlatılmaya çalışılacaktır.

İkinci bölümünde Akmonia antik kentinde tespit edilen mezar stelleri ve bu stellerin gelişimi incelenecektir. Alt başlık altında ise Akmonia antik kentine ait olan mezar stelleri gruplanacaktır.

Üçüncü bölümde Akmonia antik kentinde tespit edilen bomoslar incelenip, kullanım amaçları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Dördüncü bölümde kentteki mezar stellerin ve bomosların üzerindeki bezemeler incelenecektir. Bitkisel, geometrik, figüratif ve nesnel bezemeler ve bunların ahşap mimariye yansıması ele alınacaktır. Ayrıca bu bezemeler üzerinde yer alan çiçek motifleri ve rozetleri mezar sahibinin hangi amaçla yaptırdığı ve ölümle bağlantılı olup olmadığı araştırılacaktır.

Beşinci bölümü değerlendirme aşaması oluşturacaktır. Alt başlıklar altında bomoslar ve mezar stelleri değerlendirilecektir. Katalog bölümünde ise tanıtılan parçalar ayrıntılı incelenecektir. Bitkisel bezemelerle birlikte tarih aralıkları bulunmaya çalışılacak, yazıtlarıyla özellikle bomosların nasıl kullanıldığına dair bilgilere ulaşılmaya çalışılacaktır.

Beş bölümden oluşan tez çalışmasında en önemli yeri Akmonia antik kenti ve territoryumunda yer alan mezar stelleri ve bomoslar oluşturacaktır. Bir bütün olarak ele alınan mezar stelleri ve bomoslar, geçmiş yıllarda yayınlanan mezar stelleri ve bomoslarla birlikte incelenecektir. Bu eserler ile ilgili tipoloji ve bezeme açısından değerlendirme yapılacaktır.

Sonuç bölümünde Akmonia antik kentine ait mezar stellerin ve bomosların özellikleri özetlenerek kentin zenginliği gösterilecektir.

Katalog bölümünde Akmonia'ya ait mezar stelleri ve bomoslar kendi içerisinde gruplanacak, tipolojik olarak incelenecek ve sınıflandırmaya bağlı kalınarak kronolojik sıralanacaktır.

Levhalar bölümünde Akmonia antik kentine ait verileri, mezar stelleri ve bomosları destekleyici resimler ve çizimler eklenecektir.

1.BÖLÜM: AKMONIA ANTİK KENTİ

1.1.PHRYGIA BÖLGESİ

Günümüzde Phrygia bölgesi, Afyon ve Eskişehir'in tümünü, Kütahya'nın doğusunu ve güneyini, Konya, Isparta, Burdur illerinin kuzey ve kuzeybatısını kapsamaktadır. Uşak ilinin doğusunu kapsadığı ise tam olarak bilinmemektedir. Sınır komşuları ise; Galatia ve Kappadokia bölgeleri doğusunu, Bithynia ve Paphlagonia bölgeleri kuzeyini, Lykaonia, Pisidia, Kabalis, Milyas, Kibyrtis bölgeleri güneyini, Karia, Lydia ve Mysia, bölgeleri batısını oluşturur (Sevin, 2001, s. 195-201).

Merkezinde Dindymos (Murat Dağı) vardır. Bu dağın güney eteklerinde Doiantos Pedion'un (Banaz Ovası) yer aldığı Phrygia Bölgesi (Dinç, 2017, s. 91), Anadolu'nun büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bölgenin sınırları istilalar ve siyasi bölünmeler sebebiyle sık sık değişmiştir. Bu yüzden bu sınırlar hakkında kesin bir şey söylemek zordur (Sevin, 1982, s. 235).

Hellenistik dönemde Phrygia Bölgesi, Phrygia Magna, Phrygia Epiktetos, Phrygia Paroreios gibi bölümlere ayrılmıştır (Ramsay, 1895, s. 163 ve Kortonoğlu, 2006 , s. 14).

Phrygia Magna yani büyük Phrygia'nın kuzey sınırını Dorylaion (Eskişehir), doğu sınırını Galatia Bölgesi, Kappadokia Bölgesi ve Tatta (Tuz) gölü oluşturur (Strabon, 2009, s. 49). Phrygia Paroreios bölümü, Pisidia bölgesi ile güney sınırını oluşturmaktadır (Sevin,1982, s. 198 ve Kortonoğlu, 2006, s. 14). Batı sınırı için Strabon, Phrygialılar, Karialılar, Lydialılar, Mysialılar birbirlerine karıştıkları için, bunları ayırt etmenin zor olduğunu söylemiştir (Strabon,2009, s. 136).

Phrygia Epiktetos yani kazanılmış, fethedilmiş Phrygia olarak adlandırılmıştır (Sevin, 2001, s. 198). Burası Phryglerce kutsal sayılır (Kortonoğlu, 2006, s.15). Strabon, bu bölgeye 'Küçük Phrygia' , Attalos'lar ise 'Phrygia Epiktetos' demişlerdir (Strabon,2009, s. 43). Küçük Phrygia aslında Phrygia Epiktetos denen yerdir (Strabon, 2009, s. 54). Phrygia Epiktetos kentleri: Aizanoi (Çavdarhisar), Nakoleia (Seyitgazi), Kotiaion (Kütahya), Midaeion (Kara Höyük), Dorylaion (Eskisehir) ve Kadoi (Gediz) dir (Strabon, 2009, s. 61).

Roma İmparatorluk Dönemi'nin sonlarına doğru Phrygia Bölgesi, Prima (Birinci) ve Secunda (İkinci), MS 4 yüzyılda Magna (Büyük), Parva (Küçük) ve Pacatiane ve Saloutaria isimleriyle ikiye ayrılmıştır (Sevin, 2001, s. 198). MS 5.

yüzyıldan itibaren Pacatiane ve Saloutaria isimlerinin benimsenip kullanılmasıyla diğer adlandırmalar ortadan kalkmıştır (Ramsay, 1895, s. 164).

Bölgenin Pacatiana bölgesine dahil, batıda yer alan başlıca kentleri: Hierapolis, Laodikeia, Kolossai, Aizanoi, Iustinianopolis, Ankyra'dır (Sevin, 2001, s. 198). Akmonia antik kenti ise Geç Antik Çağ'da Pacatiana bölgesi içerisinde yer alır (Dinç, 2019, s. 8 ve Ermiş, 2019, s. 230). Bölgenin Saloutaria'ya dahil doğuda yer alan başlıca kentleri: Polybotos, Nakoleia, Dorylaion, Midaeion, Kotiaion, Akroinos, Prymnessos'dur (Sevin, 2001, s. 198).

1.2.AKMONIA ANTİK KENTİNİN COĞRAFİ KONUMU

Günümüzde Uşak, İç Batı Anadolu'nun önemli illerinden biridir. Kuzeyinde Kütahya, doğusunda Afyonkarahisar, güneyinde Denizli, batısında Manisa illeri bulunur.

Akmonia ise Phrygia Bölgesinde yer alan bir kenttir (Leschhorn,1993, s.263). **(Harita 1)**. Uşak merkezine 38 km, Banaz ilçesine 8 km uzaklıkta olup, Ahat köyünün güneyinde Asar tepe üzerinde yer almaktadır (Ramsay,1960, s. 149) **(Harita 2)**. Akmonia'nın batısında Traianopolis, kuzey batısında Alia, doğusunda Diocleia (Jones, 1998, s. 71-72), güneyinde Sebaste ve Bria antik kentleri yer alır (Thonemann, 2013, s. 7).

Akmonia antik kenti, Uşak'ın Banaz ilçesinde bulunan Panasion (Banaz Ovası) yani (Doiantos Pedion) olarak anılan yer (Belke ve Mrsich, 1990, s. 355) ile Dindymos (Murat Dağı) ve Yukarı Hermes (Gediz) vadisi içerisinde yer alan konuma sahiptir (Ramsay, 1960, s. 152). Kentin gelişmesine sebep olan en önemli etken Banaz Çayı'nın önemli kollarından biri olan Kuruçay deresi tarafından beslenen geniş tarım arazilerine sahip olmasıdır. Ayrıca diğer önemli durum kentin, antik çağda Sardeis'ten başlayarak doğuya doğru uzanan ana yol ve güneyden kuzeye uzanan ara yolların kesiştiği kavşak noktasında yer almasıdır (Dinç, 2017, s. 91) **(Harita 3)**.

1.3.KENTİN ARAŞTIRMA TARİHİ

Kentte bilinen ilk çalışmalar 19. yüzyılda Franz tarafından yapılmıştır. (Buckler-Calder,1939, s. 41). Bu dönemde bölgeyi keşfe gelen Hamilton 'Researches in Asia Minor: Pontus and Armenia' adlı kitabında kentin tiyatrosu hakkında önemli bilgiler vermiştir (Hamilton,1842).

Magie 'Roman Rule in Asia Minor'adlı eserinde, kentin Kral Yolu üzerinde olduğunu, Zeus kültünün yer aldığını ve kentin sikkelerini bastığı bilgilerine yer vermiştir (Magie, 1950, s. 132, 254, 544, 588, 1455).

Ramsay (Ramsay,1960) epigrafik bilgileri, 'Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası' adlı eserinde toplamış sonrasında Trebilco (Trebilco,1991) ve Ameling (Ameling, 2004) tarafından kentin yazıtlı blokları tespit edilip çözümlenmesi yapılmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra MAMA (Ballance, Calder, Hall and Barnett, 2013 ve Buckler and Calder, 1939) (Monumenta Asia Minoris Antiqua) editörler tarafından envanter toplama çalışması yapılarak kentin mimari blokları çözümlenip kaydedilmiştir.

Waelkens (Waelkens,1986) 'Die Kleinasiatischen Türstein' adlı kitabında, kentte yer alan mezar stellerinin bazılarına yer vermiştir.

Lochman tarafından (Lochman, 2003) ' Studien zu kaiserzeitlichen Grab-und Votivreliefs aus Phrygien' adlı eserde Phrygia'daki mezar stelleri çalışılmıştır.

2000 yılında Uşak Arkeoloji Müzesi tarafından antik kentte tespit edilen gymnasium yapısının taban döşemesindeki mozaikleri için kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir (Başgelen, 2000, s. 24). Fakat kazı sırasında mozaığın kaçırılması sebebiyle kazı sonlandırılmıştır. Günümüzde ise bu alan için herhangi bir koruma önlemi alınmamış, yok olmaya bırakılmıştır. 2018 yılı itibariyle Uşak Arkeoloji Müzesi'nde bu mozaik sergilenmeye başlamıştır.

Kentte ait üç adet heykeltıraşlık eseri, Sezin Sezer tarafından 'Akmonia Antik Kentinden Heykeltraşlık Eserleri' adlı çalışmasıyla ikonografik ve stilistik açıdan incelenmiştir (Sezer, 2014, s. 71-80). 2019 yılında ise, kent ve heykellerle ilgili literatürün eksik kalması sebebiyle Münteha Dinç tarafından ' Akmonia'dan Heykeltraşlık Eserleri' adlı çalışmasıyla tekrardan incelenmiş, güncel değerlendirme yapılmıştır (Dinç, 2019, s. 27-48).

2014 yılında Uşak Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Öğretim Üyesi Münteha Dinç tarafından 'Uşak İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması: Eski Yunan ve Roma Yerleşimleri' adlı yüzey araştırması kapsamında kentin buluntuları gözlenmiş, nekropolü, sur duvarları ve diğer mimari kalıntıları tespit edilip bilgiler yeniden güncellenmiştir (Dinç ve diğ. 2016, s. 521-538).

1.4.AKMONIA ANTİK KENTİ'NİN TARİHİ VE YAPILARI

Akmonia kenti, bir Phryg kahramanı olan Manes'in oğullarından biri Akmon tarafından kurulduğu, ismininde ondan aldığı düşünülmektedir. (Sevin, 2007, s. 207). Manes'in Akmon ve Doias isminde iki oğlu vardır. Doiantos Pedion'a ise Doias ismini vermiştir (Dinç, 2017, s. 93). Ayrıca Zeus kültüründe Akmon ismi kullanılmıştır (Ramsay 1897, s. 626-627). Başka bir kaynakta ise; bölgenin Phryg kontrolünde olduğu, isminin de Phryg dilinde olduğu ve taş anlamına geldiği düşünülmüştür. Zgusta 'άκμων' kelimesinin Yunanca'da 'örs' anlamına geldiğini savunmuştur. Bu durum kentte varlığı bilinen darphaneyle ilişkili olabileceğini savunmaktadır (Zgusta, 1984, s. 31 ve Drew Bear- Lochmann, 1991, s. 52).

Akmonia antik kentiyle ilgili erken dönem bilgileri az olmasına rağmen Ksenophon'un Keramon agora¹ için Mysia'ya doğru son kalabalık şehir olarak tarif etmiştir (Ksenophon, 1, 2, 10).

Hellenistik Dönem'de ise Menophilos'un onurlandırma yazıtı Erken Roma İmparatorluk dönemi için oldukça önemlidir. Burada Apollonios'un oğlu olan Menophilos kendini Makedonyalı olarak tanımlamaktadır. Bu da Akmonia kenti için Makedon yerleşimine kanıt olarak değerlendirilmektedir (Buckler ve Calder, 1939, s. 95, No:259 ve Thonemann, 2013, s. 24) .

Roma döneminde Akmonia Apamea (Dinar) idaresi altında conventus juridicus olmuştur (Magie, 1950, s. 379-80) . Akmonia'nın güneyinde bulunan Sebaste ve Bria kentlerinin de Apameia Conventusu'na bağlı olduğu düşünülür (Jones, 1998, s. 72 ve Şimşek, 2011, s. 48).

Ana ve ara yolların kavşak noktasında bulunması Roma'nın kente olan ilgisini artırmıştır. Mithridates Savaşları döneminde bölge ticaret merkezi olarak öne çıkmaya başlamıştır. Ayrıca MÖ 70'lerin sonu 60'ların başında Akmonia kentinde köle pazarının bulunduğu bilinmektedir. (Thonemann, 2010, s. 172-173).

Akmonia kenti MÖ 63 yılında ise praetor Lucius Valerius Flaccus'un idaresi altındadır (Magie, 1950, s. 379-80). Akmonia'da MÖ 63 yılında valilik (procurator) yapmıştır. Valerius Flaccus, Akmonia, Dorylaeum ve Temnus halkından yasal olmayan bir şekilde para toplamıştır. Amacı yeni bir donanma kurmaktır (Magie, 1950, 379-380). Akmonia'dan toplanan bu para yaklaşık 206.000 drahmi ve o zaman

¹Keramon agora : Akmonia antik kenti territoryumunda olduğu düşünülen antik kenttir.

için çok yüksek bir miktardır (Thonemann, 2010, s. 173). Bu durum Cicero'unun Pro Flacco'sunda da belirtilmektedir (Cicero, 34-38).

Akmonia antik kenti, kendi sikkelerini basmıştır (Ramsay, 1897, s. 630; Ramsay, 1887, s. 143; Trebilco, 1991, s. 58; Jones, 1998, s. 71 ve Howgego, 2005, s. 6). MÖ 1. yüzyılın ortalarından sonraya denk gelen bu dönemle birlikte Akmonia zengin bir kent olarak anılmaya başlamıştır.

Akmonia'nın territoryumu içinde yer alan İslam köy'de Tatia'nın onurlandırma steli bulunmuştur. MS 6/7. yüzyıla ait olan Menokritos'un kızı Tatia'nın onurlandırma steli (**Resim 1**) Erken Roma İmparatorluk dönemi için önemlidir. Tatia için yüceltici bir stel dir. Tatia sivil kült veya grup kültlerinin hayırsever rahibesidir. Bu özellikleriyle Tatia steli tüzel bir kişiyi onurlandırmak için yapılan steldir (Thonemann, 2010, s. 165). Steli yaptıran Krates oğlu Menokritos olarak adlandırılan Menelaos ve Publius Petronius Epigenes ve Menekritos oğlu Agothakles'tir. Stelin üst kısmı eksiktir ve bu steli onurlandıran sadece bir grup okunabilmektedir. Burada bahsi geçen en önemli nokta ise Grek ve Romalılardan oluşan bir kurumun varlığından bahsetmesidir. Ayrıca Tatia için hayırsever ve elit bir kişi olarak bahsedilmekle birlikte bazı konularda söz sahibi olabileceklerini belirtmesi açısından ve servetlerinin bir kısmını topluma dağıtan elit kadınların faaliyetlerini ve kişisel yararlılıklarını gösteren anıt olması yönüyle önemlidir (Thonemann 2010, 165; Thonemann, 2013, s.31) .

Akmonia'da Claudius Dönemi'nde imparatorluk kültü kurulmuştur (Buckler, Calder, 1939, s. 97; Trebilco, 1991, s. 58-59; Ameling, 2004, s. 348-55). Banaz Erceş (Güllüçam) köyü yakınlarında MS 1. yüzyıla ait bir yazıtta imparatorluk kültü belirtilmiştir (**Resim 2**). Bu yazıtta adı geçen Iulia Severa Akmonia Neochoros statüsünün, yani yerel imparatorluk kültürünün yüksek rahibesidir. Iulia Severa, Romalı senatör Serenius Cornutus' un annesidir. Yahudi cemaatiyle ilgilenmiş bununla birlikte Yahudilerin akıbeti için çalışmıştır (Ramsay, 1895-97, s. 647-49). Iulia Severa Yahudi mi değil mi bununla ilgili kesin bir bilgi söylemek güçtür. Ama Iulia Severa'nın aristokrat olduğu ve ileriki zamanda oğlunun Romalı senator olduğu bilinir. Romanın seçkin ailelerinden Turronii ailesi ile yakın ilişki içerisindeydiler. Bu seçkin ailenin bir üyesi olan Turronius Rapo imparator kültürünün rahibi olduğu bilinir ve Akmonia sikkelerinde Iulia Severa ile birlikte adının geçtiği görülür. Sinagogun başkanı ise Turronius Cladus 'tur ve sinagogu tamir ettirmiştir (Sheppard, 1979, s. 170 ve Rajak, 1999, s. 144). Bu yazıttan kentte güçlü bir Yahudi cemaatinin

varlığı açıkça görülmektedir. MS 1. yüzyılın ortalarında ise bir Sinagog inşa edildiği bilinmektedir (Robert, 1955, s. 249-253 ve Sheppard 1979, s. 169).

Phrygia kentlerinde MS 1. yüzyılın ortalarında Yahudiler önemli bir nüfusa sahiptir. Yahudilerin nüfus olarak fazla olduğu bu kentler; Akmonia, Apameia, Sebaste, Eumenia gibi merkezlerdir (Parman, 2002, s. 31) MS 3. yüzyıla tarihlenen mezar yazıtlarıyla Yahudilerin şehir yönetiminde söz sahibi olduklarını göstermektedir (Robert, 1955, s. 249-253 ve Sheppard, 1979, s. 169). Bu durum Yahudi mezar kitabelerinde de rastlanılmaktadır (Sheppard, 1979, s. 169). Bunlardan biri de Aurelius Yazıtıdır (**Resim 3**). MS 333 yılına tarihlenen bu yazıtta, 'Menocritos'un oğlu Aurelios Phrougianos; karısı Aurelia Iuliana; ve tatlı kızı Makaria için bu anıtı diktirmiştir. Her kim ki bu anıtta onların üzerine başka bir gömü yaparsa ya da anıta zarar verirse, Tevrat'taki lanetler onları bulsun ve hazineye 500 dinar ödesin'(Trebilco, 1991, s. 61)şeklindedir. Ayrıca bu anıtta lanet içeren yazı bulunması yönüyle de önemlidir.

Phrygia'da Pagan, Yahudi ve Hıristiyan toplumlar birbiriyle uyum içerisinde yaşamışlardır. Theos Hysistos dinsel inancı bu üç inancın birleşmesinden oluşmaktadır. Tanrı erişilmez, mutlak, güçlü ve soyut bir figür olarak görülür ancak kutsal vasıtalarla Tanrı'ya erişilebilirdi. Phrygia'daki yazıtlardan burada hangi inanç sisteminin yer aldığı anlaşılabilir. Bu yüzden Pagan, Yahudi, Hıristiyan inançlarını birbirinden ayırmak imkansızdır (Mitchel, 1993, s. 21). Yahudilerin Apameia dışında Akmonia'da da Hıristiyanlarla burada yaşadığı bilinmektedir (Mitchel, 1993, s. 36 dipnot: 21).

Phrygia'da Montanizm ortaya çıkmıştır. Bu mezhep Ortodoks mezhebinin fikirlerine karşıdır (Ramsay, 1897, s. 574). Bu mezhebin bazı özellikleri vardır. Montanistler tüm kilise adamlarını aziz olarak kabul ederler, kadınlara peygamber statüsü verirler ve evliliğe karşıdır (Parman, 2002, s. 38). Akmonia ve çevresindeki en önemli gelişme ise Hıristiyanlığın ilk merkezlerinden olan Montanizmin kurulmasıdır (Ramsay, 1895-97, s. 573). Akmonia'da bu mezhebin kurulmasıyla kadınlara verilen değer ve kadınların toplumdaki üstün yeri bir kez daha vurgulanmıştır.

Kentte günümüze kadar sistemli kazı çalışmaları yapılamadığından kentin anıtsal yapılarının çoğu bilinmemektedir.

Kentin tiyatrosu (**Resim 4**), odeon benzeri bir yapısı, tapınak kalıntısı, sur duvarları ve kulelerin yer aldığı bilinmektedir (Hamilton, 2013, s. 100). 2014-2017

yılları arasında ‘Uşak İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması: Eski Yunan ve Roma Yerleşimleri’ adlı araştırma projesi sırasında tapınak kalıntısına ait temellere , sur duvarlarına ait kalıntılara, nekropollere rastlanılmıştır. Ayrıca tiyatronun basamak ve sahne binasının tahrip olduğu görülmüştür (Dinç, 2017, s. 97). Bu araştırmayla kente ait olan bilgiler yeniden oluşturularak güncellenmiştir.

Ören yerinin güneydoğusunda taş su borularına rastlanılmıştır (Dinç, 2017,s. 98-100). Epigrafik kaynaklarda, Nero döneminde sinagog yapıldığı ve Servenius ailesinine ait anıtsal bir mezarın varlığından bahsedildiği görülmüştür (Sherwood, 2000, s. 577).

Akmonia'da MS 64 yılına tarihlenen bir kararname yazıtında (**Resim 5**) yerel bir Gerousia'nın varlığı ispatlanmıştır (Varinlioğlu, 2006, s. 368–371; Giannakopoulos, 2013, s.15). Bu yazıt Akmonia Gerousiası'nın iç organizasyonları hakkında bilgi vermesi, İmparatorluk sınırları içerisindeki bir çok Gerousia'dan farklı kılmaktadır ve oldukça önem taşımaktadır (Giannakopoulos, 2013, s. 15).

Kentin bir agorasının bulunduğu ve anıtsal bir girişe sahip olduğu Domitianus Dönemi'ne tarihlenen bir yazıttan anlaşılmaktadır. Ayrıca başka yazıttan da Macellum'un varlığı bilinmektedir (Atik 2003, s. 45; Sherwood,, 2000, s. 215, 580) (**Resim 6-7**).

2000 yılında ise kaçak kazılar sonucunda mozaikli bir alan bulunmuş yapılan çalışmalarla gymnasiuma ait apsisli salon ortaya çıkarılmıştır (Dinç, 2017, s. 97). Kuzey- güney yönündeki yapının apsis bölümünde simetrik olarak iki kadın figürü (Gymnasiarkhia ve Agonthesia), ortada karşılıklı spor yapan altı çıplak genç ile farklı figürler bulunmuştur. Ayrıca mozaik üzerinde bazı yazıtlar açığa çıkarılmıştır. Bu yazıtlardan birinde Akmonia'da yapılan bir festivalde İskenderiye'den sporcuların geldiği amlaşmaktadır. Ayrıca boks, güreş ve voleybol müsabakalarının yapıldığı da bu mozaik üzerinde görülmektedir (Başgelen, 2000, s. 23-24; Şekil – 14) (**Resim 8**).

Akmonia'nın yüzey araştırmaları sırasında nekropol alanlarına rastlanılmıştır. Bu alanlarla birlikte ölü gömme konusunda önemli bilgilere ulaşabileceğimiz mezarlar bulunmuştur. Kentin kuzeybatısındaki Kuzey Nekropolünde (**Resim 9**) kuzey ve güney doğrultulu kayrak taşı ile örtülmüş mezar tespit edilmiştir (Dinç, 2017, s. 98). Örgü tekne mezar Roma imparatorluk döneminde en çok tercih edilen mezar tiplerindedir. Genellikle düz alanlara direk, yamaç alanlara ise teraslama işlemiyle yapılmıştır. Mezar yapılırken ana toprak dikdörtgen biçimde kazılıp iç

kısmı tuğla ya da taş ile örtülmüştür. Üst kısımları taş veya tuğla plakalarıyla kapatılmıştır (Şimşek, Bilgin, Okunak, 2015, s. 122; Şimşek, 2011, s. 12). Ayrıca Akmonia dışında Attouda, Trapezopolis, Samothrake, Aizanoi, Eumenia' da bu mezar tipine rastlanmaktadır. (Attouda için, Şimşek, 2002, s. 233,235; Samothrake; Şimşek,2008, s. 54 ve Eumenia için Şimşek, 2008, s. 54). Kentin doğusuna doğru, Doğu Nekropolü (**Resim 10**) olarak adlandırılan alanda ise lahit mezar tespit edilmiştir (Dinç, 2017, s. 98). Akmonia Ören yerinde ise iki adet lahit mezar örneği bulunmaktadır. (**Resim 11**). Ayrıca Ören yerinin güneybatısında taş su borularıyla karşılaşmıştır. Kentin dört km uzağında Kocadağ mevkiisinde Kuru derenin üzerine inşa edilen Roma Dönemi'ne tarihlenen iki adet su kemeri tespit edilmiş. Elde edilen verilerle kentin su yapıları hakkında bilgi sahibi olunmuş, kentin su ihtiyacının bu kemer ile taşınan su yollarından sağladığı düşünülmüştür (Dinç,2017, s.100).

1.5.AKMONIA ANTİK KENTİ'NDE YER ALAN KÜLTLER

Phrygia Bölgesi coğrafi yapısıyla doğal korunaklı bir alandır. Coğrafyasından dolayı dış dünyaya kapalı bir haldedir ve dışarıyla etkileşimi son derece kısıtlıdır. Bu özelliğiyle Phryg halkı yaşamlarını geleneksel bir şekilde sıkı ahlaki kurallara ve yasalara bağlı, kutsal adalete inanarak devam ettirmiştir (Mitchel, 1993, s. 36). Halk kırsal alanda yaşayıp, çoğu çiftçilik yapmaktadır. Geçim kaynağı tarım ve hayvancılık üzerinedir. Akmonia kentinde de kırsal yaşamın izleri görülmektedir. Kırsal hayatın etkileri burada yaşayan halkın yaşantısı ve inançları üzerinde etkilidir. Tarım ve hayvancılıkla uğraşmaları onların günlük yaşamlarında tanrılar ile olan ilişkilerini de paralel yönde etkilemiş, kendi taleplerine göre de tanrıların bölgeye has kimlikleri ortaya çıkmıştır.

Phrygia'da Zeus diğer tapınım gördüğü alanlardan farklı bölgeye has bir şekilde; hayvanlar, bucranion, üzüm salkımları ile birlikte betimlenmiştir (Şahin, 2001, s. 191). Sikkelerin bazılarında Zeus oturur şekilde yılan bedenli iki devle birlikte (Gürdal, 2007, s. 117 dipnot 460) bazı sikkelerin üzerinde ise tahtta oturan Ana Tanrıça'nın kolları arasında bebek olarak betimlenmiştir. Bu betimlemeyle Ana Tanrıça'nın da Akmonia'da tanrıların anası olarak tapınım görmüş olduğu anlaşılmıştır (Roller, 2004, s. 325-326).

Akmonia halkı, tanrılardan genellikle bolluk ve bereket için verimlilik talebinde bulunmuşlardır. Ayrıca ürünlerinin ve hayvanlarının korunması için de tanrılara sığınmışlardır. Zeus'a farklı isimler ile tapılmıştır. Tanrı'ya Alsenos,

Petarenos, Ampellikos, Ampeleites, Thallos, Orkamaneites gibi epithetler eklemiştir (Şahin, 2001, s. 14). Ancak bazılarının almış olduğu epithetlerden bu tanrıların fonksiyonu açıkça anlaşılmaktadır. Zeus Thallos ‘Genç fidanları koruyan Zeus’ anlamındayken, Zeus Ampelikos, Zeus Ampeleites ‘Üzüm bağlarını koruyan Zeus’ anlamındadır. Zeus Alsenos (**Resim 12**) ise köylüler için çok önemli olan ‘sürülerin ve tarımın koruyucusu’ işlevine sahiptir (Şahin, 2001, s. 14).

Banaz sınırları içerisinde yer alan bir başka tanrı epitheti olan Zeus Orkamaneites kültü ise ‘iyileştirici ve çiftlik hayvanlarının koruyucusu’ olarak ortaya çıkmaktadır. Tanrının adı Phrygia’nın güneybatısında yer alan Lydia sınırına yakın bir yerden ismini aldığı düşünülmektedir (Özlem,1998, s. 37). Thomas Drew Bear ‘a göre bu tapınağın tam yeri Banaz demir yolunun 250 m güneyinde ve Banaz çayının 500 m kadar kuzeyinde bir tarlada bulunmaktadır (Drew-bear,1984, s. 110). Bu tanrıyla ilgili iki adet adak Uşak Arkeoloji Müzesinde yer almaktadır.

Banaz köyün ‘de bulunan şuan Uşak Arkeoloji Müzesinde yer alan 28-4-79 envanter numaralı Thalamos’un Zeus Orkamaneites’e adığı, MS 3. yüzyıl tarihlendirilmiştir. Ortada Tanrının uzun saçlı büstü vardır. Solda bir bacak tasviri yapılmıştır. Thalamos yeminini bozduğu için Zeus Orkamaneites’e kefarete borcunu ödedi şeklinde yazıtı bulunur (**Resim 13**).

Banaz köy ‘de bulunan şu an Uşak Arkeoloji Müzesinde yer alan 28-3-79 envanter numaralı Loukios’un Zeus Orkamaneites’e adığında Tanrı’nın ortada bir büstü yer alır. Büstün altında semerli bir eşek tasviri vardır. Lucius... ve hayvanlar için yaptığı yeminde durmadı. Yeminini bozduğu için Zeus Orkamaneites’e kefarete borcunu ödedi şeklinde yazıtı vardır (Özlem, 1998, s. 37).

Akmonia kentinde görülen tanrılardan bir başkası ise Apollon Alsenos’tur. Alsenos, tarımın ve hayvanların koruyucusudur. Bu tanrıyla birlikte kullanılan Alsenos sıfatı sadece Apollon için değil, Zeus içinde kullanılmaktadır (Şahin, 2001, s. 14; Gürdal, 2007, s. 117).

Bu adaklardan anlaşılacağı gibi insanların kendi ihtiyaçları doğrultusunda tanrılar ile ilişki içerisinde olduklarını söyleyebiliriz. Bu bağlamda tanrıların adları ne olursa olsun, insanların günlük sorunları ile ilgili bir işleve sahip olduğu görülmektedir.

2.BÖLÜM: MEZAR STELLERİ VE GELİŞİMİ

Mezar kültürünün önemli öğelerinden biri olan mezar stelleri, taş veya mermer bloğun kesilip düzenlenmesiyle elde edilir. Elde edilen bu yüzeyin üzerine ise betimleme ve yazıt eklenir (Şahin, 2000, s.1).

Ölümsüz olmayı simgeleyen mezar stelleri, mezarları belirlemek için kullanılır. İlk örneklerine MÖ 10. yüzyılda Yunanistan'da rastlanmıştır (Boardman, 2001, s. 181). MÖ 8. yüzyılda ölen kişi eşyalarıyla birlikte mezara yerleştirilmiş, mezarın üstüne vazo, yanına işlenmemiş kaba bırakılmış mezar belirleyicisi konulmuştur (Richter, 1961, s. 9). MÖ 7. yüzyılda günümüzdeki stel tiplerinin en yakınıyla karşılaşmıştır. Bu basit formda, kabaca erkek figürünün işlendiği Paros stelidir (Şahin, 2000, s. 1). Böylelikle kabartmalı steller ortaya çıkmaya başlamıştır. Daha çok lüks sayılan bu stelleri aristokrat aileler kullanmaya başlamıştır. Bu dönemde stellerin üzerinde yaprak ya da palmet görülmektedir (Boardman, 2005, s. 97). MÖ 6. yüzyılda ise stellerde, volütlü başlıkların üzerinde sfenksler görülür (Boardman, 2005, s. 97). Steller için en parlak dönem MÖ 510 yıllarıdır. Attika bu dönemin en iyisi olmasına rağmen başa geçen Kleisthenes mezar lüksü yasağını getirmiştir. Bu yüzden, buradaki zanaatkarlar Batı Anadolu'ya geçmek zorunda kalmışlardır (Hiller, 1975, s. 69). Bu dönemde stellerde kabartma yüzeyi genişler, tapınak mimarisinin görünümü stellere yansır (Boardman, 2001, 183 ve McClelland, 2013, s. 27). Ayrıca alınlıkla birlikte naiskos görünümü kazanır. En önemli yenilik ise stellere tanrının cepheden işlenmesidir (Boardman, 2001, 183 ve McClelland, 2013, s. 27). MÖ 317 yılında tekrardan bir durgunluk yaşanır. Bunun sebebi Phaleronlu Demetrios tarafından getirilen yasaktır (Smith, 2002, s. 191 ve Boardman, 2014, s. 113). Bu dönemden sonra Roma dönemine kadar küçük boyutlu steller yapılmıştır (Smith, 2002, s. 192, Resim 218-212). MÖ 2. yüzyılla birlikte stellerde heykel görünümlü tipler ortaya çıkar.

MS 2. yüzyılla birlikte Roma döneminde Anadolu'da altın çağ yaşanır. Stellerde kalite ve sayı artar. Savaş konuları yerine kendini yüceltmeye yönelik konulara ağırlık verilir. Betimlemelerde ise kahramanlık sembolleri görülür (Pfuhl Möbius,1977-79, s. 44). Phrygia bölgesindeki steller ise kendi içerisinde farklı biçimlerde betimlemeye sahip olan formlar oluşturur (Kelp, 2015, s. 47-52). Bunlardan en önemlisi kapı cephesi olan Kapı Tipli Mezar Stelleridir.

Akmonia Antik Kenti Mezar Stelleri ve Bomoslar başlıklı tez çalışması kapsamında incelenen mezar stelleri, üzerindeki kompozisyona göre gruplandırma yapılmıştır. Steller; Kapı tipli Mezar Stelleri ve Masif Blok Üzerine Yapılan Steller olarak iki ana gruba ayrılıp, alt başlıklarla kendi konteksti içinde değerlendirilmiştir.

2.1. KAPI TIPLİ MEZAR STELLERİ

Üzerinde sembolik kapı tasvirinin bulunduğu mezar taşı formuna Kapı Tipli Mezar Steli denir (Waelkens, 1986, s. 1; Drew Bear ve Lochman, 1996, s.111). Bu steller kaide, sembolik kapı kabartması, plasterler ve üst yapı öğeleri bulunan mimari düzenlemeye sahiptir. Kaide ve kaidenin üzerinde olacak şekilde kapı bulunur. Kapının yanlarında ise paye şeklinde plaster yer alır. Genellikle üst yapı öğeleri iki bölümden oluşur. Alt kısımda arşitrav, friz kuşağı ve geison yer alırken üst bölüm bir alınlıkla sonlandırılır (Jes 1997, s. 239-241 ve Waelkens, 1986, s. 6). Bu kapıların çoğu alınlıklıdır. Bu alınlıklar ya üçgen ya da kemer formundadır. Bu yüzden bu steller büyük boyutlu mezar anıtlarının ön cephesinin küçültülmüş hali olarak değerlendirilir ve bu kapının açılıp kapanan herhangi bir özelliği yoktur (Waelkens, 1986, s. 1). Alınlık içerisinde mezar sahibinin günlük kullandığı nesnelere ya da hayvan tasvirleri, kapı destekleri üzerinde ise bitkisel bezemeler vardır. Kapılar genelde dört veya altı panelden oluşmaktadır. Bu panellerde mezar sahibinin yaşantısını anlatan betimlemeler yer alır. Ayrıca çoğunda alınlık veya lento üzerinde tabula ansata ve içerisinde yazıt bulunur.

Kapı tipli stellerin ilk örneklerine Anadolu'da MÖ 6. yüzyılda İkiztepe'de ve MÖ 5. yüzyılda Karaburun'da rastlanır (Waelkens,1986, s. 4). Bu doğrultuda Waelkens, ilk örneklerin MÖ 6. yüzyılda görüldüğünü ve bu stellerin Phryg geleneği olduğunu ifade eder (Waelkens,1986, s. 13-15).

Bu steller, MS 2. yüzyılda Roma Dönemi ile Anadolu'nun iç kısımlarında zengin görünen ama yerel tipler olarak karşımıza çıkmaktadır (Pfuhl Möbius, 1977-79, s. 42). Ayrıca stellerdeki kapı teması betimlemesinin, Roma döneminde sadece stellerde değil lahitler ve ostohekler üzerinde de işlendiği görülür ve Phryglerde olduğu gibi ölümden sonraki hayata geçiş olarak kabul edilir (Korkut, 2006, Levha 20:1-6). Bu uygulama Roma dönemine kadar devam eder. Bizans döneminde son bulur (Waelkens 1986, s. 15).

Kapı tipli mezar stelleri ile ilgili Drew Bear; bu stellerin Kuzey İtalya'dan gelen İtalyan yerleşimciler tarafından Phrygia'da tanıtıldığını (Drew Bear, 2007, s. 12-13), Waelkens; Phryglerin 'ev' veya 'tapınak' tarzında mezarlardan etkilenecek Anadolu'nun tümüne yayıldığını (Waelkens, 1986, s. 14), Pax Roma'nayla birlikte ekonomik ve siyasi durumlar sebebiyle stellerin sayıca artış gösterdiğini söylemektedir (Bozoğlu, 2010, s. 21). Mitchell- McNicoll'a ise; kapı tipli stellerin ilk olarak Phrygia bölgesinde ortaya çıktığını kabul etmektedir (Mitchell-McNicoll, 1978-1979, s. 79).

Roma Dönemi'nde Phrygia Bölgesi dışında Bithynia, Galatia, Lykia, Psidia, Pamphilia ve Kilikia gibi bölgelerde bu stellerin üretim merkezinin olduğu ve farklı formlarının buralarda görüldüğü ortaya çıkmıştır (Waelkens,1980,s. 9). Her ne kadar bu stellerin, Phrygia bölgesinde ortaya çıktığı kabul edilse de Lochman bunların sadece Phrygia buluşu olduğunu söylemenin doğru olmayacağı görüşünü savunmaktadır. (Lochman, 2003, s. 181).

Kapı tipli mezar stelleri Phrygia Bölgesinde farklı tiplerde görülür. Bu farklılıkların iyi anlaşılması için, Kapı Tipli Mezar Stellerine yönelik en geniş tipolojik ayırım yapan Waelkens'tır.

Waelkens kapı tipli mezar stellerini; Tip A, B, C, D, E, F, G ve H olarak değerlendirmiştir. Tip A ve B mezar yapılarıyla bağlantılıdır. Bunlar tümülüsün girişine ya da kenarına yerleştirilen formlardır (Waelkens,1980, s. 5-6; Waelkens, 1986, s. 4). Tip A; serbest duran kapı tipli taşlar iken Tip B; tümülüs'ün krepisiyle bağlantılı olarak değerlendirilir (Waelkens, 1986, s. 4). Tip C ve Tip D Alınlıklı Taçlandırılan Kapı Tipli Stellerdir. Tip C kendi içerisinde Üçgen Alınlıklı ve Suriye Tipi Alınlıklı Kapı Tipli Steller olarak ayrılmıştır (Waelkens, 1986, s. 4-6) . Tip D ise Tip C'ye göre yüksektir ve katlı bir steldir. Alt katta kapı tipli stel yer alırken üst katta sivri alınlıklı bir stel daha vardır (Waelkens, 1986, s. 6). Tip E Kemerli Kapı Tipli Stellerdendir. Üzerinde bir kapı bulunur ve üstte at nalı veya yarım daire olarak adlandırılan bir kemer bulunur (Waelkens, 1986, s. 6). Tip F ve Tip G dikdörtgen şeklindeki Kapı Tipli Steller grubundadır. Tip F dikey dikdörtgen şeklindeyken Tip G, yatay dikdörtgen şeklindedir (Waelkens, 1986, s. 6). Tip H ise Mezar Steli ve Mezar Altarının özel bir formunu oluşturur (Waelkens 1986, s. 6) . Anadolu'da ise bu tip Bomos olarak adlandırılır (Drew Bear ve Lochman,1996, s. 112-113). Mezar yapılarının dış cephesine yerleştirilen Kapı tipli Mezar Stelleri ise, formuna göre Tip J ve Tip K olarak ayrılmıştır. Tip J lahitlerin dar yüzeyinde bulunan mezar

mimarisinin daha ucuz ve basit halidir. Tip K ise yatay dikdörtgen formda olup ev tipli mezarlarda kapama taşı işlevini gören bir steldir (Waelkens, 1986, s. 8). Tip L'de ise kapı çerçevesi yoktur. Yalancı kapı olarak da adlandırılır.

Kapı tipli stellere, Troas (İllion), Mysia (Hadrianoi, Ankyra ve Synaos), Karia'da Magnesia ad Meandrum, Lydia'nın Phrygia'ya olan kuzey sınırı (İkiztepe), Galatia, Phrygia'da (Aizanoi, Kotiaion, Appai, Nakoleia, Dorylaeion, Midaieion, Akkilaieion, Temenothyria, Traianopolis, Akmonia, Diokleia, Sebaste, Pyrymnessos, Synnada, Dokimeion, Amorion, Orkistos, Vetissos, Laodikeia Katakekaumene, Philomelion, Hadrianopolis, Tyraion, Apollonia, Antiocheia, Sanaos. Aizanitis), Bithynia'da ve Psidia'nın kuzey sınırında (Tolostochora, Myrikion) fazla rastlanır (Waelkens,1986, s. 33).

2.2. MASİF BLOK ÜZERİNE YAPILAN STELLER

Mezar stelleri tapınakların ön veya yan yüzlerinden örnek alınarak yapılmışlardır (Fıratlı, 1965, s. 271). Bu yüzden mezar stellerinin üzerinde tasvir etmeye çalıştıkları tapınakların mimari elemanlarından olan akroter, alınlık, fasciae, plaster başlıklar, arşitrav görülür (Şahin, 2000, s. 8).

Masif blok üzerine yapılan steller, üzerinde sadece bir adet resim bulunan stellerdir.

2.3. BOMOS (GÖMÜ SUNAĞI)

Bomos kelimesi Yunanca'da sunak² olarak adlandırılmaktadır (Couilloud-Le Dinahet, 1991, s. 119) . Sunak kavramı Hellen dilindeki yazıtlarda bomos (Berges, 1986, s. 20) olarak ele alınmıştır. İngilizce ve Almanca'da altar olarak geçmektedir. Ramsay, mezar taşları için bomos kelimesini kullanmıştır (Ramsay, 1897, s. 367). Roma Döneminde ise bomos heykel kaideleri veya destek biçimleri için kullanılmıştır.

Genel anlamda bomos, kült ya da adak sunağı olarak kullanılmakla birlikte anlamı ve içeriği genişletildiğinde gömü sunağı/ adak sunağı olarak adlandırılmaktadır (Coulton, 2005, s. 1). Mezar mimarisinde kullanıldığında bomos, mezar sahibinin, yüceltilmesi ve toplum içinde üstün hale gelmesi amacıyla ortaya çıkmıştır (Koch, 2001, s. 126) .

² Sunak: Tapınaklarda bulunan taş sunaktır. Bunun üzerinde kurban kesilir, günlük yakılır ve dini tören yapılır. <http://www.tdk.gov.tr>, [12.05.2018]

Yavis (Yavis, 1949) tarafından genel tipleri ve kullanımları detaylı bir çalışmayla ele alınmıştır. Her ne kadar Coulton, bomosları gömü sunağı olarak değerlendirse de, Kelp kare şeklinde olduğunu, ikinci kısım olarak adlandırdığı alanda ağır süslemelerin olabileceği gibi tanrı büstlerinin de yer alabileceğini düşünür. Bazı durumlarda yazıta bağlı olarak mezar sunağı ya da mezar binasına ait bir ekipmanın parçası olduğunu da ileri sürmektedir (Kelp, 2015, s. 47-52).

Sunak araştırmalarında en geniş çalışma yapan ise Berges'tir (Berges, 1986, s. 29). Bomosun sunak olabileceği düşüncesi tartışılırken, diğer tartışma konusu konik başlıklar üzerinedir. Korkut, sunakların konik başlık taşımalarını ölü evi düşüncesi ile açıklar. Konik başlık ile sonlanan yuvarlak sunakların Hellenistik Dönem boyunca kullanılan yuvarlak yapıları taklit ettiklerini ileri sürer (Korkut, 2001, s. 327-328). Lykos vadisindeki Hieropolis'te mezarın önünde yapılan törenlerde bomosun kullanıldığını gösteren insitu bir örnek bulunmaktadır (Ronchetta, 1987, s. 105-112) (**Resim 14**).

3.BÖLÜM: AKMONIA ANTİK KENTİNDE YER ALAN MEZAR STELLERİ VE BOMOSLAR

3.1. AKMONIA ANTİK KENTİNDE YER ALAN MEZAR STELLERİ

2014-2017 yılları arasında Akmonia ve territoryumunda yürütülen yüzey araştırmaları sırasında tespit edilen on iki adet mezar steli değerlendirilecektir. Bu stellerin bir kısmı yayınlanmıştır. Bir kısmı ise ilk defa bu çalışma da tanıtılacaktır. Mezar stelleri ile bağlantılı olduğu düşünülen Alınlık Taşları ise ayrı bir kategoride yer alacaktır.

Akmonia antik kenti içerisinde yer alan mezar stelleri, dikdörtgen veya kare formludur. Akmonia stellerinin genelinde, korunan kısımlarında ortada iki yarım palmetin birleşmesinden bir tepe akroteri yer alırken köşelerde yarım palmetler ile süsleme yapıldığı görülür. Bazı stellerde palmetler arasındaki bu kısımda ölü eşyaları da yer almaktadır. Kapılar ya dört ya altı panelden oluşmaktadır. Panellerde çiçek motifi, kapı kilidi, rozet, kapı tokmağı, sepet (calathos), yün eğirme aleti olarak adlandıracağımız (iğ ve kirman), ayna (speculum), tarak (calamistrum), orak, kürek, spatula, diptychon (iki kanatlı tablo/ iki kanatlı yazı tahtası) gibi ölü eşyaları bulunmaktadır. Kapı kenarındaki destekler/ lentolar üzerinde kıvrık dal bezemesi mevcuttur. Genel olarak Akmonia stellerinde profillendirilmiş kemer kavisi, üçgen alınlığın içerisinde, bazen de tabula ansata üzerinde yazıt bulunur.

3.1.1.Akmonia Antik Kentinde Yer Alan Mezar Stellerinin Tipolojisi

Akmonia'da bulunan mezar stelleri M.Waelkens'in yaptığı tipolojiye uygun olarak dört kategoride incelenmiştir (Waelkens,19866, s. 4-9). Alınlık Taşları ise; alan mezar mimarisine ait ekipmanın bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Masif blok üzerinde yer alan üçgen alınlıklı steller ise ayrı kategoride incelenmiştir.

3.1.1.1.Alınlık Taşı

Alınlık Taşları, tümülüs ya da mezar odasının ön cephesinde yer alan mezar mimarisine ait ekipmanın bir parçasıdır. Ayrı çalışılan kapı lentoları ve yalancı kapılar ile bağlantılıdır (Jes, 1997, s. 239-242). Lochman da alınlık taşlarının kapı lentoları ve yalancı kapılarla bağlantılı olduğu görüşünü destekler (Lochman, 2003,

s. 31). Alınlık taşları, Waelkens tarafından Tip M olarak adlandırılır ve Aizanoi'nin yerel tipidir (Waelkens, 1986, s. 9).

Oldukça basit bir görünüm sergileyen erken evrede alınlık taşları, dikdörtgen bir bloktan oluşur. Bu blok üzerinde kabartma şeklinde olan akroteri ve palmeti bulunan alınlık vardır ve alınlığın altında kapı lentosu bulunmaz (Jes, 1997, s. 232). Başlangıçta basit olarak dekore edilen alınlık taşları MS 62/63 yıllarına tarihlendirilir. İlerleyen yıllarda dikdörtgen şeklindeki blok yukarıya doğru hafifçe sivrilir ve MS 60-80 yıllarına tarihlenir. Ancak bu örneklerin basit bir form göstermesi sebebiyle MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmesi gerektiğini söyler (Lochman, 2003, s. 34). Daha sonraki evrede alınlık taşları ise daha da sivrilmeye başlar. MS 80-90 yıllarına tarihlendirilen alınlık taşlarında ise ek olarak kapı lentosu eklenir. Taş yüzeyinin tümünü kaplayıp genişleyen alınlığa sahip alınlık taşları MS 80-100 yıllarına tarihlendirilir (Lochman, 2003, s. 35).

Sonuç olarak ilk başlarda dikdörtgen bir blok halinde basit bir formda olan alınlık taşları zaman içerisinde alınlık kısmı sivrilir ve pürüzsüzleşir. Daha sonraki evre de ise kapı lentosu ve genişleyen alınlıkla birlikte zamanla bu kapı lentoları üzerindeki bezemelerle kapı çerçevesindeki bezemeler benzerlik gösterdiği anlaşılır ve kapı tipli naiskos steller ile arasında bir bağlantı olması gerektiği düşünülür (Lochman, 2003, s. 35 ve Jes, 1997, s.244).

3.1.1.2. Yalancı Kapılar / Kapı Tipli Taşlar

Yalancı Kapılar ya da Kapı Tipli Taşlar mezar odasının ya da ev tipi olarak adlandırılan mezar yapısının dış cephesine yerleştirilir (Waelkens, 1986, s. 8). Sadece kabartma halindeki kapı betiminden oluşur(Lochman, 2003, s. 150). Bu kapının üzerinde plaster, kaide, lento yer almaz. Yalancı kapılar, kaide üzerine oturtulup, iki yanda sütun ya da paye şeklinde işlenen kapı destekleri, üst kısmında ise üst yapı ögesi olan arşitrav, bezeme frizi, geison ve sima onun üzerinde ise üçgen bir alınlık yer alır (Jes, 1997, s. 239-241; Waelkens, 1986, s. 6). Mezar yapısındaki üst ve yan duvarların düzenlenmesine göre inşa edilir. Yalancı kapılar veya kapı tipli taşlar herhangi bir çerçeveye sahip değildir (Waelkens, 1986, s. 9). Genellikle mezar cephesine anathyrosis yöntemiyle yerleştirilir (Waelkens, 1986, s. 8). Ayrıca Waelkens tarafından Tip L (Waelkens, 1986, s. 9) olarak adlandırılır. Akmonia, Philomelion, Antiocheia, Aizanoi' de az da olsa rastlanır (Waelkens, 1986, s. 9).

3.1.1.3. Kapı Tipli Naiskos Steller

Alınlıkla taçladırılan kapı tipli naiskos steller sivri uçlu bir alınlıkla sona eren kapı tipli stellerdir. Waelkens'a göre Tip C (Waelkens, 1986, s. 4-5) olarak adlandırılmaktadır. Kapı tipli naiskos stelleri Waelkens ve Lochman kendi içerisinde Kapı Tipli Naiskos Stel Tip I ve Kapı Tipli Naiskos Stel Tip II (Lochman, 2003, s. 40) olmak üzere alt gruba ayırmaktadır (Waelkens,1986, s. 4-5).

İlk kez bu tip MS 80 yıllarında görülür. Taş işleme atölyelerindeki ekonomik şartların iyileşmesiyle stellerin cepheleri zenginleşir ve steller plastikleşir(Lochman, 2003, s.37).

3.1.1.3.1.Üçgen Alınlıklı Kapı Tipli Naiskos Steller

Üçgen alınlıklı, tepe ve köse akroteri, tympanon kısmı rozet ya da kalkan bezemeli, bazen silmeli, arsitrav, ante ve yan kenarlarındaki kapı lentosu/payesiyle naiskos biçimlidirler. Alınlıklı stellerin tümünde üst kısım tepeye doğru üçgen biçiminde daralmaktadır. Smyrna'da bulunmuş ve Pergamon Müzesi'nde sergilenen mezar stelinde görüldüğü gibi alınlığı, akroteri, arsitravı gibi özellikleriyle tıpkı bir tapınağın ön cephesini anımsatmaktadır (Pfuhl-Möbius 1977, Taf. 7, Nr. 20).

3.1.1.3.2. Suriye Tipi Alınlıklı Kapı Tipli Naiskos Steller

Kapı tipli naiskos stellerde üçgen alınlığın yerini MS 130 yılında Suriye tipi alınlık alır. Kapıyı çevreleyen çerçevenin yerine sütun başlıklı plaster yer alır ve kemer sütun başlıklarının üzerine oturur (Lochman, 2003, s. 40). Suriye tipi alınlıklı tapınakların kemer formlu alınlığıyla benzer özelliktedir. Anadolu coğrafyasında görülen Suriye tipi alınlıklar Hadrianus döneminde görülmeye başlar (Bozoğlu, 2010, s. 50). Suriye tipi alınlıklar, anıtsal mimarinin yansıması olan mezar stellerindeki süslemelerde karşılaşılır (Lochman, 2003, s. 40). Orta Phrygia'da yaygın olarak görülür. Ayrıca Phrygia'nın Galatia ve Psidia sınırında ve Paphlagonia'da bu tipe ait örnekler mevcuttur (Waelkens,1986, s. 4-5).

3.1.1.3.3.Dikdörtgen Şeklinde Olan Kapı Tipli Naiskos Steller

Dikdörtgen şeklinde olan kapı tipli steller Waelkens tarafından Tip F ve Tip G olarak adlandırılır. Kapı tipli taş gibi kullanılmakla beraber kenetlerle yan ve üst kısımlarından yapıya bağlanabilmektedirler (Waelkens,1986, s. 6). Tip F olarak adlandırılan dikey dikdörtgen şeklindeki stellere özellikle Kuzey Phrygia Aizanoi ve

Doryleion'da, Tip G olarak adlandırılan yatay dikdörtgen tipindeki stellere ise özellikle Phrygia-Galatia sınırında ve Orta Phrygia'nın batısında görülmektedir (Waelkens,1986, s. 6).

3.2. AKMONIA ANTİK KENTİNDE YER ALAN MASİF BLOK ÜZERİNE YAPILAN STELLER

Mezar stelleri tapınakların ön veya yan yüzlerinden esinlenilerek yapılmışlardır (Fıratlı, 1965, s. 271). Bu yüzden tasvir etmeye çalıştıkları tapınakların mimari elemanlarından olan akroter, alınlık, pilaster başlıklar, arşitrav sık görülür (Şahin, 2000, s. 8).

3.2.1. Masif Blok Üzerinde Yer Alan Üçgen Alınlıklı Steller

Tapınakların ön cephesini tam anlamıyla yansıtmayan basit ve şematize edilmiş stellerdir. Alınlık arşitravın üzerinde olduğu gibi ya plasterlerin üzerinde ya da resim alanının kenar çerçevesi üzerindedir. Alınlık olarak verilen blok ya kaba bırakılır ya da üçgen alınlık yerleştirilir. Üçgen alınlığın ortasına ise kalkan ve rozet gibi motifler yerleştirilir (Şahin,2000, s. 8-9).

İşçilik yok denecek kadar azdır. Bu da halkın maddi gücü ve seri üretime geçmiş olduğunun en güzel ispatıdır. Bu tarz işçiliğin az olduğu stellerin artması halkın maddi gücünün artık azaldığının göstergesi olabilir.

3.3. AKMONIA ANTİK KENTİNDE YER ALAN BOMOSLAR

2014-2017 yılları arasında Akmonia ve territoryumunda yürütülen yüzey araştırmaları sırasında tespit edilen bomoslara ek olarak Uşak Arkeoloji Müzesinde bulunan on adet bomos değerlendirilecektir. Bu bomosların bir kısmı yayınlanmıştır. Bir kısmı ise ilk defa bu çalışma da tanıtılacaktır.

Roma döneminde mezarlar her ne koşulda olursa olsun ruhun huzura kavuştuğu yerdir. Ruhun rahata kavuşması için de ölünün yakınları veya akrabalarının üzerine düşen görevleri vardır. Roma dünyasındaki ritüeller mezarın başında yapılır ve ölünün ruhunun da bu törenlere katıldığı düşünülmektedir (Akçay, 2017, s. 121-122)

Akmonia'da bulunan bomosların hepsi dikdörtgen formdadır ve dört yüzden oluşmaktadır. Her bir yüze bir kabartma yerleştirilmiştir. Yazıt ve kişilere ait olan ölü eşyaları genellikle bir çerçeve içerisinde. Bir yüzünde Yunanca yazıt, diğer

yüzde çelenk vardır. Bu çelenkler form olarak farklılıklar gösterir. Bunlar bomosların değişmeyen karakterlerinden biridir. Diğer yüzlerde ise kadın ve erkeğe ait olduğu düşünülen ölü eşyaları kolayca ayırt edilmektedir. Yazıtlı kısım bomosların tarihlendirilmesi ve sunağı kimin yaptırdığını ve kime adadığını içeren önemli bilgileri içermesinden dolayı önemlidir. Ayrıca bomosların, mezar anıtları ile ilişkili olduğu bu yazıtlardan anlaşılmaktadır³.

Bomos adı altında, gömü sunağı olarak adlandırılan mezar belirleyicilerinin Akmonia dışında, Doğu Phrygia'da benzer örnekleri bulunur. Hatta Amorium'da bu tip özel form oluşturmuştur (Drew Bear ve Lochman, 1996, s. 112-113). Eumenia'da ise mezar mimarisi içerisinde değerlendirilmiştir (Söğüt-Şimşek, 2002, s. 312). Akmonia ve Eumenia gibi bazı kentlerde sadece o antik kente özgü bir form geliştirdiğini gösteren bomoslar yer alır. Dikdörtgen bir sunak üzerinde yerleştirilen beşik çatı Eumenia antik kenti ve yakın çevresine özgü bir özelliktir (**Resim 15**) (Söğüt, 2011, s. 83-84). Akmonia'da ise MS 3. yüzyıldan itibaren görülen bomosların üzerinde yer alan çam kozalağı da ayırt edici bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır (**Resim 16**).

Bomos cenazenin ya da mezarın yanında bulunan ve bu ritüellerde kullanılan önemli bir mimari formdur. Akmonia'da bu tip mezar belirleyicilerinin, mezarın üzerinde bulunduğunu ve Akmonia'daki halkın sosyal yaşamı ve mezar sahibi hakkında önemli bilgileri barındırdığını göstermektedir. Özellikle Kat. No. 15'deki bomosun yazıtından anlaşıldığı gibi bu bomosların aile üyelerinin tümünü kapsayan ve aile mezarının üzerine koyulan mimari form düşüncesini desteklemesi bakımından önemlidir.

³ Ballance, Calder, Hall ve Barnett, 2013, Nr. 38,84,121,122,123,124,125 ve 258 ile Kelp,2015: Lev. 7, Nr. 1 ile karşılaştırınız.

4. BÖLÜM: AKMONIA ANTİK KENTİNDEKİ MEZAR STELLERİ VE BOMOSLAR ÜZERİNDE GÖRÜLEN BEZEMELER

Akmonia antik kentinde mezar stelleri üzerinde en çok karşılaşılan bitkisel bezemeler kıvrıkdal (ranke)' dır⁴. Kıvrıkdal bezemesi mezar stellerinde kapı lentolarında/ plasterler ve alınlık üzerinde görülür. Sadece mezar stelleri üzerinde değil antik kentte mimari bloklar üzerinde de kıvrıkdal bezemeleriyle karşılaşmıştır (Kaplan ve Akçay, 2019, s.49-65).

Kıvrıkdal bezemesi merkezi bir motiften iki yana doğru uzayan bir anadal ve bu anadaldan ters yönde dairesel olarak kıvrıkdal kıvrılır ve rozetli yan dallardan oluşur. Kıvrıkdal frizlerinde bir dal üzerinde sarmaşık şeklinde yapraklarıyla birlikte üzüm salkımı bulunur. Aslında burada anlatılmak istenen bu stellerdeki yan panellerde her boşlukta ya yaprak ya da yaprak ve meyve şeklinde sıralama olabileceğidir. Aslında buradaki asıl amaç taş ustasının ya da mezar stelini yaptıran kişinin isteğine göre olmasıdır (Köse, 2008, s. 747). Kıvrıkdal bezemesi genel olarak merkezi bir motifin görüntüsüne göre, dalların yönüne göre ve rozetin yapısına göre farklılıklar gösterir (Can, 2005, s. 20-134). Kıvrıkdal bezemesi kamu ve özel kişiye ait mimari yapılar ve mezarlar üzerinde görülür. Lahit teknelelerinin üst profilinde ve kapı tipli mezar stellerinde de görülmektedir (Köse, 2008, s. 747).

Alınlık taşlarında görülen kıvrıkdal bezemesi 'S' formlu, kavisli aynı zamanda akanthus yapraklıdır. Bu ana formda 'S' şekline sahip akanthus dallarından oluşur (Lochman, 2003, s. 45). İlk başlarda ince olan dal çentikleşir ve akanthusla birlikte kıvrılır. MS 80 yıllarından sonra ise anadal, çanak yapraklardan filizlenir. MS 90 yılından itibaren ana dal çentikleşir, çok sayıda girintiyle birlikte ışık gölge etkisi oluşur (Lochman, 2003, s.45). Augustus döneminde kıvrımlı sarmaşık frizi bezemesi farklıdır. Şematik ve aynı zamanda gerçek form olarak adlandırılan kıvrımlı dal frizine dönüşür. Bazen yaprakların yanına veya yaprakların yerine meyveler işlenir. Hadrianus döneminde ise, kıvrıkdal bezemeleri alanın tümünü doldurur ve bu konuda zirveye ulaşır (Can, 2005, 72-90). Antoninler döneminde yapraklar büyür. Severuslar döneminde ise yaprakların damarları da işlenir ve iki yana kavis olarak yapılan omuz kesimleri keskin işlenip yuvarlağımsı bir hale gelir. Severuslar döneminde bu durum matkapla çalışıldığı için daha belirgindir. Bu yüzden bazen asma yaprağı gibi gözükabilir (Köse, 2008, s. 752).

⁴ Kıvrık dal bezemesi: Kat.No.1,Kat.No.2, Kat.No.4, Kat.No.7, Kat.No.10, Kat.No.14, Kat.No.15, Kat.No.16, Kat.No.17 ve Kat.No.19'da görülmektedir.

MS 50 yılından itibaren mezar stellerine kıvrık dal bezemesine ek olarak üçgen alınlıklı stellerin çerçevesinde yumurta dizisi, MS 80 yılından sonra örgü bantları, MS 90 yıllarında ise meander görülür. MS 130-40 yılları arasında bu bezemeler yaygın olarak stellerde yerini almıştır (Lochman, 2003, s. 49). MS 160-80 yıllarına ait steller ise bezemesizdir (Lochman, 2003, s. 48-49).

Akmonia'da kapı tipli stellerin kemer kısmında da bitkisel bezemeler ve akroter görülür. Köşelerde yarım palmet yer alırken, ortada iki yarım palmetin birleşmesinden bir tepe akroteri yer alır. Palmetler taç yaprakların uçlarındaki uzantılarına ve yönüne göre açık ya da kapalı form olarak tanımlanmaktadır (Can 2005, s. 21). Bazı stellerde ise palmetler arasında ölü eşyaları görülür.

Mezar stelleri ve bomoslar üzerinde görülen figüratif ve nesnel bezemeler mezar sahibinin cinsiyeti hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bu eşyalar mezar steli üzerinde panellere, bomosların üzerinde ise ya doğrudan ya da bir çerçeve içerisindeki alana yerleştirilmiştir. Kadınlara ait olduğu düşünülen eşyalar: yün sepeti (calathos)⁵, ayna (speculum)⁶, tarak (calamistrum)⁷, yün eğirme aleti (iğ,kirman)⁸, amphora⁹, koku şişesi (unguentarium)¹⁰ görülür. Erkeklerle ait olduğu düşünülen eşyalar ise çelenk¹¹, spatula¹², kürek¹³, orak (falx vinitoria)¹⁴ bağ baltası veya çekiç (dolabra)¹⁵ görülmektedir. Ayrıca kalem(calamus), stylus kabı ve diptychon (iki kanatlı tablo/iki kanatlı yazı tahtası)¹⁶ ve rulo (volumen) gibi objelerin bulunması kadın ve erkeğe ait bir stel olarak değerlendirmekten ziyade ailenin okur yazarlığına ve mesleğine işaret ediyor olabilir (Özdemir-Emekli,2015, s. 19).

Yün sepeti (calathos) olarak adlandırılan hasır sepetinin başlangıçta içi boştur. Bu yüzden bu sepetin meyve mi yün mü taşıdığı belli değildir (Waelkens, 1986, s. 12-13 ve Lochman, 2003, s. 44). Eğer bu yün sepetiyse ölen kişinin ruhunu taşıdığı,

⁵ Yün sepeti(calathos):Kat.No.1, Kat. No:17, Kat. No:22, Kat. No.24'de görülür.

⁶ Ayna (speculum): Kat.No.1, Kat. No.2, Kat. No.4, Kat.No. 8, Kat. No:10, Kat. No:14, Kat. No:15, Kat. No:16, Kat. No:17, Kat. No.19,Kat. No:22' de görülür.

⁷ Tarak (calamistrum): Kat.No.1, Kat. No.2 Kat.No. 4 Kat.No. 7 Kat. No:8 Kat. No:10 Kat. No:14 Kat. No:15, Kat. No:16, ' Kat. No:17, Kat. No:19'da görülür.

⁸ Yün aleti olarak adlandıracağımız (iğ,öreke) Kat. No.8 Kat. No.14 Kat. No.16, Kat. No.16 Kat. No. 17, Kat. No.19,Kat. No.20' de görülür.

⁹ Amphora Kat. No.15'de görülür.

¹⁰ Unguentarium (koku şişesi) Kat. No.1'de görülür.

¹¹ Çelenk kalem(calamus) Kat. No.1, Kat. No.5, Kat. No.7, Kat. No.15, Kat. No.16, Kat. No.19, Kat. No.21, Kat. No.22 ve Kat. No.23'de görülür.

¹² Spatula Kat. No.19'da görülür.

¹³ Kürek Kat. No. 19'da görülür.

¹⁴ Orak(falx vinitoria) Kat. No.8, Kat. No.19'da görülür.

¹⁵ Bağ baltası veya çekiç (dolabra) Kat. No.7, Kat. No.8, Kat. No.17, Kat. No.19, Kat. No.24'de görülür.

¹⁶ Diptychon (iki kanatlı tablo/iki kanatlı yazı tahtası) Kat. No.2 Kat. No.5 Kat. No.6'da görülür.

bu kişinin doğurganlığı, çalışkanlığı ve mükemmelliğiyle ilgili olduğunu ve ev içerisindeki günlük işlerini de tasvir ettiği düşünülür (Newbold, 1925, s. 365; Wujewski, 1991, s. 13-15.). Yün aleti (iğ, öreke) ev içindeki günlük yapılan işlere işaret etmektedir (Görkay, 1999, s. 275-300).

Dipychon¹⁷ ve stylus kabı¹⁸ ölen kişinin okuryazar olduğunu gösterir.

Amphora¹⁹ ise kadın mezarlarında görülür ve MS 80 li yıllara tarihlendirilir (Waelkens, 1986, s. 12-13 ve Lochman, 2003, s. 44).

Kahramanlara ait olduğu düşünülen ve Akmonia kentinde mezar stelleri üzerinde özellikle alınlık kısmında görülen bir başka eşya ise kalkandır²⁰.

Çelenk ile kazanılan zafer, elde edilen başarı, üstünlük ve kutsallık sembolize edilir. Ayrıca ölümle sonuçlanan zaferi de temsil eder (Ramsay, 1906, s. 23).

Kartal ise cinsiyet belirtmeyen figürler arasındadır²¹. Cinsiyete göre ayrılmaz. Ölünün vücudunu temsil eder. Verilmek istenen mesaj ise; Tanrının ölünün yanında olduğudur (Lochman, 2003, s. 44). Çünkü Phrygia bölgesinde Kybelenin erkek versiyonu olarak kartal yer alır ve kırsal kesimde oldukça yaygın kullanılmaktadır (Lochman, 2003, s. 44). Aynı zamanda ölümsüzlüğü ve gücü temsil eder ve mezar sahibinin ruhuna yol gösterip onu güneşe ulaştıran simge olarak düşünür (Cumont, 1917, s. 34; Newbold, 1925, s. 362-365 ve Wujewski, 1991, s. 45). Bu yüzden kartalın ölüyle bağlantılı olduğu düşünülür ve MS 130'dan sonra bu figür kullanılmaz (Lochman, 2003, s. 44).

Akmnoia'dan bir adet mezar steli üzerinde haç motifi²² görülür. En çok Latin hacı (Crux immissa) görülür (Taş ve Özcan, 2015, s. 255) . Bu hacın uçları sivridir. (Parman, 2002, s. 166-167).

Mezar steli ve bomos üzerinde girdap rozeti bulunur²³.

Ahşap mimarinin yansıması olan bezemeler genellikle mezar stelleri üzerinde görülür. Bu bize Anadolu'da kırsal kesimlerde görülen kapıları anımsatır. Bu kapılar panellerden oluşur. Bu paneller üzerinde anahtar delikleri²⁴, kapı tokmağı²⁵ hatta

¹⁷ Diptychon: Kat. No. 2, Kat. No. 5 ve Kat. No. 6'da görülür.

¹⁸ Stylus kabı: Kat. No. 4, Kat. No. 5, Kat. No. 6, Kat. No. 10, Kat. No. 16, Kat. No. 22 ve kitap/rulo Kat. No. 4, Kat. No. 10, Kat. No. 16, Kat. No. 22

¹⁹ Amphora: Kat. No. 15

²⁰ Kalkan: Kat. No.3 ve Kat. No.12.

²¹ Kartal: Kat. No.23.

²² Haç motifi: Kat. No.13.

²³ Girdap rozeti: Kat. No.17, Kat. No.23'de görülür.

²⁴ Anahtar deliği: Kat. No.2, Kat. No.3, Kat. No.4, Kat. No.5, Kat. No.6, Kat. No.7 Kat. No.8, Kat. No.9 'da görülür.

metali ahşaba tutturmaya yarayan kilit (perçin) çivileri de ayrıntılı biçimde işlenmiştir (Drew-Bear, 2007, s. 12). Bu paneller sayısında zamanla azalma vardır. Bu panellerin sayısının azalmasının sebebi üretim maliyetini azaltmak içindir (Drew-Bear, s. 2007, s. 13).

Akmonia'da kapı tipli mezar stellerinin üzerinde görülen bitki çeşitliliği fazladır. Akmonia antik kentinde yer alan mezar stelleri üzerinde çiçekler yer alır. Panellerde yer alan bitkiler ilgili mevsimde yetişir ve sıradan bitki kullanılmadığı gibi halk için önemli bitkilerin tercih edildiği bilinmektedir. Aylar ve mevsimler çiçek gibi simgelerle betimlenmiştir. (Parrish, 1984, s. 28). Akmonia ve territoryumunda çiçek bezemesinin olduğu mezar stellerini incelediğimizde aslında çevredeki yerel çiçeklerin betimlenmesinde kullanıldığını göstermektedir. Stellere işlenen çiçeklerden bazıları: Hedera Helix, Rosa, Syringa Vulgaris, Crocus, Hydrangea'dır.

Hedera Helix, Yunanca helix sarmal anlamına gelirken, araliaceae familyasına aittir²⁶. Asma motifidir ve sarıcı bir bitkidir. 12 ay boyunca yeşil kalır. Bu bitki Dionysios'u hatırlatır. Ölümsüzlüğü ve sonsuz hayatı temsil eder. Bu bitkinin mezar stellerinde köşe plasterlerde kullanılması ölen kişinin sonsuz hayata geçişteki simgesi olarak görülür. Ayrıca mezar stellerinde, hedera helixten farklı olarak tomurcuk evresi, çiçek ve meyve evresini betimleyen başka bir sarmaşık modeli de görülür (Düşen, Gürçan ve Sarpkaya, 2016, s. 371-372). **(Resim 17)**

Rosa: Rosaceae familyasındandır (Kökçü, 2015, s. 123). Gül güzelliğin gençliğin, faniliğin simgesidir. Tanrı ve tanrıçaların dışında ölümler için yapılan dini törenlerde de gül kullanılmıştır (Özcan, 2012, s. 1). Akmonia'da MS 215/295 yılları arasına tarihlenen bir yazıtta ölen kişinin mezarının güllerle süslenilmesinden bahsedilmektedir (Trebilco, 1991, s. 78-81; Akyürek-Şahin ve Uzunoğlu, 2019, s. 209-210). Mezarın güllerle donatılması bir vakıf tarafından yapılmaktaydı. **(Resim 18)**

Syringa Vulgaris: Leylaktır. Mor renginden dolayı asiller tercih eder (Koçak ve Gürçay, 2015, s. 36). **(Resim 19)**

Crocus: Safran bitkisidir. Manevi ve büyümlü kullanıma sahiptir. Girit'te kutsal bir çiçektir. Antik dünyada safranın Güneş'in sembolü olduğu düşünülmektedir.

²⁵ Kapı tokmağı: Kat. No.2, Kat. No.4, Kat. No.6, Kat. No.7, Kat. No.8, Kat. No.9, Kat. No.10' da görülür.

²⁶ https://www.baruthemera.com/hemera/wp-content/uploads/2017/09/Kitap_TUR.pdf, [12.05.2018]

Güneş'e tapmanın bir simgesidir (Düşen, Gürcan ve Sarpkaya, 2016, s. 375) **(Resim20)**.

Hydrangea: Ortanca çiçeğidir. Yunanca su anlamına gelmektedir. Hydor ve angos kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelmiştir. Yıldız şeklinde çiçeklere sahiptir. **(Resim 21)**

Ayrıca mezar stelleri ve bomoslar üzerinde görülen figüratif ve nesnel bezemelerin yanında, bitkisel bezemeler mezar sahibinin bilgilerini ve duygularını bize sunar. Bunun en güzel örneği İstanbul Arkeoloji Müzesinde bulunan Env. No: 4033 olan Hermogenes'in kızı Menophila Steli'nin yazıtıdır.

'Hermogenes'in kızı Menophila'yı halk onurlandırdı.

Onun dürüstlüğünü ve güzelliğini bu taş açıklar.

Mısralar ise kimliğini, Menophila'yı dile getirir.

Neden işlenmiştir bu stel üzerine bir zambak,

Kitap, "A" harfi, sepet ve de bir çelenk?

Kitap bilgeliğini, başının üzerindeki çelenk resmi bir sıfatı olduğunu simgeler. Bir (A) sayısı; ailenin tek çocuğu olduğunu, sepet; erdemli kişiliğini, çiçek ise; kaderin onu açmadan solup götürdüğünü gösterir.

Toprak onu yavaşça örtüp sarsın.

Senin gibi böylesine bir varlığın ardından her zaman gözyaşı dökcek insanlar bulunacaktır' (Karagöz, 1984, s. 11).

Florası, cinsiyetleri, meslek alanları dışında stellerde görülen başka bir unsur da Phygia bölgesinde yaygın olan lanetleme yazılarıdır. Bu lanetleme yazılarının steller üzerinde yer almasının en önemli sebebi, mezar soyguncularının bu mezarı açmaması ve hazır olan mezarın ileriki zamanlarda açılıp bir başkasının gömülmesinden korumak için bu yazıtları stellere eklemişlerdir (Drew-Bear, 2007, s. 15). Ayrıca mezar stellerinde lanetleme yazıtları dışında mezarın kimin tarafından yapıldığını içeren bilgileri bize sunması önemlidir (Türktüzün ve Wörrle, 1994, s. 96-101).

5.BÖLÜM: AKMONIA ANTİK KENTİNDEKİ MEZAR STELLERİ VE BOMOSLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kat. No.1'de yer alan parça Alınlık taşıdır. Tipolojik olarak bakıldığında, dikdörtgen şeklindeki bloğun hafif yukarı doğru sivrilmesi ve bu sivriliğin ne kadar olduğu bilinmemesi üzerine Lochman'ın oluşturduğu tipolojiye göre MS 62/63 veya MS 60-80 yılları erken evre alınlık taşı olarak tarihlendirilmelidir. Alınlık taşı üzerinde yarım köşe akroterden orta akrotere doğru kıvrıkdal bezemesi görülür. Aynı zamanda iki tarafında da çiçek motifi yer alır. Bu köşe akroterlerde solunda ve sağında olacak şekilde çelenk vardır. Orta akroterin ortasına bir adet unguentarium yerleştirilmiştir. Üçgen alınlığın içerisinde örgü sepet, örgü sepetin içerisinde ise haşhaş? ya da meyve bulunur. İki yanında ise çiçek motifi bulunur.

Kat. No.2'de yer alan stel Waelkens'in yapmış olduğu sınıflandırmaya göre 'Üçgen Alınlıklı Kapı Tipli Stel' grubuna dahil edilmektedir (Tip C Akmonia) (Waelkens, 1986, s. 4-5). Üçgen alınlığın genişliği kapı çerçevesine eşittir. Bu çerçeve, kapı desteklerini içerisine almaz. Alınlığın tepe noktasında kapalı palmet, yanlarda ise yarım palmet süslemesi bulunur. Palmetler arasında ölü eşyası olarak tarak ve ayna yer alır. Stelin ana gövdesi dört panelden oluşur. Bunlardan üçünde sol üstte rozet, sağ üstte kapı kilidi, sağ altta halka şeklinde kapı tokmağı görülmektedir. Stel köydeki günümüz evinin duvarında devşirme yapı taşı olarak kullanıldığından sol alt panel görülmemektedir. Alınlık içerisinde ve alınlık çevresindeki yazıtından dolayı bu stel şimdilik MS 245 (Sulla Erasına göre) yılına tarihlendirilmektedir²⁷.

Kat. No.3'de yer alan stel Waelkens'in yapmış olduğu sınıflandırmaya göre 'Üçgen Alınlıklı Kapı Tipli Stel' grubuna dahil edilmektedir.(Tip C Akmonia) (Waelkens, 1986, s. 4-5). Alınlığın tepe noktasında ve yanlarda işlenmemiş palmet süslemesi görülür. Üçgen alınlığın genişliği kapı çerçevesine eşittir. Alınlık içerisinde kalkan betimlemesi görülür. Stelin merkezindeki kapı betimi dört panelden oluşur. Bu paneller oldukça aşınmış durumda olduğunda sadece iki panel görünmektedir. Sağ üst panelde kapı kilidi, sağ alt panelde kapı tokmağı bulunur. Diğer panellerdeki betimlemeler, tahrip olduğundan tam olarak anlaşılmamaktadır. Her iki yanda kapı destekleri üzerinde aşınmış halde kıvrıkdal bezemesi vardır. Stel kendi konteksi içerisinde benzer örneklerle karşılaştırıldığında²⁸ MS 2. yüzyıl arasına tarihlendirilebilir.

²⁷ Waelkens, 1986, Levha 64, Nr. 408 ve 419 karşılaştırmız.

²⁸ Waelkens, 1986, Levha 64, Nr.419; Levha 44 , Nr. 308 ve 326 karşılaştırmız.

Kat. No. 4'de yer alan stel Waelkens'in yapmış olduğu sınıflandırmaya göre 'Suriye Tipi Alınlıklı' steldir. (Tip C Akmonia) (Waelkens, 1986, s. 4-5). Stelin formu günümüz çeşmesinde yapı malzemesi olarak kullanıldığından tam olarak bilinmemektedir. Stel tek bir kapıya aittir. Alınlık kısmında kemer yer alır ve bu kemer sütun başlıkları üzerine oturmuştur. Kemer kısmının üzerindeki zemin aşınmıştır. Bu zeminin korunan kısımlarında köşede yarım palmetle görülür. Ortada iki palmetin birleşmesinden bir tepe akroteri yer alır. Profillendirilmiş kemer kavisi üzerinde yazıt bulunur. Alınlık içerisinde soldan sağa olacak şekilde tarak, ayna, açık durumda kitap ve stylus kabı²⁹ vardır. Kitap ve stylus kabı ölen kişinin okuryazar olduğuna işaret eder. Her iki yanda kapı destekleri üzerinde kıvrıkdal bezemesi vardır. Stelin merkezindeki kapı betimi altı panelden oluşur. Bu paneller oldukça aşınmış durumda olduğunda sadece iki panel görülmektedir. Üstte kapı kilidi, altta kapı tokmağı bulunmaktadır. Diğer panellerdeki betimlemeler, tahrip olduğundan tam olarak anlaşılmamaktadır. MS 2. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

Kat. No. 5'de yer alan stel Waelkens'in yapmış olduğu sınıflandırmaya göre Suriye Tipi Alınlıklıdır. (Tip C Akmonia) (Waelkens, 1986, 4-5). Stel dikdörtgen formludur ve tek bir kapıya aittir. Alınlık kısmında kemer yer alır. Suriye tipi olarak adlandırılan kısım sütun başlıklarının üzerine oturur. Kemer kısmının üzerindeki zeminde bitkisel bezeme yer alır. Bu zeminin hangi formda olduğu günümüz çeşmesinde yapı malzemesi olarak kullanıldığından bilinmemektedir. Profillendirilmiş kemer kavisi üzerinde yazıt bulunur. Alınlık içerisinde diptychon³⁰ ve stylus kabı ile ölen kişinin okur yazar olduğunu, çelenk ise bu kişinin önemli bir başarı elde ettiğini işaret etmektedir. Her iki yanda kapı destekleri üzerinde kıvrıkdal bezemesi vardır. Stelin merkezinde kapı betimi dört panelden oluşur. Paneller içerisinde sol üstte çiçek rozeti, sağda kapı kilidi, sol altta ve sağda çiçek rozeti bulunur. Söz konusu stel kendi konteksi içerisinde benzer örneklerle³¹ karşılaştırıldığında ve yazıtından dolayı MS 2. yüzyıl arasına tarihlendirmek mümkündür.

Kat. No. 6'de yer alan stel, sivri uçlu alınlıkla taçlandırılan steller grubuna dahil olmaktadır. Bu grup Waelkens'in yapmış olduğu sınıflandırmaya göre Suriye

²⁹ Stylus, kalem kutusu'dur.

³⁰ Diptycon, iki taraflı yazı tableti'dir.

³¹ Waelkens, 1986, Levha 62, Nr. 417 ve 443 karşılaştırınız.

Tipi Alınlıklı'dır. (Tip C Akmonia)³² (Waelkens, 1986, 4-5). Stel, dikdörtgen formlu bir tek kapıya sahiptir. Alınlık kısmında bir kemer yer alır. Suriye tipi alınlık olarak adlandırılan bu kısım sütun başlıkları üzerine oturur. Bu zemin kenarsız ve düz yukarıya doğru yükselen bir forma sahiptir. Akmonia stelinde korunan kısımlarından ortada iki yarım palmetin birleşmesinden bir tepe akroteri yer alırken köşelerde yarım palmetler ile süsleme yapıldığı anlaşılmaktadır. Burada köşelerde çanak yapraklar üzerinde yükselen açık palmetler görülmektedir. Alınlık içinde betimlenen stylus kabı ve diptycon ölen kişinin okuryazar olduğuna işaret etmektedir³³. Bu zemin düzdür yukarı doğru yükselen bir forma sahiptir. Korunan kısımlardan ortada iki palmetin birleşmesinden bir tepe akroteri yer alırken köşede çanak yapraklar üzerinde yükselen palmetler ile süsleme yapılmıştır. Profillendirilmiş kemer kavisi üzerinde yazıt bulunur. Alınlık içerisinde betimlenen stylus kabı ve diptychon ölen kişinin okuryazar olduğunu işaret etmektedir. Her iki yanda kapı destekleri üzerinde kıvrıkdal bezemesi yer alır. Bunlar S formunu oluşturan kavisli akanthus yapraklarından bu tür kapı stelleri örneklerine MS 80 yılından itibaren rastlanılmaktadır. MS 2. yy ortalarından sonra kıvrıkdal bezemesinde bozulmalar görülür. Bu dönemde ana dal ve yan dallar kılıf yapraklarla sarılıdır. Bu dallar küçük bir friz bandına dikey olarak sıkılaştırılmış biçimde işlenir. Yapraklar iç bükey olarak eğilmektedir. Yaprakların ucundan sarkan frizler daha çok içe kıvrılmıştır. Bu şekilde bezemeye sahip steller MS 140-200/220 yılları arasında Phrygia'nın merkezinde yoğun olarak işlenmiştir. Anadal stilistik açıdan günümüze kadar korunduğundan stilistik değerlendirmeye olanak sağlamıştır. Stelin merkezindeki kapı betimi dört panelden oluşur. Paneller içinde sol üstte çiçek rozeti, sağda kapı kilidi, sol altta girdap rozeti, sağ da ise halka şeklinde kapı tomağı bulunmaktadır. Söz konusu steli, Akmonia'dan kendi konteksti içindeki benzer örneklerle³⁴ karşılaştırıldığımızda ve yukarıda sıralanan tipolojik ve stilistik özellikleri göz önünde bulundurduğumuzda MS 2. yüzyıl üçüncü çeyreği ve sonrasına tarihlendirmek mümkündür.

³² Bu tip steller Kuzey Phrygia'da yoğun olarak görülürken, Orta Phrygia'nın batı ve doğu bölgelerinde, Phrygia'nın Galatia ile Pisidia sınırlarında ve Paphlagonia'da da bu tipe ait örneklerle rastlanır (Waelkens,1986, s. 4-5)

³⁴ Waelkens1986, s. 167-168, Lev. 62, Nr. 417 ve Nr. 171 Lev. 60 Nr. 429 ile karşılaştırınız.

Kat. No. 7'de yer alan stel, Waelkens'ın yapmış olduğu sınıflandırmaya göre Suriye Tipi Alınlıklı'dır. (Tip C Akmonia)³⁵. Stel dikdörtgen formludur. Alınlık kısmında bir kemer yer alır ve bu kemer sütun başlıkları üzerine oturmuştur. Kemer kısmının üzerindeki zemin düzdür ve aşınmıştır. Bu zeminin yanlarında yarım palmet vardır. Tepe akroteri aşınmış olduğundan burada bulunması gereken palmet görünmemektedir. Profillendirilmiş kemer kavisi üzerinde yazıtı vardır. Alınlık içerisinde soldan sağa olacak şekilde çekiç, çelenk ve iki adet keski vardır. Her iki yanda kapı destekleri üzerinde kıvrıkdal bezemesi görülür. Stelin merkezindeki kapı betimi dört panelden oluşur. Paneller içerisinde sol üstte çiçek, sağda kapı kilidi, sol alta ve sağda halka şeklinde kapı tokmağı bulunur. Söz konusu stel Akmonia'dan kendi içinde benzer özellikteki örneklerle karşılaştırıldığında ve Waelkens'a göre MS 2-3. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Kat. No. 8'da yer alan stel, Waelkens'ın yapmış olduğu sınıflandırmaya göre Suriye Tipi Alınlıklı'dır. (Tip C Akmonia) (Waelkens, 1986: s. 4-5). Bu yayına göre; stel tek bir kapıya aittir. Alınlık kısmında kemer yer alır. Bu kemer sütun başlıkları üzerine oturmuştur. Profillendirilmiş kemer kavisi üzerinde yazıtı vardır. Alınlık içerisindeki boşlukta iki adet orak, tarak, yün eğirme aleti (iğ ve öreke) ve ayna bulunur. Her iki yanda kapı destekleri üzerinde kıvrıkdal bezemesi görülür. Stelin merkezindeki kapı betimi altı panelden oluşur. Bu paneller üç sıra halindedir ve dikdörtgendir. Panellerde kapı tokmağı ve kilit plakasının üstünde ortada roze, sol alta Gorgoneion veya tahrip olmuş süs vardır. Waelkens'a göre bu stel MS 3. yüzyılın 1. yarısına tarihlendirilmiştir.

Kat.No.9'da yer alan stel, kapı çerçevesi bulunmayan 'Yalancı Kapı' olarak adlandırılan mezar taşı formunda hazırlanmıştır. Waelkens tarafından Yalancı Kapı ya da Kapı Tipli Mezar Taşları grubuna dahil edilir.(Tip L Akmonia) (Waelkens 1986, s. 9). Kapı üzerinde dört panel yer almaktadır. Bu panellerden iki tanesi işlenmiş, iki tanesi yarım bırakılmıştır (Waelkens, 1986, 9). Tarihlendirilmesi için yeterli veri olmamakla birlikte benzer örneklerle³⁶ karşılaştırıldığında bu tür örneklerin yoğunlukla görüldüğü zaman aralığına tarihlendirmek daha doğru bir yaklaşım olarak görülmektedir. Bu sebeple Kapı Tipli Mezar Taşı'nın MS 2.- 3. yüzyıla ait olabileceği tahmin edilmektedir.

³⁵ Waelkens,1986:4-5, Levha 63, Nr. 428 ve Levha 64, Nr. 416 ile karşılaştırınız.

³⁶ Waelkens1986: Lev.66, Nr. 422, Levha 3, Nr. 31 ve Nr. 33 ve Bozoğlu, 2010, Lev. 6 Nr. 3 ile karşılaştırınız.

Kat.No.10'de yer alan Kapı Tipli Stel farklı bir formu yansıtmaktadır. Waelkens'in sınıflandırmasına göre 'Kapı Tipli Naikos Stel' grubu içinde yer alır (Waelkens, 1986, s. 6). Stelin üst kısmı kırıktır ve tahribata uğramıştır. Bu yüzden alınlık yapısı ile hangi tipe ait olduğu tam olarak anlaşılamamaktadır. Benzer örneklerle³⁷ karşılaştırıldığında Dikey Dikdörtgen Şeklindeki Kapı Tipli Steldir.(Tip F/G Akmonia) (Waelkens, 1986, s. 61 ve 63). Kırık bölümün altında İon kymationu dizisi ve onun hemen altında astragal dizisi yer alır. Kapı lentosunun merkezinde tabula ansata içinde dört satırlık yazıt bulunmaktadır. Kapı betimi altı panelden oluşmaktadır. Bu panellerden üstte bulunanlar kare şeklinde olup küçük, alt paneller ise dikdörtgen şeklinde daha büyüktür. Üst panellerde soldan sağa olacak şekilde kapı kilidi, diptycon ve kapı kilidi yerleştirilmiştir. Alt panellerde soldan sağa ayna ve tarak, halka şeklinde kapı tokmağı ve stylus kabı bulunmaktadır. Yanlardaki kapı destekleri üzerinde kıvrık dal bezemesi üst köşelerinde ise palmetler bulunur. Genellikle mezar stelleri üzerinde görülen kıvrık dal bezemesinin temel yapısını; bir merkezi motiften çıkıp iki yana doğru dalgalanarak uzayan ana dal ve ana daldan çıkarak ters yönde dairesel kıvrılan uçları bitkisel rozetli yan dallar oluşturur. Bazen hem ana dalı hem de yan dalları kıvrık-yaprak demetleri kaplar (Bozoğlu, 2010, s. 56). Bu kıvrık dal bezemesinin bazı yerlerinde çiçekler görülür. Buradan yola çıkarak bu stelin bitkisel süslemeleri, MS 80'li yıllardan itibaren görülen ve MS 135 yılından itibaren gelişen çiçekli kıvrık dal motifleriyle benzerlik göstermektedir. Ayrıca arşitravın üzerinde bezeme frizindeki İon kymationu ve astragal Lochman'ın yaptığı şemaya (Lochman, 2003, s. 79) uymaktadır. Ahat köy'de kayıt altına alınan Kapı tipli Naikos Stel ve Susuz Köy'de bulunan başka bir stel ile tipolojik ve stilistik açıdan ³⁸ oldukça benzer özellikler göstermektedir. Kıvrık dal şemasındaki stil gelişimi ve benzer örneklerle olan yakınlığı sebebiyle Geç Antoninler Dönemi'ne tarihlendirilmelidir.

Kat. No.11'da yer alan stel yayınlanmıştır (Drew Bear ve Lochman,1991, s. 50-54). Günümüzde ise çok fazla tahribata uğramıştır. Masif bir blok üzerine işlenen, üçgen alınlığın ortası kalkan bezemeli steldir. Bu stelin arşitrav kısmında yazıt bulunur. Kırık olmasından dolayı tam okunmamaktadır. Merkezde iki ante sütunu arasında olasılıkla mezar sahibinin mesleğini gösteren aletler mevcuttur. Bu aletler

³⁷ Waelkens,1986, Lev. 65, .Nr. 435 ve 42 , Lochman, 2003, Levha 23, Nr. III 23 ile karşılaştırınız.

³⁸ Waelkens,1986, Lev. 65 Nr. 421, 173 Lev. 65 Nr. 435; Lochman, 2003, Levha 23, Nr. III 23 ile karşılaştırınız.

örs üzerinde maşa çekiç veya keski bulunmaktadır. Drew Bear ve Lochman bu steli MS 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirmiştir.

Kat. No.12'de yer alan stel tahribata uğramıştır. Masif blok üzerinde yer alan üçgen alınlıklı steldir Masif bir blok üzerine işlenen, üçgen alınlığın ortası kalkan bezemeli bir steldir . Tarihiyle ilgili bir şey söylemek zordur. Yazıt aşınmalara ve tahribata uğramıştır. Bu stelle ilgili iki adet görüş söylenebilir. Bunlardan birincisi resim sahası traşlanıp yazıt sonradan yazılmış olabileceği düşüncesidir. İkinci düşünce ise; orta kısmında bulunan yazıt taşıdığı için stelin hazır üretim olduğunu stelin önceden hazırlanarak müşteriye satışı yapıldıktan sonra eklenmiş olması sonucunu düşündürebilir. MÖ 2. yüzyılla birlikte resim alanının genişlemesi ve kabartmaların plastik işlenmesi görülürken Roma döneminde alınlık derinlik kazanmıştır. Roma döneminde ise bu tipe olan ilgi artmıştır (Şahin, 2000, s. 10). Bu stelde gördüğümüz gibi alınlıkla resim konulması gereken alan arasında arşitrav ortadan kalkmış, alınlık bir blok üzerine işlenmiş olduğunu ve ayrıca tepe akroteri işlenmemiş, yan akroter palmet gibi dalgalı çizgiyle, alınlığın ortası boş olarak değil de kalkanla işlenmesi ve benzer örneklerle de karşılaştırıldığında bu stelin dor sütunun işlenmesiyle birlikte masif bir blok üzerine işlenen, üçgen alınlığın ortası kalkan bezemeli bir stel olduğu anlaşılmış ama yazıtın okunması sebebiyle tam bir tarihlendirme yapılamamaktadır³⁹.

Kat. No.13 olarak adlandırılan parça masif blok üzerine yapılan stellerdendir. Dört tarafında kırılmalar olduğu gibi yüzeyinde yoğun bir aşınma vardır. Haç, İsa'nın çektiği acıları ve İsa'nın zaferini simgelemenin yanı sıra Hıristiyanlık inancında haçın apotropaik bir anlam taşıdığına inanılmaktadır. Yani haç inananları kötülükten, şeytandan korumaktadır. Birçok kilise babası haçın koruyucu olduğunu dile getirmektedir. Mezarlarda kullanılan haç sembolü o mezarda yatan kişinin Hıristiyan olduğunu belirtmekle birlikte bu sembolün mezarı koruduğuna da inanılmaktadır⁴⁰. Stelde yer alan haçın özelliklerine ve tiplerine bakıldığında benzer özellikteki haçlarla da karşılaştırıldığında⁴¹ MS 4-6. yüzyıla tarihlendirmek daha uygundur.

Kat. No. 14'de yer alan Bomos cami duvarına yerleştirilmiştir. İşçilik ve form açısından en güzel örneklerdendir. Ön yüzde on iki satır Yunanca yazıt, sol yüzde çekiç ve iki adet bız, sağ yüzde bız, deri-bıçak, tığ, arka yüzde ayna iğ ve öreke ve

³⁹ Şahin, 2000, s. 8-9, Levha XII:23, MAMA VI, Levha 22 ve Çelik, 2017:3c, 4d, 5c ve Kara, 2015, s. 271

⁴⁰ 22.05.2019 tarihinde Doç. Dr. Melda Ermiş ile görüşme yapılmıştır.

⁴¹ Parman ,2002, E16 Lev. 92, Nr. 114a ile karşılaştırınız.

tarak bulunur. Betimlenen ölü eşyaları ve yazıt çerçeve içerisine alınıp özenli bir şekilde yerleştirilmiştir. Bu konuda Kat.No.15, Kat. No. 16 ve Kat. No 17'ye benzemektedir. Bir yüzünde çelenk betimlemesi yoktur. Bu yönüyle Kat. No.15 ve Kat. No. 16'daki bomoslardan ayrılır. Ayrıca bız, tığ gibi ölü aletlerinin erkek mezar sahibinin dericilikle uğraştığını akla getirmektedir. Ayrıca iğ ve örekenin betimlenmesi kadın mezar sahibinin günlük yaptığı işler arasındadır. Yazıtından dolayı MS 216/217 – 261 yılına tarihlendirilir.

Kat. No. 15'da yer alan bomos işçilik ve form açısından en güzel örneklerden biridir. Çerçevesi ön yüzde on yedi satırdan oluşan Yunanca yazıt, arka yüzde ise çelenk bulunur. Burada yer alan çelenk özensiz yapılmıştır. Sol yüzde ayna, yün eğirme aleti, sağ yüzde kulplu bir kap formu (amphora?) yer alır. Buradaki amphora boyundan kulpludur. Omuzdan genişleyip kaideye doğru daralan forma sahip olmasından dolayı ticaret amaçlı kullanım gören bir amphora olabileceği akla gelmektedir. Bu tip amphoralar MS 2. yüzyılda yaygın olarak kullanılmıştır. Bu tür kaplar şarap ve balık taşımacılığında yoğun olarak tercih edilmiştir (Paacock-Williams, 1991, s. 150). Amphora, mezar sahibinin gerçek hayatta bağıcılık veya balıkçılık ile uğraştığı konusunda fikir sahibi olmamızı sağlamaktadır. Yün eğirme 14 e benzer özelliindedir ve kadın mezar sahibi hakkında bilgi verir. Yazıt haricinde betimlenen ölü eşyaları ve çelenk çerçeve içerisine özenli bir şekilde yerleştirilmiştir. Bu yönüyle Kat. No. 14, Kat. No. 16 ve Kat. No. 17'ye benzemektedir. Yazıtından dolayı ve benzer örneklerle⁴² karşılaştırıldığında MS 254/255 yılına tarihlendirilir.

Kat. No 16'de yer alan bomos kırık ve eksiktir. Ön yüzde dokuz satır Yunanca yazıt, sol yüzde iğ ve sadece bir kısmı görülebilen öreke, ayna, tarak, arka yüzde ise çelenk yer alır. Bomos üzerinde yer alan ölü eşyaları ve çelenk doğrudan yüzeye kabartma şeklinde yerleştirilmiştir. Kat. No.14, Kat. No.15 ve Kat. No.17 'deki gibi çerçeve içerisine alınmıştır. Sol yüzde ise henüz tamamlanmadığını gösteren alet izleri mevcuttur. Akmonia'daki Kat. No.14, Kat. No.15 ve Kat. No.17 'deki bomoslarla karşılaştırıldığında MS 3. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Kat. No 17 bomos atıl vaziyette bulunmuştur. Tahribata uğramıştır. Yüzeyinde kırıklar vardır. Ön yüzünde girdap rozeti, sol yüzde iğ ve öreke, ayna, tarak ve içi dolu sepet, sağ yüzde bağ baltası ve kazma bulunmaktadır. Arka yüzü ise görünmemektedir. Ölü aletleri çerçeve içerisine kabartma şeklinde yerleştirilmiştir.

⁴² Ballance, Calder, Hall ve Barnett, 2013, Nr. 121, 123 ve 258 ile karşılaştırınız.

Bu yönüyle Kat No. 14, Kat. No.15, Kat. No.16'ye benzediği görülmüştür. Bu benzer özelliklerinden dolayı MS 3. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Kat. No. 18 bomos çeşmede yapı malzemesi olarak kullanıldığı için diğer yan ve arka yüzü görülmemektedir. Bomos'un görünen ön yüzünde çerçevesiz alanın içerisinde yer alan on iki satırlık Yunanca yazıt ve bu yazıtın alt kısmında kitap ve stylus kabı bulunmaktadır. Kitap ve stylus kabı gibi objelerin ailenin okur yazarlığına işaret ettiği düşünülmektedir. Yazıtta, kesin olarak Sulla Erası'na göre MS 296 yılına tarihlendirilir⁴³.

Kat. No. 19 kırık ve eksiktir. Ön yüzde altı satırlık Yunanca yazıt, sol yüzünde ayna, tarak, iğ ve öreke, sağ yüzde orak, spatula, kürek, arka yüzde ise çelenk yer alır. Bomos üzerinde bulunan aletler ve çelenk, doğrudan yüzeye alçak kabartma şeklinde yerleştirilmiş herhangi bir çerçeve içerisine alınmamıştır. Akmonia'dan diğer bomoslar ile karşılaştırıldığında daha sade bir yapısı bulunmaktadır. Yine standart olarak gövdeden başlığa geçiş bir bitkisel sarmal bezmesi ile sağlanmıştır. ön yüzde bulunan yazı karakterinden ve benzerleriyle⁴⁴ olan ortak özelliklerinden dolayı MS 3. yüzyıla tarihlendirilebilmektedir.

Kat. No. 20 mimari yapı malzemesi olarak kullanıldığı için diğer yüzleri görünmemektedir. Bomosun görünen yüzünde iğ ve öreke bulunmaktadır. Ölü eşyası doğrudan yüzeye kabartma şeklinde çerçevesiz bir şekilde yerleştirilmiştir. Bu yönüyle Kat. No.19, Kat. No.21, Kat. No.22, Kat. No.23'ye benzemektedir. Yeterli veri olmamakla birlikte yukarıda katalog numarası verilen bomoslara benzerliğinden dolayı MS 3. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Kat. No. 21 kırık ve eksiktir. Ön yüzde üç satır Yunanca yazıt ve bu yazıtın altında balık büyük olasılık sazan balığı ve trident bulunur. Sol ve sağ yüzde çelenk, arka yüzde yunus veya köpek balığı bulunur. Kat. No. 19' da bulunan çelenk ile işlenişi bakımından birbirine benzemektedir. Mitchell'in önerisine göre, Akmonia kentinin yakınlarında Eumenia kenti bulunur ve bu kentte Glaukos nehri vardır. Bu nehrin muazzam sazanları kentin sikkelerinde de görülür. Lentulus'ta sazan balığı avı için Glaukos nehrine gitmiş ve Lentulus'un başarılı sazan balığı avlama gezisini anmak için bu bomosu yaptırmıştır. Roma imparatorluk dönemine tarihlendirilir⁴⁵.

⁴⁴ Buckler – Calder, 1939, Nr. 319 ve 325 ile karşılaştırınız.

⁴⁵ Balance, Calder, Hall ve Barnett, 2013, s.107.

Kat. No. 22'de yer alan Bomos işçilik ve form açısından Kat.No. 14-21 arasındaki bomoslara benzemesine rağmen daha özensiz yapılmıştır. Ön yüzde on altı satırdan oluşan Yunanca yazıt, arka yüzde çelenk bulunur. Kat. No. 14'daki çelenkten daha özenli yapılmıştır. Sol yüzde ayna, iğ, öreke ve içi dolu hasır sepet yer alır. Sağ yüzde stylus kabı ve açık bir kitap bulunur. Sepet, ölen kişinin ruhunun taşındığını, bu kişinin çalışkanlığını ve mükemmelliğini aynı zamanda ev içerisinde günlük yapılan işleri anlatmaktadır. Yazıt ve betimlenen ölü eşyaları çerçeve içerisine alınmamıştır. Yazıtından dolayı MS 344 yılına tarihlendirilmiştir.

Kat. No. 23'de yer alan Bomos işçilik ve form açısından güzel bir örnek olmasına rağmen çok fazla tahribata uğramıştır. Kaide kısmının yuvarılması, üst kısmında dairesel bir alan açılması belkide ikinci bir kullanım geçirdiği akla gelebilir. Ön yüzde platform üzerinde kanatlarını açmış kartal motifi ve üzerinde dört satır Yunanca yazıt yer alır. Bomos yüzeyinde betimlemeler zemin üzerine kabartma şeklinde yapılmıştır. Çelenk motifi zafer elde eden mezar sahibinin başarısını ve üstünlüğünü, kartal ile ölümsüzlüğü gücü, mezar sahibinin ruhuna yol gösterip onu güneşe ulaştırmayı ve tanrının yanında olmayı temsil eder. Yeterli veri olmamakla birlikte Kat. No.19, Kat. No.21, Kat. No.22, Kat. No.23' e benzerliğinden dolayı MS 3. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Kat No. 24'deki Bomos'un yüzeyinde kırık ve aşınmalar vardır.Ön yüzde mezar sahiplerinin portre büstleri bu büstlerin altında ise daha küçük boyutta yapılan iğ,öreke,kazma ve bağ baltası vardır. Her iki portre büstüde aşınmıştır. Yazıt kısmı tam olarak okunmadığından tarihlendirilememektedir. Aile mezarını belirtmesi yönüyle Burdur Müzesindeki Inv. 292 nolu bomosa benzemektedir⁴⁶.

⁴⁶ Horsey and Kearsley, 1997, Lev. IX a

SONUÇ

Önemli ticaret yollarının geçiş güzergahında bulunan Akmonia kenti, Roma Dönemi'nde antik Phrygia Bölgesi'nin merkezinde bulunur. Anıtsal yapıları, heykeltıraşlık eserleri, soylu sınıfı, kent içerisindeki aristokrat aileleri ile zengin bir kent izlenimini vermektedir. Bu kent mezar stelleri ve bomosları ışığında ise; zengin ve görkemli bir kentin varlığını ispatlamaktadır.

Akmonia'da bulunan steller çeşitli tiplerdedir. Kentte bu stellerin MS 1 ve MS 3. yüzyılın ortalarına kadar yoğun olarak üretimin yapıldığı görülmektedir. MS 2. yüzyılda yoğunlukla görülen Kapı Tipli Mezar Stelleri ise; kentteki mezar stellerin önemli bir kısmını oluşturur. MS 1. Yüzyıl ile MS 3. yüzyıl arası oluşan refah ortamıyla yerel atölyelerde yoğun bir üretim olmuştur. Devasa boyutlardaki mezar anıtlarının küçültülerek taş veya mermer blokların stellerin üzerine işlenmesi, maliyeti düşürmüştü ve yerel kesim tarafından benimsenip tercih edilmesini sağlamıştır. Stellerin işçiliği ve üzerine yapılan betimlemeler muazzam bir şekilde ayrıntılı işlenmiştir. Bu durum Akmonia atölyesinin işçiliğine ait bir özellik olabilir⁴⁷. Ayrıca steller üzerindeki bitkisel betimlemeler kentin çevresine has bitkiler olmalıdır. Stellerde yoğun olarak görülen bitkiler hedera helix, rosa, syringa vulgaris, crocus, hydrangea'dır. Bu bitkilerin stellere sıklıkla betimlenmesi beğeni ve istekle alakalı bir durumdur. Bu çiçeklerin her birinin açması mevsimi ifade edebilir. Akmonia'da MS 85 yılında kentin önde gelenlerinden biri olan, Titus Praksias mezarının başında yapılacak ritüeller için bir vakıf kurmuştur. Bu ritüeller rosalia (gül festivali) kapsamında yapılmaktaydı. Ayrıca MS 215/295 yılları arasında tarihlenen bir yazıtta ölen kişinin mezarının güllerle süslenilmesinden bahsedilmektedir. Bu iki yazıttan da rosalianın yaygın olarak yapıldığı görülmektedir. Belki de bu vakıf rosalia adı altında ritüellerde sadece gül değilde stellere işlenen çiçekleri⁴⁸ mevsimine göre yetişen çiçekleri kullanıyor olabilir. Belki de mezar sahibinin ölümüyle bağlantı olan aya göre bu bitkiler bu stellere yapılmış, takvim niteliği olarak görülmüş olabilir. Steller ve bomoslar üzerinde bitkisel betimlemeler ve günlük hayatta kullanılan aletler haricinde haç, girdap rozeti ve Makedon kalkanına rastlanılmıştır Haç ile, insanlar kötülükten, şeytandan korunmaktadır. Mezarlarda kullanılan haç sembolü o mezarda yatan kişinin

⁴⁷ Waelkens, Phrygia Kapı Tipli Mezar Stelleri üzerine yapmış olduğu araştırmasında her kentin kapı tipli mezar stellerini üreten bir atölyesi bulunduğunu belirtmiştir (Waelkens, 1986, s. 19, dip not. 167).

⁴⁸ Stellere işlenen çiçeklerden bazıları: hedera helix, rosa, syringa vulgaris, crocus, hydrangeadır.

Hıristiyan olduğunu belirtmekle birlikte bu sembolün mezarı koruduğuna da inanıldığı şeklinde yorumlanabilir. Makedon kalkanı bezemesinin betimlenmesi, mezar sahibinin kökeninin göstergesi olabilir.

Akmonia ve yakın çevresinde de çok sayıda stel kapı tiplidir. Tipolojik ve stilistik incelemeler sonucunda yoğun olarak bu tipin görülmesi burada yerel bir üretimin olabileceği sonucuna varılmıştır (Lochman, 2003, s. 51). Stellerin üzerine yapılan süslemeler atölye ile birleştirilse de kentte atölye ve özgün tip ile bağdaşmayan mezar steli örnekleri de mevcuttur. Diğer kapı tipli örneklerle bağdaşmayan Kat. No. 3 büyük olasılık ya gezgin heykeltıraşlar ya da atölyelerin komşu atölyelerden etkilendiği şeklinde yorumlanmaktadır. (Waelkens 1986, s. 144-145).

Mezar stellerinin komşu kentlere veya bölge dışındaki kentlere yarı işlenmiş şekilde ihraç edildiği tespit edilmiştir (Waelkens, s. 1986, s. 20). Çünkü mezar stellerinin panelleri başlangıçta süslenmemiş sadece kilit plakaları yapılırken, mezar sahibinin isteğine göre diğer paneller süslenmiştir (Waelkens, 1986, s. 11-12). Bu diğer panellere ise; mezar sahibinin günlük hayatına ait betimler yazıtla birlikte işlenmiştir. Bu da bu stelin ya dışarıdan ihraç edildiğini ya da ihraç edilmek için üretildi sonucunu bizlere verebilir.

Akmonia'da mezar stelleri ve bomoslar, halkın günlük yaşamı ve ölü gömme gelenekleri hakkında önemli ipuçları sağlamaktadır. Bomos cenazenin ya da mezarın yanında bulunan ritüellerde⁴⁹ kullanılan önemli bir mimari formdur. Mezar belirleyicisi olarak düşünülen bu tipin, mezarların üzerinde konulan mimari bir form olduğu Kat.No.15 ile net bir şekilde anlaşılmıştır. Bu tip mezar belirleyicilerinin mezarın üzerinde bulunduğunu ve Akmonia'daki halkın sosyal yaşamı ve mezar sahibi hakkında bilgileri sunması açısından önemlidir. Bomosların ve mezar stellerinin üzerinde yer alan ölü eşyalarına göre, bu mimari formun sadece bir bireye değil de ailenin tümünün mezarını temsil ettiği anlaşılmıştır. Üzerindeki yazıtlara göre mezar sahibinin hayattayken mezar stelinin ve bomosu yaptırdığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Akmonia antik kentinde yer alan mezar stellerin ve bomosların Anadolu'daki pek çok merkezde olduğu gibi bölgenin sanatsal önemini ve zenginliğini bilimsel olarak yansıtmaları nedeniyle önemlidir.

⁴⁹ Roma dünyasındaki ritüeller mezarın başında yapılır ve ölünün ruhunun da bu törenlere katıldığı düşünülmektedir (Akçay 2017, s. 121-122).

Kat.No.1**Eserin Türü/Adı:** Alınlık Taşı**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:-****Env. No:-****Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Yük. 42 cm, Gen. 60 cm.**Yazıt:-****Tarih:** MS 62/63 veya MS 60-80 yılları**Yayın:** Yayınlanmamış.**Referans:** Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi Arşivi**Tanım:**

Alınlık taşı yarım köşe akroterdeki palmetlerden orta akroterdeki palmete doğru kıvrıkdal bezemesi ile birleştirilmeye çalışılmıştır. Bu köşe akroterlerdeki palmetlerin birinin solunda ve birinin sağında olacak şekilde çelenk vardır. Orta akroter iki yarım palmetten oluşup ortasına bir adet unguentarium yerleştirilmiştir. Bu palmetin soluna ve sağına ise çiçek motifi yerleştirilmiştir. Ayrıca alınlığın dışındaki boşluk alanın sağına ayna, soluna ise tarak betimlemesi vardır. Üçgen alınlığın içerisinde örgü sepet, örgü sepetin içerisinde meyve/ haşhaş? bulunur. İki yanında ise çiçek motifi bulunur. Alınlık taşı yapı malzemesi olarak kullanılmıştır. Günümüzde

Kat. No. 2**Eserin Türü/Adı:** Kapı Tipli Mezar Steli**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** 159 no.lu Hane**Env. No:** UYA.16.Akm.M.1**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Yük.91 cm, Gen. 70 cm.**Yazıt:**

‘330 yılında. Artemidoros’tan olma

Aurelia Domna anısı vesilesiyle pek sevgili kocasına,

kendisine ve oğlu Zotimos’a (bu mezarı) inşa ettirdi.

Her kim başka bir ceset gömmeye cüret ederse,

çocuklarının başına vakitsiz bir felaket (ölüm) gelsin!’.

Tarih: MS 245 yılı.

Yayın: Yayınlanmamış.

Referans: Dr. Hüseyin UZUNOĞLU

Tanım:

Üçgen alınlıklı kapı tipli mezar steldir. Alınlığın tepe noktasında orta akroterde kapalı palmet, yanlarda ise yarım palmet vardır. Ayrıca bu palmetler arasında tarak ve ayna mevcuttur. Üçgen alınlık ve çevresinde yazıt yer alır. Dört panele sahiptir. Bu panellerden sol üst panelde rozet, sağ üst panelde kapı kilit deliği, sağ alt panelde kapı halkası, sol alt panel ise boştur. Ayrıca kapı kenarındaki sağ panel üzerinde diptychon ve üzerinde kilit deliği bulunmaktadır. Yüzeyinde aşınmalar mevcuttur.

Literatür: Waelkens, 1986:4-5 Lev. 64, Nr. 408 ve 419.

Kat. No. 3**Eserin Türü/Adı:** Kapı Tipli Mezar Steli**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Akmonia Antik Kenti/ Ören yeri**Env. No:** UYA.17.Akm.M.20**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** Yük. 105 cm, Gen. 80 cm.**Yazıt:-****Tarih:** MS 2. yüzyıl**Referans:** -**Yayın:** Yayınlanmamış.**Tanım:**

Üçgen alınlıklı kapı tipli mezar stelidir. Üçgen alınlık içerisinde kalkan betimlemesi yer alır. Dört panele sahiptir. Sol üst panelde kapı kilit deliği, sağ alt panel üzerinde kapı halkası bulunmaktadır. Diğer iki panelde ise çok fazla aşınma mevcuttur. Ayrıca kapı payelerinin üzerinde kıvrıkdal betimlemesi vardır.

Literatür: Waelkens,1986,Lev. 64, Nr.419; Lev. 44, Nr. 308 ve 326.

Kat. No.4**Eserin Türü/ Adı:** Kapı Tipli Mezar Steli**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Şaban Köy**Korunduğu Yer:** Çeşme duvarına yerleştirilmiştir.**Env. No:** UYA.15.Şaban. K. M. 2**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Uz. 135 cm, Gen. 95 cm.**Yazıt:***‘ Helios, eşi Gethia ve kendisi için anısı vesilesiyle**(bu mezarı yaptırdı) ’.***Tarih:** MS 2. yüzyıl**Yayın:** MAMA VI,49, Nr. 279; Waelkens, 1986: Levha 62, Nr. 427 ve Kelp, 2015, Lev.8, Nr. 1.**Referans:** Dr. Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

Suriye tipi alınlıklı kapı tipli naiskos steldir. Alınlığın tepe noktasında orta akroterde kapalı palmet, yanlarda ise yarım palmet yer alır. Alınlık kemeri üç fascialıdır. Alınlık kısmında kemer yer alır. Profillendirilmiş kemer kavisi üzerinde Yunanca yazıt bulunur. Alınlık içerisinde günlük kullanılan aletler soldan sağa olacak şekilde tarak, ayna, açık durumda kitap/rulo ve stylus kabı vardır. Stel altı büyük, üç dar orta panelden oluşmaktadır. Bu paneller oldukça aşınmış durumda olduğundan sadece iki panel görünmektedir. Bunlardan üstte bulunan panelde kapı kilidi, altta bulunan panelde ise kapı halkası bulunmaktadır. Kapı kenarındaki payeler üzerinde kıvrık dal bezemesi mevcuttur. Günümüz çeşmesinde yapı malzemesi olarak kullanılmıştır.

Literatür: Waelkens,1986, s. 4-5, Waelkens, Lev. 62, Nr. 443 ve Lev. 63, Nr. 428.

Kat. No. : 5

Eserin Türü/Adı: Kapı Tipli Mezar Steli

Buluntu Yeri: Uşak/ Banaz/ Ulupınar Köyü

Korunduğu Yer: Mezarardı Çeşmesi

duvarına yerleştirilmiştir.

Env. No: UYA.16.Ulup.M.7

Malzeme: Mermer

Ölçüler: (Korunan) Yük. 92 cm, Gen. 80 cm.

Yazıt:

*‘Photeines, oğlu Aleksandros’un anısı vesilesiyle
(bu mezarı yaptırdı).’*

Tarih: MS 2. yüzyıl

Yayın: MAMA VI, Lev. 50, Nr. 281.

Referans: Dr. Hüseyin UZUNOĞLU

Tanım:

Suriye tipi alınlıklı kapı tipli naiskos steldir. Alınlık kemeri dört fascialıdır. Profillendirilmiş kemer kavisi üzerinde Yunanca yazıt bulunur. Alınlık içerisinde günlük kullanılan aletler soldan sağa olacak şekilde diptychon, çelenk ve stylus kabı bulunmaktadır. Stel dört panelden oluşmaktadır. Üst sol panelde çiçek rozeti, sağ panelde kapı kiliti, alt sol ve sağ panelde ise çiçek motifi bulunmaktadır. Kapı kenarındaki payeler üzerinde kıvrık dal bezemesi mevcuttur. Günümüz çeşmesinde yapı malzemesi olarak kullanılmıştır.

Literatür: Waelkens,1986:4-5,Waelkens, Lev. 62, Nr. 417 ve 443.

Kat.No.6**Eserin türü/adı:** Kapı Tipli Mezar Steli**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Akmonia Antik kenti /

Ören Yeri

Env. No: UYA.15.Akm.M.12**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** Yüksek: 102,5 cm, Gen:77,5,

Kalınlık:23.5 cm

Yazıt:

‘..... (mezar sahibinin adı)... kendisi için

*hayattayken anısı vesilesiyle (mezarı yaptırdı) ’.***Tarih:** MS 2. yüzyıl 3. çeyreği**Tanım:**

Suriye tipi alınlıklı kapı tipli naiskos steldir. Alınlığın tepe noktasında orta akroterde kapalı palmet, yanlarda ise yarım palmet yer alır. Alınlık kemeri 3 fascialıdır. Profillendirilmiş kemer kavisi üzerinde Yunanca yazıt bulunur. Alınlık kemeri altındaki yarım daire şeklindeki boşlukta stylus kabı ve diptychon bulunur. Kapı dört panelden oluşmaktadır. Sol üst panelde çiçek motifi, sağ üst panelde kapı kilidi, sol alt panelde rozet, sağ alt panelde ise kapı tokmağı bulunmaktadır. Kapı kenarındaki payeler üzerinde kıvrık dal bezemesi mevcuttur.

Literatür: Waelkens,1986, s. 4-5, Lev. 62, Nr. 416 ve 417.

Kat.No.7**Eserin Türü/Adı:** Kapı Tipli Mezar Steli**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Ahat Köy çeşmesindedir.**Env. No:** UYA.14.Akm.M.19**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Yük. 85 cm, Gen. 75 cm.**Yazıt:**

‘ *Luciane'nin kızı Venusta kendisi ve kocası Zenon için anısı vesilesiyle (bu mezarı) inşa ettirdi*’.

Tarih: MS 2-3 yüzyıl.

Yayın: Ramsay 1897, 655, Nr. 577; MAMA VI, Lev. 50 Nr. 281; Waelkens 1986, Lev. 62, Nr. 417.

Referans: Dr. Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

Suriye tipi alınlıklı kapı tipli naiskos steldir. Mezar stelinin tepe noktası aşınmıştır, yanlarda ise yarım palmet görünmektedir. Alınlık kemeri dört fascialıdır. Profillendirilmiş kemer kavisi üzerinde Yunanca yazıt bulunur. Alınlık içerisinde günlük kullanılan aletler soldan sağa olacak şekilde çekiç, çelenk ve iki adet keski mevcuttur. Kapı dört panelden oluşmaktadır. Sol panelde çiçek rozeti, sağ panelde kapı kilidi, alt sol ve sağ panelde ise kapı tokmağı bulunur. Kapı kenarındaki payeler üzerinde kıvrık dal bezemesi mevcuttur. Günümüz köy çeşmesinde yapı malzemesi olarak kullanılmıştır.

Literatür: Waelkens,1986, s. 4-5, Lev. 63, Nr. 428 ve Lev. 64, Nr. 416

Kat.No.8**Eserin türü/adı:** Kapı Tipli Mezar Steli**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Kaylı Köyü**Korunduğu Yer:** Kaylı Köyünde

atıl bir vaziyette bulunmaktadır.

Env. No: UYA.15.Kaylı.M.1**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Uz. 111 cm, Korunan Gen.

66 cm.

Yazıt:

‘Her kim ki bu mezarı açarsa veya zarar verirse veya çevresini çevirirse ona ve onun evine ve onun çocuklarının çocuklarına lanet olsun!’.

Tarih: MS 3. yüzyılın 1. yarısı**Yayın:** Waelkens, 1986, s. 64: Nr. 430, MAMA VI, 49, Nr. 277 ve Ramsay 1897, s. 654.**Referans:** Dr. Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

M. Waelkens, 1986, Lev. 64, Nr. 430 gibi yayınlarda yayımlanmış ve stel tamdır. Ancak daha sonradan kırılıp zarar görmüştür. Suriye tipi alınlıklı kapı tipli naiskos steldir. Alınlık kemeri üç fascialıdır. Profillendirilmiş kemer kavisi üzerinde Yunanca yazıt bulunur. Alınlık içerisinde günlük kullanılan aletler iki adet orak, tarak, çekiç, iğ, öreke ve ayna vardır. Kapı altı uzun dikdörtgen panellerden oluşmaktadır. Bu paneller üç sıra halindedir. Panellerde kapı tokmağı ve kilit plakasının üstünde ortada rozet, sol altta Gorgoneion veya tahrip olmuş bir süs vardır. Kapı kenarındaki payeler üzerinde kıvrık dal bezemesi mevcuttur.

Literatür: Waelkens,1986, s. 4-5.

Kat.No.9**Eserin Türü/Adı:** Kapı Tipli Mezar Steli**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Akmonia Antik Kenti/ Ören Yeri**Env. No:** UYA.17.Akm.M.16**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** Yük: 78 cm, Gen:73 cm, Kal: 14 cm**Yazıt:-****Tarih:** MS 2. - 3.yüzyıl.**Yayın:** Yayınlanmamış.**Referans:-****Tanım:**

Kapı tipli steldir. Kapı dört panelden oluşmaktadır. Üst panelde kapı kilidi ve tamamlanmamış panel, alt panelde kapı tokmağı ve tamamlanmamış ikinci panel bulunmaktadır. Yüzeyinde ise yapım aşamasında olduğunu gösteren alet izleri görülmektedir.

Literatür: Waelkens,1986, s. 9; Lev. 66, Nr. 422; Lev. 88, Nr. 674, Lev. 3, Nr. 31 ve Nr. 33; Bozoğlu, 2010, Lev. 6, Nr.3.

Kat. No:10**Eserin türü/adı:** Kapı Tipli Mezar Steli**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Akmonia Antik Kenti/

Ören Yeri

Env. No: UYA.17.Akm.M.1**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Yüksek:126 cm, Gen:98 cm,

Kal:41 cm

Yazıt:*'Larcta Hygeia (bu mezarı) eşi**Marcus Antonius Maximus ve kendisi için**hayattayken yaptırdı'.***Tarih:** MS 160-170/MS 170-180?**Yayın:** Yayınlanmamış.**Referans:** Dr. Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

Kapı tipli naiskos steldir. Üst kısmı kırık ve eksiktir. Kırık kısmın altında İon kymationu dizisi, onun altında ise astragal dizisi vardır. Kapıyı çevreleyen üçlü çerçeve üzerinde kıvrıkdal bezemesi, ortada tabula ansata bulunur. Ayrıca yazıt yer alır. Tabula ansatanın yanında kapalı palmet görülür. Kapı altı panelden oluşmaktadır. Bu panellerden üstte bulunanlar kare şeklinde olup küçük, alt paneller ise dikdörtgen şeklinde daha büyüktür. Üst panellerde soldan sağa olacak şekilde kapı kilit deliği, kitap ve kapı deliği varken, alt panellerde soldan sağa ayna ve tarak, kapı tokmağı ve stylus kabı bulunmaktadır.

Literatür: Waelkens,1986, s. 6; Lev.65, Nr. 435 ve 421, Lochman, 2003, Lev. 23 Nr. III 23 ve Kelp, 2015, Lev. 17, Nr. 1.

Kat. No.11**Eserin türü/adı:** Mezar Steli**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Akmonia Antik kenti/

Ören yeri

Env. No: UYA.15.Akm.M.13**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** Yük:87,5 cm, Gen:78 cm, Kal: 27. 5
cm**Yazıt:***'Aneiktetos'un vefat eden kardeşi Rufus hazırlamıştır'.***Tarih:** MS 2.yüzyılın 2. yarısı**Yayın:** Drew Bear ve Lochman,1991:Levha XV. Abb.1**Referans:** Drew Bear ve Lochman, 1991, s. 50-54**Tanım:**

Masif blok üzerinde yer alan üçgen alınlıklı stel daha önce yayınlanmıştır. Yayınlanan stel, şuanki durumdan daha sağlamdır. Ancak daha sonradan kırılıp zarar görmüştür. Masif bir blok üzerine işlenen alınlık içerisi kalkan bezemelidir. Yüzeyinde yoğun bir aşınma vardır. Dört tarafında da kırılmalar mevcuttur. Merkezde iki ante sütunu arasında olasılıkla bir demirci ustasına veya sikke işaretleyen zanaatkara ait olduğunu gösteren çekiç- örs- maşa betimlemesi bulunmaktadır.

Literatür: Şahin, 2000, s. 8-9, Levha XII:23, MAMA VI, Lev.22 ve Çelik, 2017, 3c, 4d, 5c ve Kara, 2015, s. 271.

Kat. No. 12**Eserin Türü/Adı:** Mezar Steli**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Susuz Köy**Korunduğu Yer:** Susuz Köy 141 nol.lu Hane**Env. No:** UYA.16.Susuz. K.M.4**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Yük.57 cm, Gen. 60 cm.,
Harf boyutu:1.5 cm 'dir.**Yazıt:**

'..... güvenilir biri olarak kanunsuz ellerin parmakları altında geldim bu çok eski kline'ye Zamanın sonuna gelerek ... ve mutlu hayatı arkada bırakarak Yaptı benim için bu (mezarı).... '.

Tarih: ?**Yayın:** Yayınlanmamış.**Referans:** Dr. Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

Masif bir blok üzerine işlenen tympanonu kalkan bezemeli steldir. Üçgen alınlığın köşelerindeki palmetler dalgalı çizgilerle işlenmiştir. Stel gövdesi iki yanda sütun ile sınırlandırılmıştır. Stelin üzerinde Yunanca yazıt vardır. Ören mevkiinden getirilmiş olan stel oldukça aşınmış durumda evin bahçesinde merdiven duvarında yapı malzemesi olarak kullanılmıştır.

Literatür: Şahin, 2000:8-9, Levha XII:23, MAMA VI, Plate: 22 ve Çelik, 2017, 3c, 4d, 5c ve Kara, 2015, s. 271

Kat. No.13**Eserin türü/adı:** Mezar Steli Parçası?**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy
(Susuz Ahat köy Mayasırtı mevkisinde
Tümülüse yakın bir yerden getirilmiştir.)**Korunduğu Yer:** Akmonia Antik Kenti/
Ören yeri**Env. No:** UYA.17.Akm.M.15**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** Korunan Uz: 44 cm, Gen:44 cm,üst kal:76 cm ,alt kal:83 cm**Yazıt:***‘Burada Tanrının kulu Konstantinos yatıyor....’.***Tarih:** MS 4-6. yy**Yayın:** Yayınlanmamış.**Referans:** Prof. Dr. Eda Akyürek Şahin**Tanım:**

Dört tarafında kırılmalar olduğu gibi yüzeyinde yoğun bir aşınma vardır. Bu yüzden hangi gruba ait olduğu bilinmemektedir. Mezar stelinin merkezinde haç betimlemesi bulunmaktadır. Haçların uçları damla motiflidir. Yandaki desteklerde Yunanca yazıt vardır ve bir kısmı okunmaktadır.

Literatür: Şahin, 2000, Nr.8 -11 ve Sheppard,1969, Nr.2906.

Kat. No. 14**Eserin Türü/Adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Ahat Köy cami duvarı**Env. No:** UYA.14.Akm.M.15**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Yük. 1.10 cm, Gen. 50 cm.

Harf yük. 0.027-0.050. cm'dir.

Yazıt:

*'Yıl 301. Aur (elius) Diogenes oğlu Tryphon,
kendisi ve onun en güzel karısı Ammia
ve çocukları için memorianda yaşamaktayken
(mezar) inşa etti'.*

Tarih: MS 216/ 217- 261 yılı**Yayın:** MAMAVI, Lev. 57, s. 325, MAMA XI, Lev. 121, Nr. 101, Hellenica X, s. 247-56.**Referans:** Dr.Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

Dikdörtgen formlu bir bomostur. Başlıktan gövdeye geçiş bitkisel sarmal bezemesi ile sağlanmıştır. Her bir yüze bir kabartma yerleştirilmiştir. Bu kabartmalar çerçeve içerisine yerleştirilmiştir. Bomosun çerçeveli ön yüzde on iki satır Yunanca yazıt, arka yüzde ayna, iğ, öreke ve tarak bulunur. Sol yüzde, bız, deri- bıçak, tığ; sağ yüzde çekiç ve iki adet bız yer alır.

Literatür Waelkens, 1986, s. 7

Kat. No.15**Eserin türü/adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Uşak Arkeoloji Müzesi**Env. No:** 8-1-92**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** Korunan Yüksek. 90 cm, Gen:34 cm cm,
Harf boyutu:2 cm'dir.**Yazıt:**

'339 yılında. Aurelius Rufus, vakitsiz ölen erkek kardeşi Hermes ve yeğeni Rufina için anısı vesilesiyle (yaptırdı). Aurelius Rufus kendisi ve eşi Euelpiste ve yeğeni Parthenios için henüz hayattalarken yaptırdılar. Onların gömülmesinden sonra her kim mezarı açıp başka bir ceset koyarsa ya da mezarı satarsa ya da harfleri boyarsa, tüm soyu sopy yok olsun ve tanrının gazabına maruz kalsın. Bu altar iki mezarın üzerine konulmuştur'.

Tarih: MS 254/ 255 yılı.**Yayın:** MAMA VI, Nr. 325**Referans:** Dr.Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

Dikdörtgen formlu bir bomostur. Başlıktan gövdeye geçiş bitkisel sarmal bezemesi ile sağlanmıştır. Her bir yüze bir kabartma yerleştirilmiştir. Bu kabartmalar çerçeve içerisine yerleştirilmiştir. Bomosun ön yüzde on yedi satırdan oluşan Yunanca yazıt, arka yüzde ise çelenk bulunur. Sol yüzde ayna, yün eğirme aleti, sağ yüzde kulplu bir kap formu (amphora?) yer alır.

Literatür Waelkens 1986, s. 7 ve Ballance vd. 2013, Nr. 121,123 ve 258.

Kat. No. 16**Eserin Türü/Adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Akmonia Antik Kenti/

Ören Yeri

Env. No: UYA.14.Akm.M.13**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Yük. 67 cm, Gen. 50 cm,
derinlik 47 cm.Harf yük. 2-2.5 cm'dir.**Yazıt:**

‘Ben Onesimos, bu mezar taşını (tymbos) kendim için ve çok sevgili eşim Auphidia için yaptırdım ve stellere yazdırdım. Çünkü ölen kimselerin varisleri (bu işi) ihmal ederler’.

Tarih: MS 3. yüzyıl**Yayın:** MAMA VI, Nr. 306**Referans:** Dr.Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

Dikdörtgen formlu bir bomostur. Her bir yüze bir kabartma yerleştirilmiştir. Bu kabartmalar çerçeve içerisinde yer alır. Bomos'un ön yüzünde dokuz satırdan oluşan Yunanca yazıt, arka yüzde çelenk kabartması bulunur. Sol yüzde ayna, tarak ve büyük olasılıkla iğ ve öreke yer alırken sağ yüzü kabaca yontulmuştur.

Literatür Waelkens, 1986, s. 7

Kat.No.17**Eserin Türü/Adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Hasan Köy**Korunduğu Yer:** Hasan Köy

atıl bir vaziyettedir.

Env. No: UYA.15.Hasan.K.M.1**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Yük. 100 cm, Gen.25 cm.**Yazıt:-****Tarih:** MS 3. yüzyıl**Yayın:** Yayınlanmamış.**Referans:-****Tanım:**

Atıl bir vaziyette tahribata uğramış bir şekilde bulunmuştur. Dikdörtgen formlu bir bomostur. Her bir yüze bir kabartma yerleştirilmiştir. Bu kabartmalar çerçeve içerisinde yer alır. Bomos'un ön yüzü görünmemektedir. Arka yüzde girdap rozeti , sol yüzde ise bağ baltası ve kazma, sağ yüzde iğ, öreke, ayna, tarak ve içi dolu bir sepet yer alır.

Literatür Waelkens, 1986, s.7.

Kat. No. 18**Eserin Türü/Adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ulupınar Köyü**Korunduğu Yer:** Ulupınar Köyü

çeşmesinde yapı malzemesi olarak kullanılmıştır.

Env. No: UYA.16.Ulup.M.5**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Yük. 75 cm, Gen. 35 cm.

Harf yük. 1.5 cm'dir.

Yazıt:

'381 yılında. Aurelius Domnas pek sevgili çocukları Aleksandros ve Eugenios için anısı vesilesiyle yaptırdı. Ailelerin de gömülmesinin ardından eğer herhangi bir kimse bu mezarı açarsa tanrıya karşı (sorumlu) olsun'

Tarih: MS 296 yılı**Yayın:** Yayınlanmamış.**Referans:** Dr.Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

Günümüz çeşmesinde yapı malzemesi olarak kullanılmıştır. Dikdörtgen formulu bir bomostur. Bomos'un yan yüzleri ve arka yüzü görünmemektedir. Bomos'un görünen ön yüzünde çerçevesiz alanın içerisinde yer alan on iki satırlık Yunanca yazıt ve bu yazıtın alt kısmında açık halde kitap/ rulo ve stylus kabı yer alır.

Literatür Waelkens, 1986, s.7

Kat. No.19**Eserin türü/adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Akmonia Antik Kenti/ Ören yeri**Env. No:** UYA.15.Akm.M.18**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan)Yük:61 cm,Gen:32 cm,
harf yük:2.5 cm**Yazıt:***'Menogenes'in kızı**Aur(elia) Apphilla kocası Hermes için
hatırası vesilesiyle ve kendisi için (kendisi henüz)
yaşarken (bu mezarı)
yaptırdı'.***Tarih:** MS 3. yüzyıl**Referans:** Prof. Dr. N. Eda Akyürek ŞAHİN.**Tanım:**

Dikdörtgen formlu bir bomostur. Başlıktan gövdeye geçiş bitkisel sarmal bezeme ile sağlanmıştır. Her bir yüze bir kabartma yerleştirilmiştir. Bu kabartmalar doğrudan yüzeye alçak kabartma şeklinde yerleştirilmiş herhangi çerçeve içerisine alınmamıştır. Ön yüzde altı satırlık Yunanca yazıt, arka yüzde ise çelenk bulunur. Sol yüzde ayna, tarak, iğ ve öreke, sağ yüzde orak, spatula yer alır.

Literatür Waelkens, 1986, s. 7; Buckler ve Calder, 1939, Nr. 319 ve 325

Kat. No. 20**Eserin Türü/Adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz/ Susuz Köy**Korunduğu yer:** Susuz Köy cami duvarı**Env. No:** UYA.16.Susuz. K.21**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan)Yük:61 cm,Gen:32 cm.**Yazıt:-****Tarih:** MS 3. yüzyıl.**Yayın:** Yayınlanmamış.**Referans:-****Tanım :**

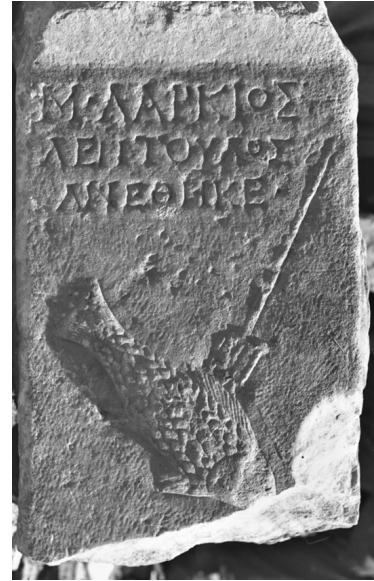
Dikdörtgen formlu bir bomostur. Her bir yüze bir kabartma yerleştirilmiştir. Bu kabartmalar doğrudan yüzeye alçak kabartma şeklinde yerleştirilmiş herhangi çerçeve içerisine alınmamıştır. Cami duvarında yapı malzemesi olarak kullanıldığı için sadece bir yüzü görünmektedir. Görünen yüzünde iğ ve öreke betimlenmiştir

Literatür Waelkens, 1986, s. 7.

Kat.No.21**Eserin Türü/Adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak / Banaz /Şaban Köy**Korunduğu yer :** Uşak Arkeoloji Müzesi**Env. No:** 9.1.99**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan)Yük: 48 cm, Gen: 28 cm.**Yazıt:***M (arcus) Larcius Lentulus 'a adanmış.***Tarih:** Roma İmparatorluk Dönemi**Yayın:** MAMA XI, Nr. 108.**Referans:-****Tanım:**

Dikdörtgen formlu bir bomostur. Bomos kırık ve eksiktir Her bir yüze bir kabartma yerleştirilmiştir. Bu kabartmalar doğrudan yüzeye alçak kabartma şeklinde yerleştirilmiş herhangi çerçeve içerisine alınmamıştır. Ön yüzünde 3 satır Yunanca yazıt , bu yazıtın altında balık büyük olasılık sazan balığı? ve trident bulunur. Sol ve sağ yüzde çelenk yer alır.

Literatür Waelkens, 1986, s. 7; Horsey and Kearsley,1997, Lev.IX a

Kat. No.22**Eserin türü/adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak/Banaz/ Ahat Köy**Korunduğu Yer:** Uşak Arkeoloji Müzesi**Env. No:** 9.1.86**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** Korunan Yüksek. : 90 cm, Gen:36 cm cm,
Harf boyutu:3 cm.**Yayın:**

‘339 yılında. Gaius oğlu Aurelius Heliks ve Aurelia Poliane henüz hayattalerken çocukları Heliks ve Neiketes ile birlikte kendileri için (bu mezarı) yapturdular. Heliks’in ve eşim Poliane’nin gömülmesinden sonra, hiç kimsenin mezarımı açıp zarar vermesine izin yoktur.’

Tarih: MS 344 yılı**Yayın:** Yayınlanmamış.**Referans:** Dr. Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

Dikdörtgen formlu bir bomostur. Başlıktan gövdeye geçiş bir bitkisel sarmal bezemesi ile sağlanmıştır. Her bir yüze bir kabartma yerleştirilmiştir. Bu kabartma alçak kabartma şeklinde yerleştirilmiş herhangi çerçeve içerisine alınmamıştır. Bomosun ön yüzde on altı satırdan oluşan Yunanca yazıt, arka yüzde çelenk bulunur. Sağ yüzde ayna, iğ, öreke ve içi dolu hasır sepet, sol yüzde açık diptychon ve stylus kabı yer alır.

Literatür Waelkens, 1986, s. 7.

Kat.No.23**Eserin Türü/Adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak/ Banaz**Korunduğu Yer:** Uşak Arkeoloji Müzesi**Env. No:** 14.1.92**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan)Yük: 86,5 cm, Gen: 33,5 cm.

Harf boyutu: 3,2 cm.

Yazıt:

Ey beni besleyip büyüten güzel ve adil insan! ben Maternos bu güzel bomosu (beni) yetiştirmenin bir anısı olarak senin için yaptırıldım.

Tarih:?**Yayın:****Referans:-****Tanım:**

Dikdörtgen formlu bir bomostur. Her bir yüze bir kabartma yerleştirilmiştir. Bu kabartmalar doğrudan yüzeye alçak kabartma şeklinde yerleştirilmiş herhangi çerçeve içerisine alınmamıştır. Bomosun ön yüzünde dört satır Yunanca yazıt yer alır. Bu yazıtın altında platform üzerinde kartal motifi, arka yüzde ise girdap rozeti bulunur. Sol yüzde tahribata uğramış çelenk, sağ yüzde de çelenk yer alır.

Literatür Waelkens, 1986, s. 7.

Kat.No.24**Eserin Türü/Adı:** Bomos**Buluntu Yeri:** Uşak/Banaz/Susuz Köy**Korunduğu Yer:** Susuz Köy 140 nol.lu hane**Env. No:** UYA.16.Susuz. K.M.2**Malzeme:** Mermer**Ölçüler:** (Korunan) Yük.80 cm,

Gen. 31 cm.

Yazıt:

Üst panelde “..... anısı vesilesiyle adadı” Alt panelde ise“ kızı Basse için yaptırdı”
..... “Sokrates”

Tarih:?**Yayın:** Yayılanmamış.**Referans:** Dr. Hüseyin UZUNOĞLU**Tanım:**

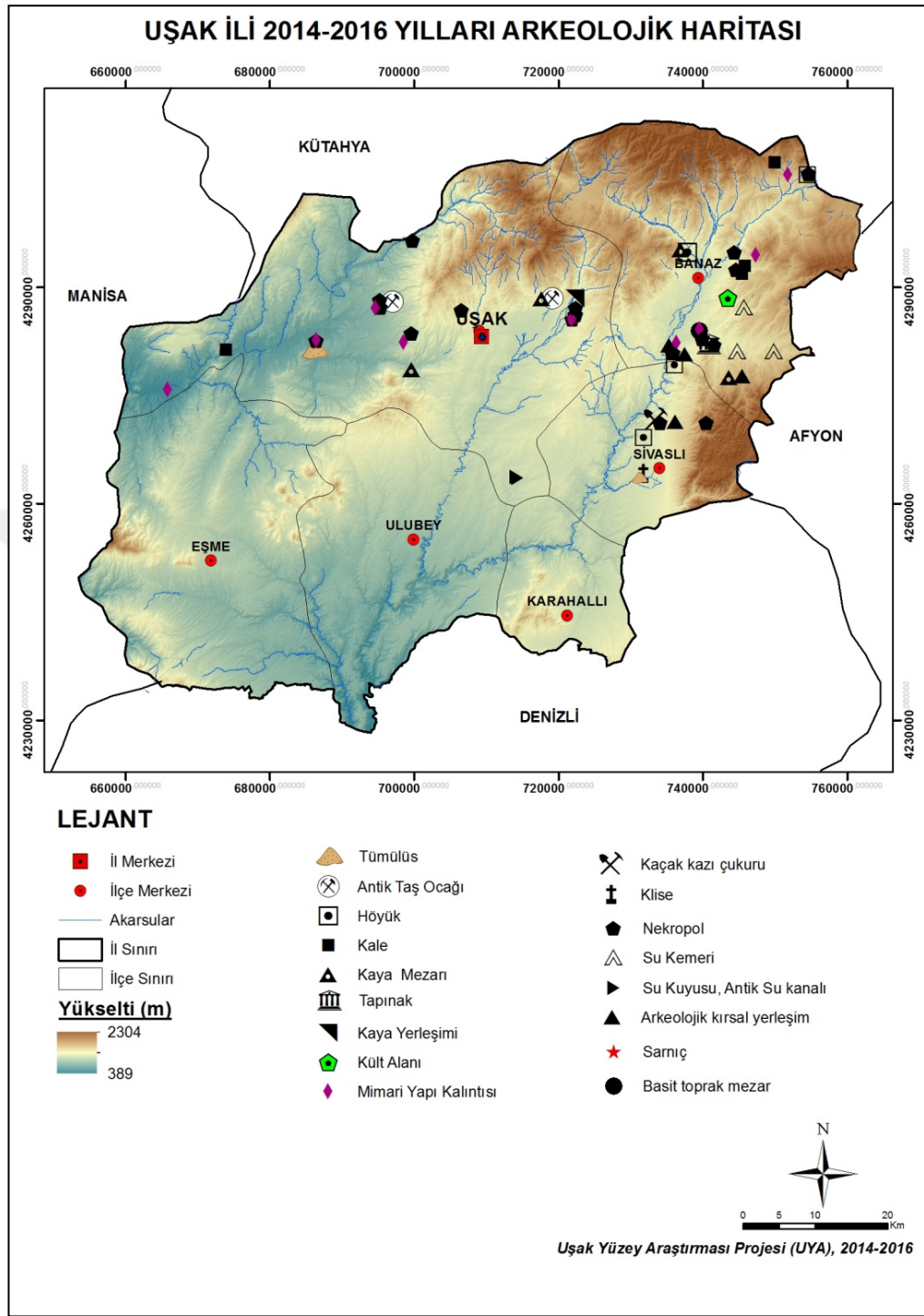
İlk defa 2016 yılı yüzey araştırmasında tespit edilmiştir. Dikdörtgen formlu bir bomostur. Yüzeyinde aşınma ve kırıklar mevcuttur Yüzeyinde yer slan kabartmalar herhangi çerçeve içerisine alınmamıştır. Bomosun ön yüzünde Yunanca yazıt yer alır. Bomosun ön yüzünde mezar sahiplerinin portre büstleri bulunur. Her iki figür de aşınmıştır. Bu büstün altında ise soldan sağa olacak şekilde iğ,öreke, kazma ve orak yer alır.

Literatür Waelkens, 1986, s. 7; Horsey and Kearsley, 1997 , Lev. IX a

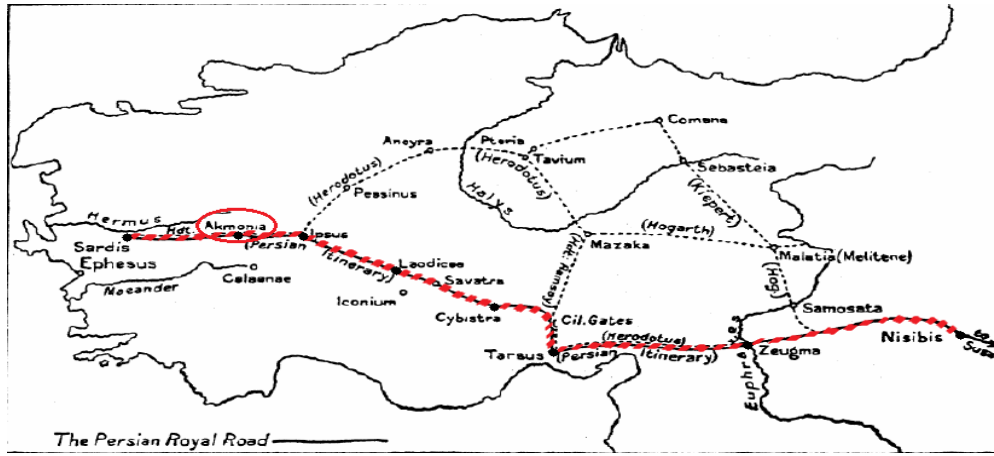
HARİTALAR

Harita 1: Batı ve Güney Phrygia

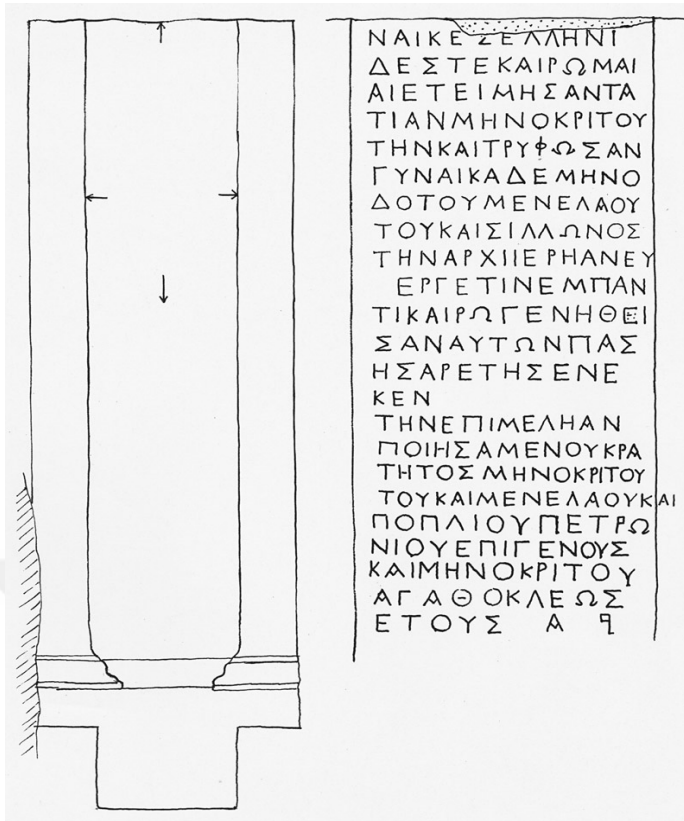

Harita 2: Uşak Haritası

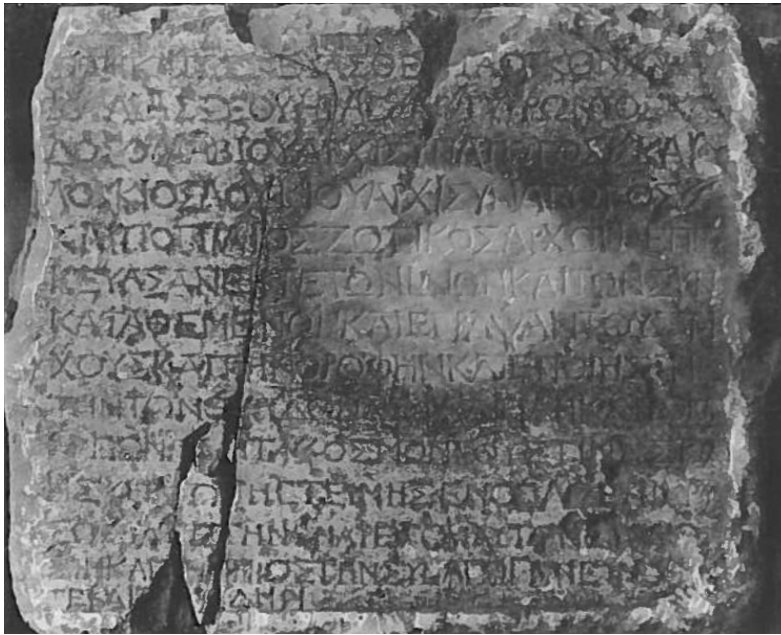

Harita 3:Pers Kral Yolu

RESİMLER

Resim 1: Menokritos'un kızı Tatia'nın onurlandırma steli

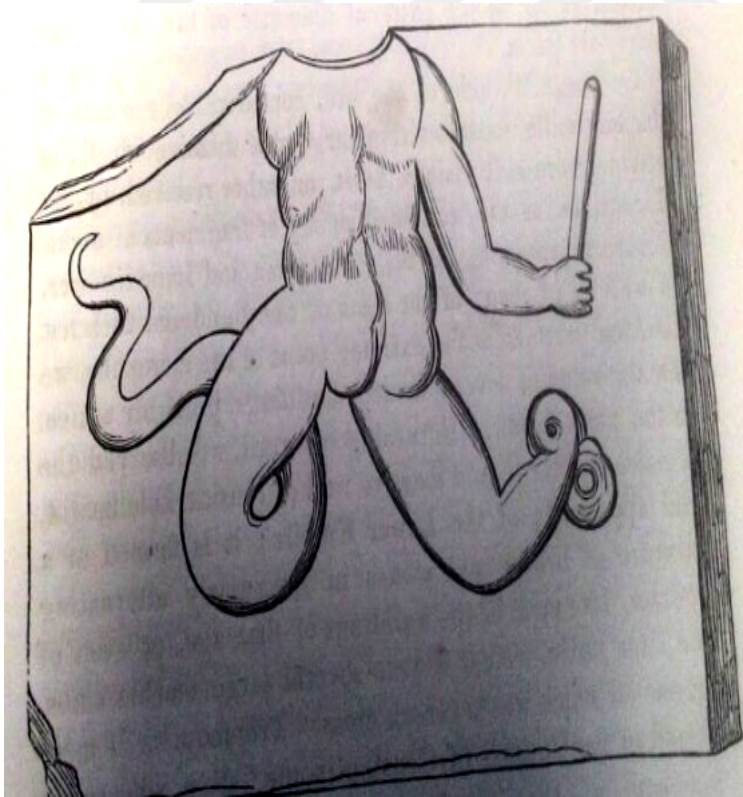

Resim 2: Iulia Severa yazıtı

Αὐρήλιος Γάιος Ἀπ[ελ]-
 λᾶ κατεσκεύασεν
 τὸ μνημῖον ἑαυ[τῶ]
 καὶ τῇ γυναικὶ αὐ[τ]οῦ
 καὶ τῇ μητρὶ καὶ χ[ρη]-
 στῶ φίλῳ Ὀνησ-
 ἴμῳ καὶ τῇ γυναι-
 κὶ αὐτοῦ· εἰ δέ τις
 ἐπιχειρήσει ἀνα[σ]-
 κευάσαι τὸν τόπον,
 ἔσθω αὐτῶ κατ[ά]-
 ρα τέκνων τέκν[α]
 καὶ τῶ συνβουλε[ύ]-
 σαντι. *hed.* ὁ βίος
hed. ταῦτα. *hed.*

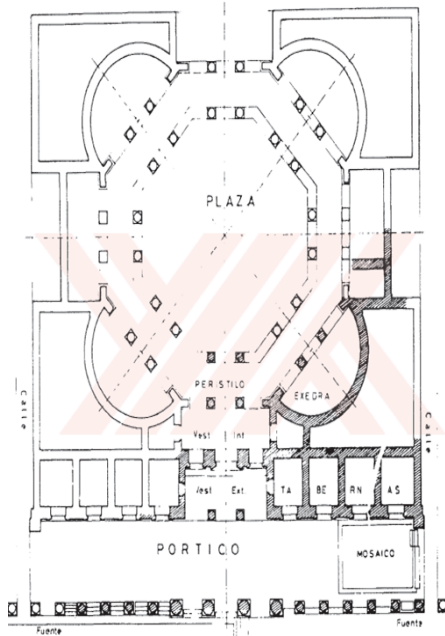
Resim 3: Aurelius Yazıtı

Resim 4: Titan Kabartması

[.]Σ[---]ΚΕΚ//σθαι καὶ νῦν δεδόχθ[αι]
 ἐπιτραπήναι τῷ Δημάδῃ εἰσαγωγὴν ὀνόμα-
 τος ἄσυμβόλου, οὐ καὶ εἰσαγαγόντος Κάρ-
 πον ἄπελεύθερον, ἐψηφίσθαι μετέχειν α[ὕ]-
 τὸν τῆς γερουσίας <ἐ>π' ἴση πάντων· *vacat*
vacat λαχόντων δογματογράφων *vacat*
 Μάρκου Ἰουνίου Λούπου, Ἀρτέμων Ἀρτεμ[ο]-
 νος, Πάτρων Δημάδου τοῦ Ἀσκληπιάδου·
 ἐκυρώθη πρὸ δεκαπέντε καλανδῶν
 Ὀκτωβρείων Μάρκῳ Λικινίῳ Κράσσῳ Φρο[ύ]-
 γει, Γάϊῳ Λαικανίῳ Βάσσῳ υἱῷ ὑπάτοις,
 ἔτους ρμη', μηνὸς Ὑπερβερεταίου ε'
 ἄπιόντος· ἐπενεχθεισ[ῶ]ν ψήφων διὰ Στράτωνος δημοσ[ίου]
 Σωσθένης Ἀσκληπιάδου προήγορος τῆς γερουσίας καὶ [γυ]-
 μνασίαρχος εἰσήγγειλα, Ἀρτεμίδωρος Ἀρτεμίδωρου προ-
 ἡγορος εἰσήγγειλα, Μᾶρκος Ἰούνιος Μάρκου Σαβατεῖνα Λού-
 πος δογματογραφεύς, Ἀρτέμων Ἀρτέμονος Πάτρων
 δογματογραφεύς. *vacat*

Resim 5: Demades' in Meclis Kararı

Resim 6: Örnek Macellum Planı

Ἡ βουλή καὶ ὁ δημὸς
 αγορανομόν.

Ἡ βουλή καὶ ὁ δημὸς
 αγορατήγον.

Ἡ γερουσία τὰ ζυγοστάσια
 πρὸς τὸν μακελλῶν ἐκ τῶν
 ἰδίων ποιήσαντα.

Resim 7: Macellum Yazıtı

Resim 8: Gymnasium Taban Mozaiginden Detaylar

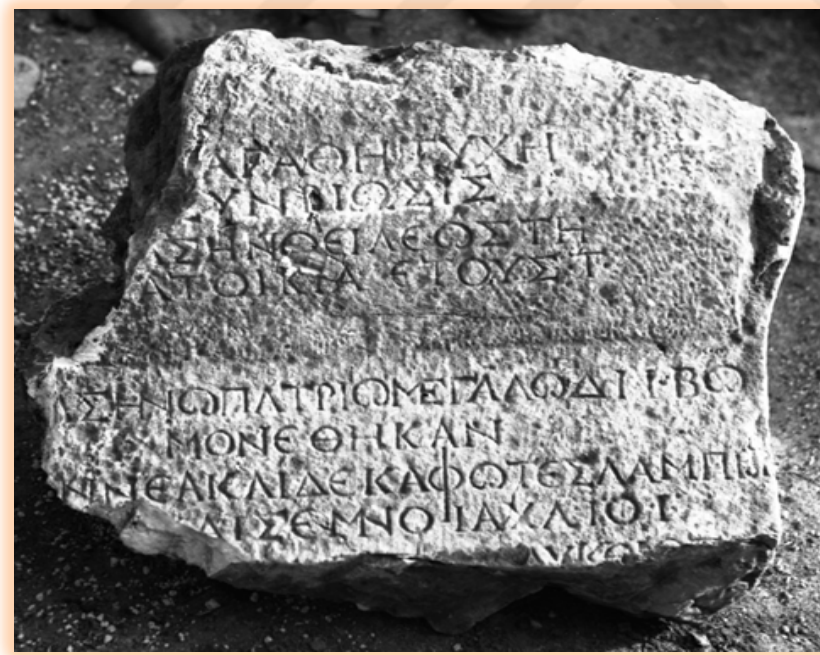
Resim 9:Kuzey Nekropolü

Resim 10:Doğu Nekropolü

Resim 11:Akmonia Antik Kenti

Resim 12:Zeus Alsenos adak yazıtı

Resim 13: Zeus Orkamaneites adağı (Uşak Arkeoloji Müzesi)

Resim 14: Hieropolis antik kentinde bomos kullanıldığını gösteren bir örnek.

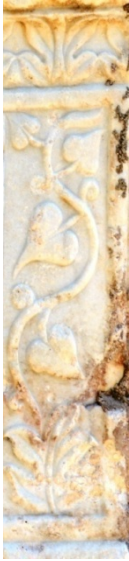
Resim 15: Eumenia antik kenti beşik çatılı bomos örneği

Resim 16: Akmonia antik kenti çam kozalaklı bomos örneği

Resim 17:Hedera Helix bitkisi

UYA.16.ULUP.M.7
Kat.No.5

UYA.15. ŞABAN.K.M.2
Kat.No.4

Resim 18: Rosa bitkisi

UYA.14.AKM.M.19

Kat.No.7

Resim 19: Syringa Vulgaris bitkisi

UYA.16.ULUP.M.7

Kat.No.7

Resim 20:Crocus bitkisi

UYA.16.AKM.M.1

Kat.No.8

Resim 21:Hydrangea bitkisi

UYA.15.Akm.M.12

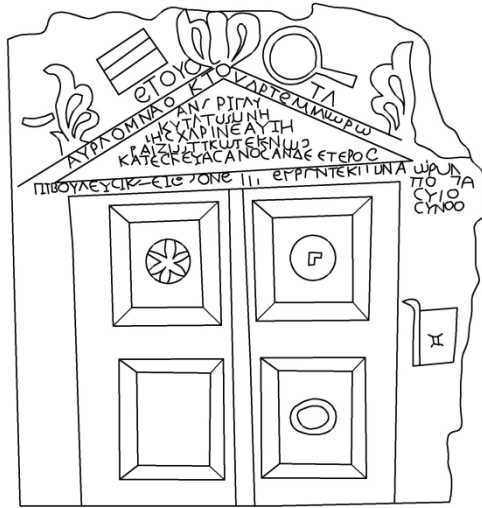
Kat.No.4

Resim 22: Kat.No.1, Mezar steli (Alınlık Taşı)

Resim 23: Kat. No. 2, Kapı Tipli Mezar Steli

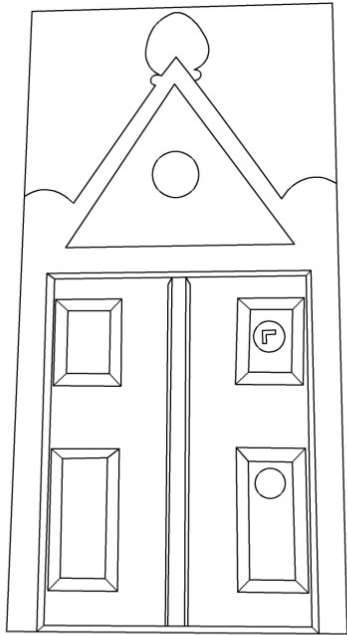

0 10 20 30 40 50 cm

Çizim 1: Kat. No. 2, Kapı Tipli Mezar Steli Çizimi

Resim 24: Kat.No. 3, Kapı Tipli Mezar Steli

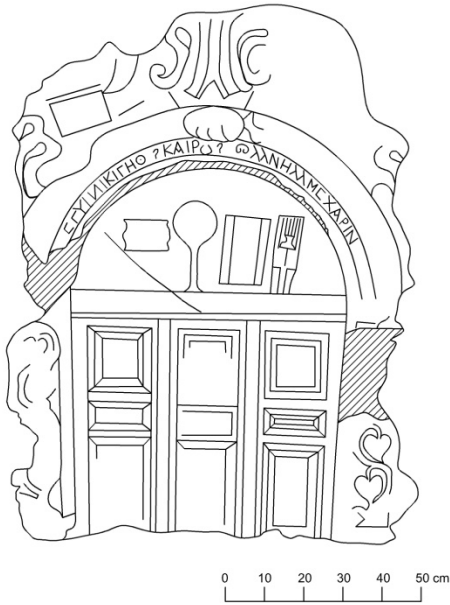

0 20 40 60 80 100 cm

Çizim 2: Kat.No. 3, Kapı Tipli Mezar Steli Çizimi.

Resim 25: Kat. No. 4, Kapı Tipli Mezar Steli

Çizim 3: Kat.No. 4, Kapı Tipli Mezar Steli Çizimi.

Resim 26: Kat.No. 5, KapıTipli Mezar Steli

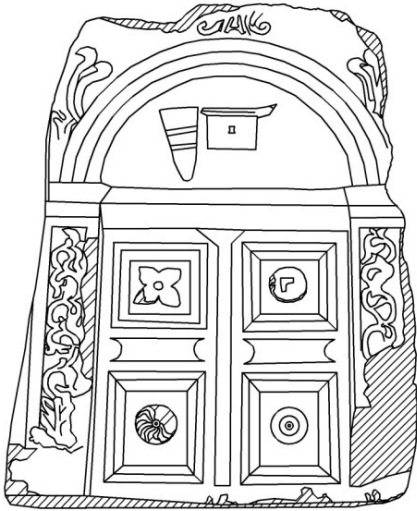

0 7 14 21 28 35 cm

Çizim 4: Kat. No. 5, Kapı Tipli Mezar Steli Çizimi.

Resim 27: Kat.No.6, Kapı Tipli Mezar Steli

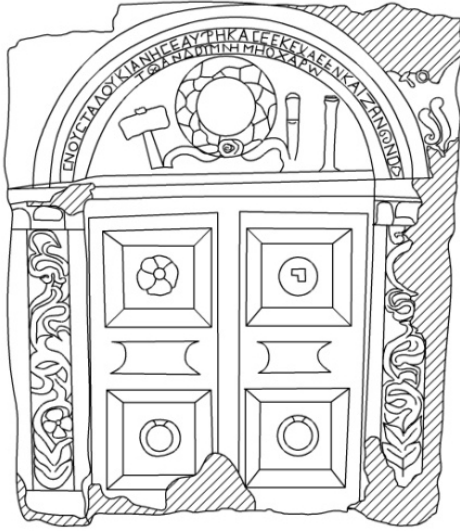

0 7 14 21 28 35 cm

Çizim 5: Kat.No.6, Kapı Tipli Mezar Steli Çizimi.

Resim 28: Kat.No.7, Kapı Tipli Mezar Steli

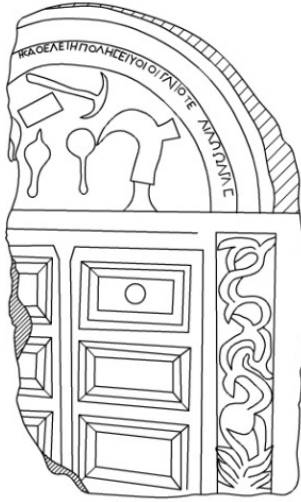

0 5 10 15 20 25 cm

Çizim 6: Kat.No.7, Kapı Tipli Mezar Steli Çizimi.

Resim 29: Kat.No.8, Kapı Tipli Mezar Steli

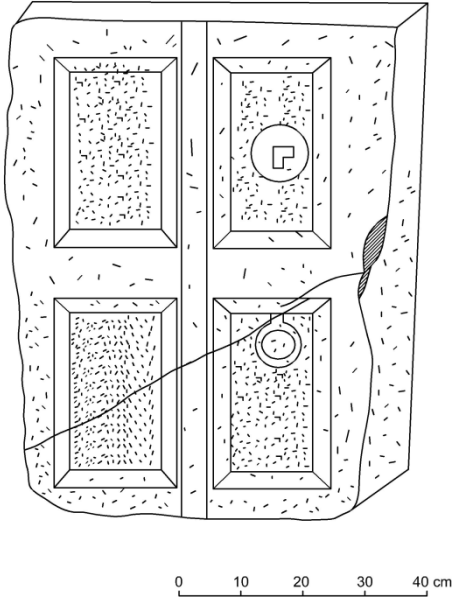
0 5 10 15 20 25 30 35 cm

© 2000 by the Author. All rights reserved.

Çizim 7: Kat.No.8, Kapı Tipli Mezar Steli Çizimi.

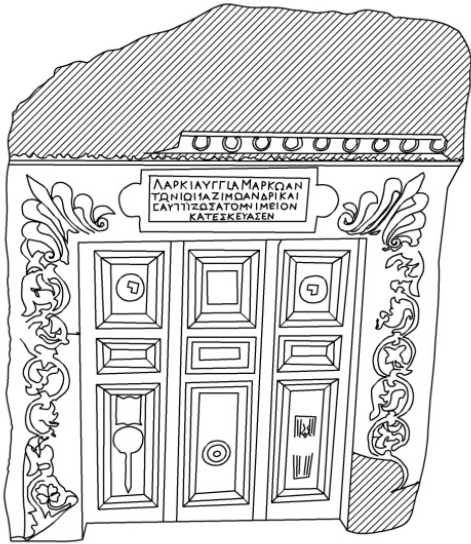
Resim 30: Kat.No.9, Kapı Tipli Mezar Steli.

Çizim 8: Kat.No.9, Kapı Tipli Mezar Steli Çizimi.

Resim 31: Kat. No:10, Kapı Tipli Mezar Steli

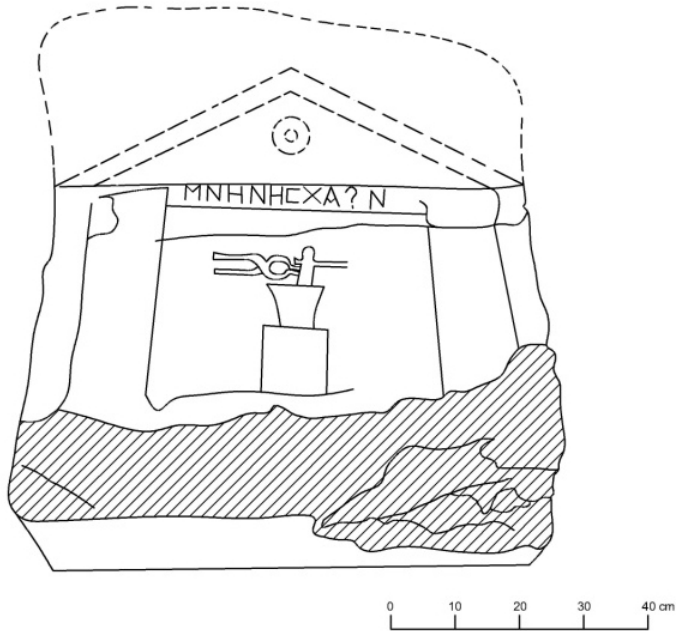

0 7 14 21 28 35 42 49 cm

Çizim 9: Kat. No:10, Kapı Tipli Mezar Steli Çizimi.

Resim 32: Kat. No:11, Mezar Steli

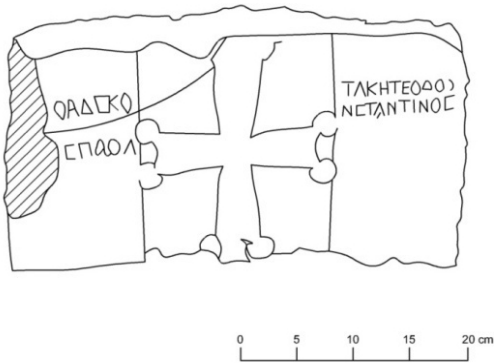
Çizim 10: Kat. No:11, Mezar Steli Çizimi.

Resim 33: Kat. No:12, Mezar Steli

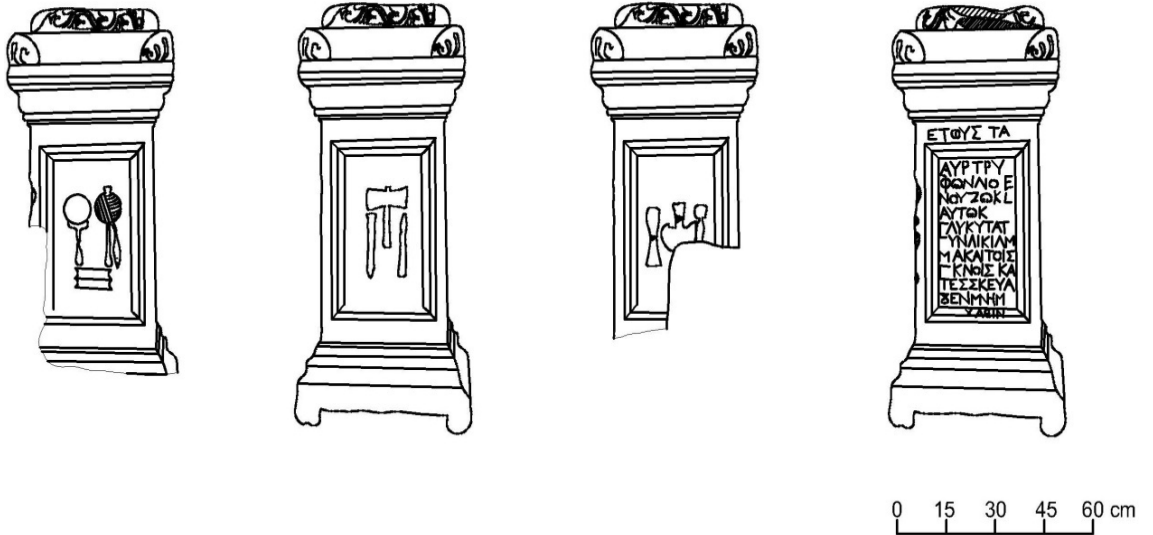
Resim 34: Kat. No.13, Mezar Steli Parçası

Çizim 11: Kat. No.13, Mezar Steli Parçası Çizimi.

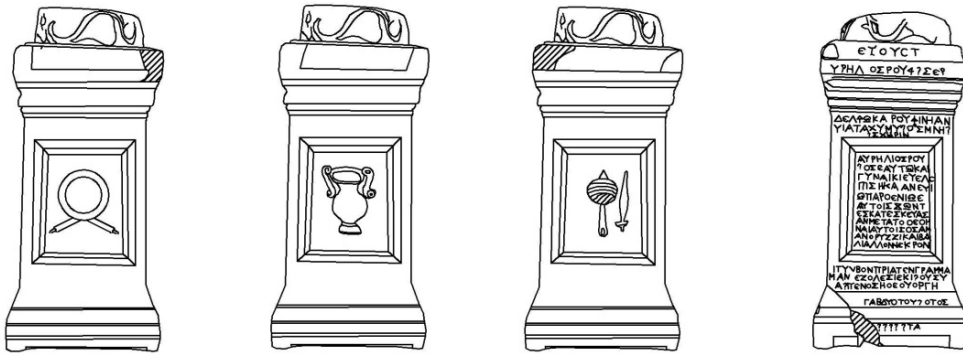
Resim 35: Kat. No.14, Bomos

Çizim 12: Kat. No.14, Bomos Çizimi.

Resim 36: Kat. No.15, Bomos

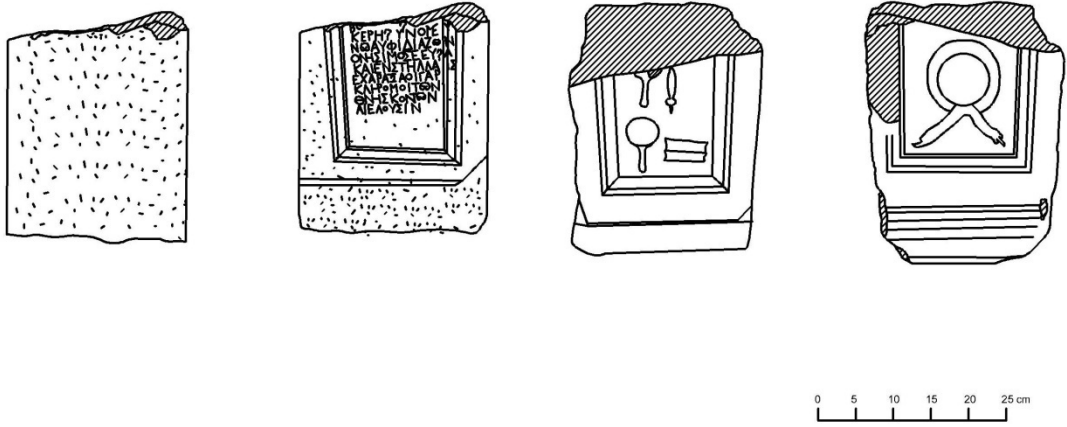

0 7 14 21 28 35 cm

Çizim 13: Kat. No.15, Bomos Çizimi.

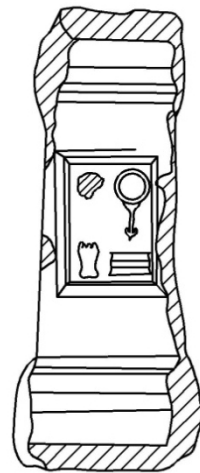
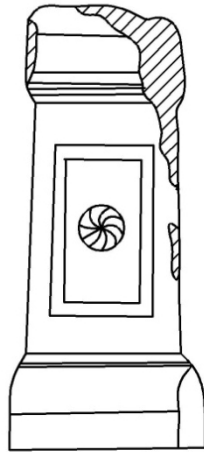
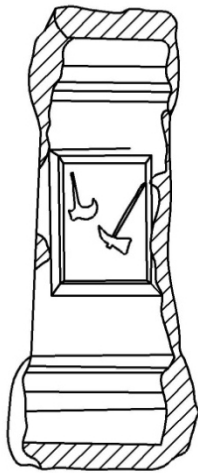
Resim 37: Kat. No.16, Bomos

Çizim 14: Kat. No.16, Bomos Çizimi.

Resim 38: Kat. No.17, Bomos

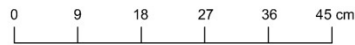
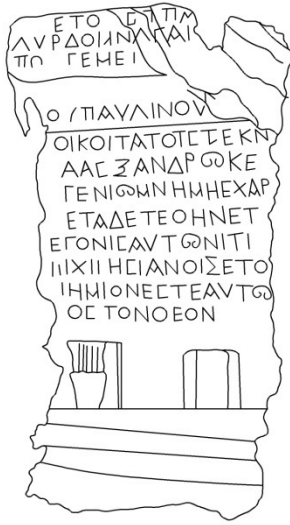

0 10 20 30 40 50 cm

Çizim 15: Kat. No.17, Bomos Çizimi.

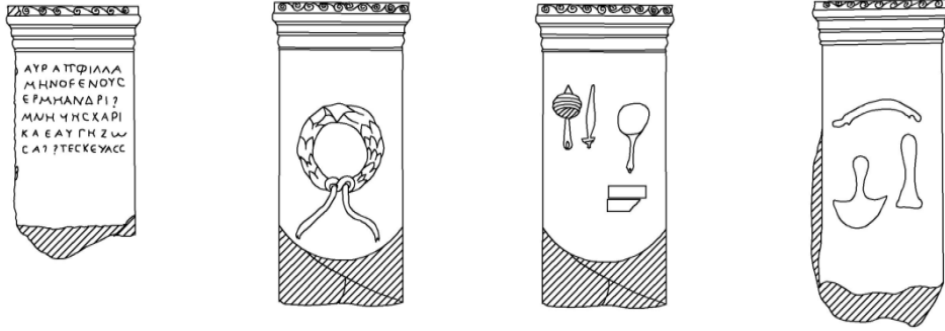
Resim 39: Kat. No.18, Bomos

Çizim 16: Kat. No.18, Bomos Çizimi.

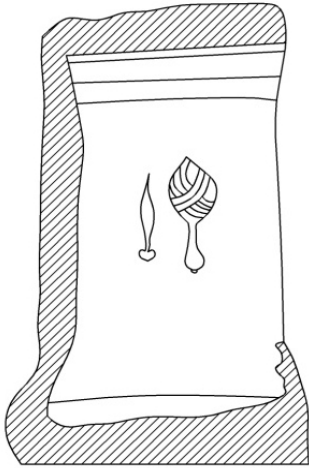
Resim 40: Kat. No.19, Bomos

Çizim 17: Kat. No.19, Bomos Çizimi.

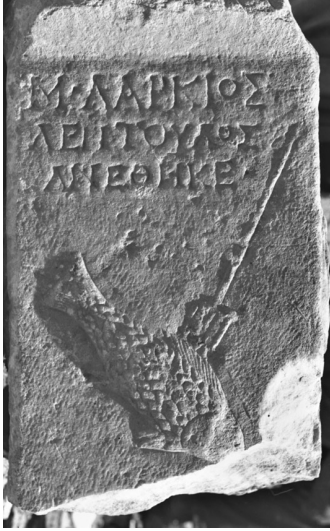

Resim 41: Kat. No.20, Bomos

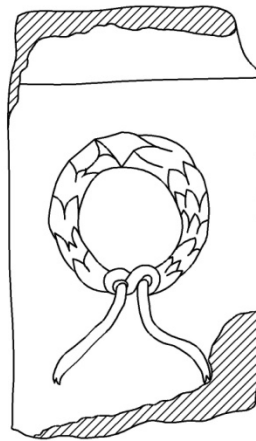

0 5 10 15 20 25 30 35 cm

Çizim 18: Kat. No.20, Bomos Çizimi

Resim 42: Kat. No.21, Bomos

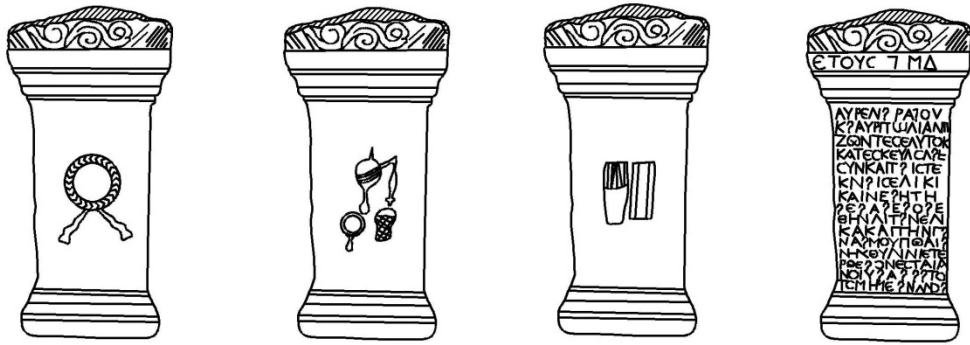

0 10 20 cm

Çizim 19: Kat. No.21, Bomos Çizimi.

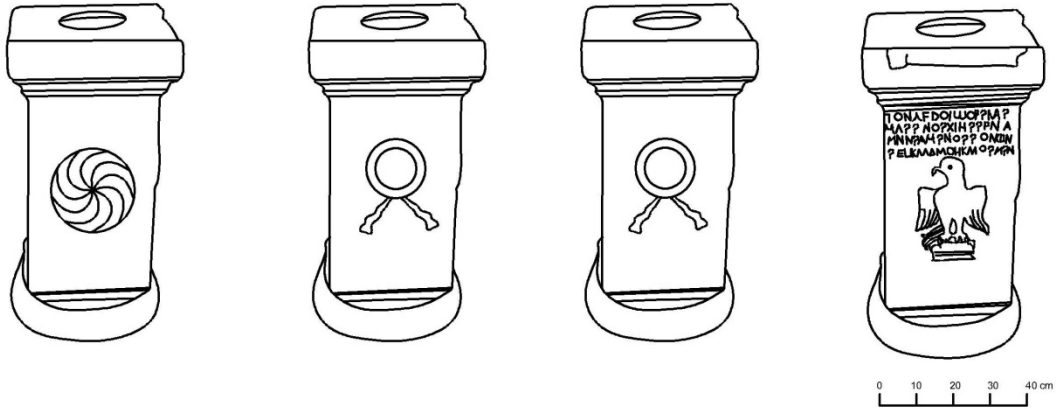
Resim 43: Kat. No.22, Bomos

Çizim 20: Kat. No.22, Bomos Çizimi.

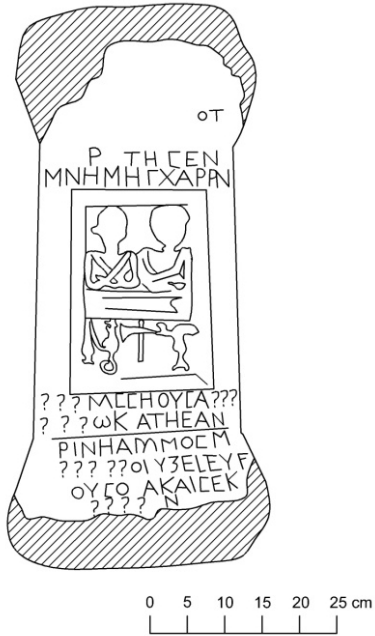
Resim 44: Kat. No.23, Bomos

Çizim 21: Kat. No.23, Bomos Çizimi.

Resim 45: Kat. No.24, Bomos

Çizim 22: Kat. No.24, Bomos Çizimi.

KAYNAKÇA

- Akçay, T. (2017). *Yunan ve Roma'da Ölü Kültü*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Ameling, W. (2004). *Inscriptiones Judaicae Orientis II*. Kleinasien. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Atik, S. (2003). Anadolu Macellumları, 21. *Araştırma Sonuçları Toplantısı II*, 45-55.
- Ballance, W. H., Calder, W. M., Hall, A. S. and Barnett, R. D. (2013). *Monuments from Phrygia and Lykaonia: Monumenta Asiae Minoris Antiqua XI*. London.
- Başgelen, N. (2000). Çalınan Geçmiş, Yitirilen Miras: Akmoneia (Ahatköy) Mozaikleri. *Arkeoloji ve Sanat* 97, 23-25.
- Belke, K., Mrsich, N. (1990). *Phrygien und Pisidien (Tabula imperii Byzantini. 7)*. Wien : Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Berges, D. (1986). *Hellenistische Rundaltäre Kleinasiens*, Wasmuth Buchhandlung und Antiquariat KG, Berlin.
- Boardman, J. (2001). *Yunan Heykeli Arkaik Dönem*. (Çev.: Y. Ersoy). İstanbul : Homer Kitabevi.
- Boardman, J. (2005). *Yunan Sanatı* (Çev.: Y. İlseven). İstanbul.
- Boardman, J. (2014). *Yunan Heykeli Geç Klasik Dönem* (Çev.: M. Peker, İstanbul.
- Bozoğlu, İ. (2010). *Aizanoi Antik Kenti Kapı Biçimli Mezar Taşları ve Bezemeleri*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Buckler, W.H ve Calder, W. M. (1939). *Monuments and Documents from Phrygia*

and Caria : Monumenta Asiae Minoris Antiqua, VI., London.

Can, B. (2005). *Roma Çağı Anadolu Mimarisinde Kıvrık Dal (ranke) Bezemeleri.*

Yayımlanmamış Doktora Tezi Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü , Erzurum.

Cicero, M. T. (1856). *Pro. L.Flacco Orations of Marcus Tullius Cicero.* (Çev.:Yonge

C.D.-Bohn H.G.). York Street, Covent Garden.

Couilloud-Le Dinahet, M.T. (1991). Autels monolithes et monolithoides de Delos.

in R. Etienne, M.-T. Le Dinahet, *L' Espace sacrificiel dans les
civilisations mediterraneennes de l'Antiquite.* Paris, 109-120.

Coulton, J.J. (2005). Pedestals as 'Altar ' in Roma. *Asia Minor Anatolian Studies* 55,

127-157.

Cumont, F.(1917). *Rechercher Surle Symbolisme Funeraie des Romains.* Paris.

Çelik, Ç. (2015). Kuzeybatı Pisidia Bölgesi (Seleukeia, Apollonia, Tymandos ve

Konana) Alınlıklı Mezar Stelleri, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-
Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2017, Sayı: 42, 45-65.

Drew Bear, T. (1984). Frigya'da Epigrafi ve Tarihi ve Coğrafya Araştırmaları,

Araştırma Sonuçları Toplantısı II, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
109-112.

Drew Bear, T. und T. Lochman. (1991). Münzprager aus Akmonia. *Arkeoloji*

Dergisi I, 51-60.

Drew Bear, T. und Lochman, T,. (1996). Grabreliefs aus Amorion, Orkistos und

antiken Siedlung von Bağlıca Zeugen verlorengangener Grabbauten,

Arkeoloji Dergisi: 4, 104-139.

Drew-Bear, T. (2007). Ben Anadolu'da doğdum / I was born in Anatolia / Je suis né en Anatolie: Tugay *Kütahya Anadolu Kültür-Sanat ve Arkeoloji Müzesi.*

(Ed.) T. Drew-Bear, F. Demirkök, E. Dönmez ve M. Türktüzen. Ankara: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı . 1. Baskı, 9-20.

Dinç M., D. Kaplan, Taştumur, E. ve Yılmaz, B. (2016). 2014 yılı Uşak ili ve ilçeleri Yüzey Araştırması: Eski Yunan - Roma (Arkaik, Klasik, Hellenistik, Roma) Yerleşimleri. *33. Araştırma Sonuçları Toplantısı II*, 521-538.

Dinç, M. (2017). Akmonia Antik Kenti, *Yüzey Araştırmaları ve Kazılar Işığında Uşak.* İstanbul, 91-104.

Dinç, M. (2019). Tarihsel Süreç İçinde Akmonia ve Yakın Çevresi: Kentin Coğrafi Konumu, Siyasi Tarihi ve Yapıları. *Akmonia*, 1-26.

Dinç, M. (2019). Akmonia'dan Heykeltraşlık Eserleri. *Akmonia*, 27-48.

Düşen, O., Gürcan, B. ve Sarpkaya, U. (2016). Aizanoi Mezar Stellerindeki Bitkisel Motiflerin Değerlendirilmesi. *Aizanoi II.* , 369-378.

Emekli, M.Ö.(2015). *Konya Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma Dönemi Mezar Stelleri.* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ermış, Ü. M. (2019). Akmonia: Erken Hıristiyanlıktan Bizans Dönemi Sonuna. *Akmonia*, 229-241.

Giannakopoulos, N. (2013). The Gereusia of Akmonia. *Gephyra 10*, 13-31.

Görkay, K.(1999) Zeugma in light of New Resecarch. K.Konuk (der)

Stephanephoros de L'economie Antigue a L'Asie Mineure Hommages a

Raymond Descat. Bordeaux, Ausonius.

Gürdal, T. (2007). *Anadoluda Apollon Kültü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hamilton, W. J. (1842). *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia with some account of their Antiquities and Geology I-II*, London.

Hamilton, W. J. (2013). *Küçük Asya*. (Çev. :Kasım Toraman). Ankara: Midas Kitap

Hiller, H. (1975). *Ionische Grabreliefs der ersten Hälfte des 5. Jahrhunderts v. Chr. Istanbuler Mitteilungen. Beiheft 12*. Tübingen.

Horsey, G. H. R. and Kearsley, R. A. (1997) *Anatolian Studies*, Vol. 47, 51-55.

Howgego, C. (2005). *Coinage and Identity in the Roman Provinces*. New York: Oxford University Press.

Fıratlı, N. (1965). İstanbul'un Yunan ve Roma Mezar Stelleri. *Bulleten XXX*, 263-319.

Jes, K. (1997). 'Gebaute' Türgrabsteine in Aizanoi. *Istanbuler Mitteilungen 47*, 231- 250

Jones, A. H. M. (1998). *The Cities of the Eastern Roman Provinces*. Oxford: Oxford University Press.

Kaplan, D. ve Akçay, A., (2019). Akmonia Mimari Bezemeleri, *Akmonia*, 49- 65.

Kara, M., U. (2015). *Kappadokia Bölgesi Mezar Stelleri*. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karagöz, Ş. (1984). *Anadoludan Mezar Stelleri Arkaik – Greko Pers Hellenistik-Roma-Bizans ağırları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Kelp, U. (2015). Grabdenkmal und lokale Identität : ein Bild der Landschaft Phrygien

in der römischen Kaiserzeit *Asia Minor Studien* 74.

Koch, G. (2001). *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*. (Çev.: Z. Zühre İlkelen).

İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları

Koçak, A., Gürçay, S. (2015). Soyluluk Çiçeği Erguvan'a Kültürel bir İnceleme.

Cyprus International University, Cilt:21, Sayı 84, 33-44.

Korkut, T. (2006) *Girlanden-Ostotheken Aus Kalkstein in Pamphylien und Kilikien*.

Verlag Philipp von Zabern. Main am Rhein.

Kortonoglu, R. E. (2006). *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Dağlık Phrygia*

Bölgesi Kaya Mezarları. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal

Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kökçü, B. (2015). Lapseki (A1/A) Çanakkale, Türkiye) ve Çevresinin Etnobotanigi.

Yüksek lisans tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,
Çanakkale.

Köse, V. (2008). Dionysios-Felicitas-Bereket Küçükasya Taş Ustalarının Roma

Mimarlık Süslemelerine Katkısına Bir Örnek: Kıvrımlı Sarmaşık

Dalı. *Prof. Dr. Halık Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı*, Cilt II, 747-758.

Ksenophon. (1974). *Anabasis/On binlerin Dönüşü*. (Çev.:T. Gökçöl). İstanbul.

Leschhorn, M. (1993). *Antike Aren, Zeitrechnung, Politik, und Geschichte im*

Schwarzmeerraum und Kleinasien nördlich des Tauros. Stuttgart.

Lochmann, T. (2003) *Studien zu kaiserzeitlichen Grab- und Votivreliefs aus*

Phrygien, Basel.

Magie, D. (1950). *Roman Rule In Asia Minor I*. Princeton, New Jersey: Princeton

University Press

McClelland, G. (2013). *Constructions of Childhood on the Funerary Monuments of Roman Athens*. Washington University.

Mitchell, S, and A.W.-McNicoll. (1978-1979). Miletos the ornament of İonia. *Archaeology in Western and Southern Asia Minor 2*.

Neumann, G.(1979). *Probleme Des Griechischen Weihreliefs*. Tubingen.

Newbold, R. (1925). The Eagle and the Basket on the Chalice of Antioch. *America: American Journal of Archaeology (29)*, 365-379.

Özcan, F. (2012).Grek ve Roma Dünyasında Gül. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2012/2, Sayı:16, 1-29

Özlem, P. (1998). *Lydia ve Phrygia'da Ele Geçen Kefaret Yazıtları (Confessiones)*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Paecock, D. P. S. and Williams, D. F.,. (1991). *Amphorae and the Roman Economy*, NewYork.

Parman E. (2002). *Ortaçağ Bizans Döneminde Frigya (Phrygia) ve Bölge Müzelerindeki Bizans Taş Eserleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Parrish, D.(1989). Season Mosaics, Nicosia. *The Biblical Archaeologist*, Vol. 52, No. 4

Pfuhl, E. und Möbius, H. (1977-79). *Dei Ostgriechischen Grabreliefs I-II*, Mainz.

Rajak, T. (1999). The Synagogue within the Greco-Roman City. (Edt: Steve Fine). *Jews, Christians and Polytheists In The Ancient Synagogue*. London-New York: Routledge

- Ramsay, W, M. (1960). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*. (Çev.: M. Pektaş).
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Ramsay, W. M.(1887) *Antiquities of Southern Phrygia and The Border Lands 1*.
American Journal of Archaeology 3, 344-368.
- Ramsay, W. M. (1895). *The Cities and Bishoprics of Phrygia. I*.Oxford
- Ramsay, W.M. (1897). *Cities and Bishoprics of Phrygia*. Oxford: Clarendon Press.
- Ramsay, W. (1895-97). *The Cities and Bishoprics of Phrygia*. Oxford.
- Ramsay, A. M. (1906). *İsaurian and East Phrygian Art and Report on Exploration in Phrygia and Lykaonia in Studin the Hist. And Art of the East. Prov. of the Roman Emp.*, 3-92, Aberdeen.
- Richter, G. M. A. (1971).*The Archaic Gravestones Of Attica*. London: Phaidon Press.
- Robert, L. (1955). *Hellenica X*. Paris.
- Ronchetta, D. (1987). *Necropoli Hierapolis Di Frigia 1957-1987*, Milano.
- Roller, L. E. (2004). *Ana Tanrıça'nın İzinde Anadolu Kÿbele Kÿltü*. (Çev.: B. Avunç). İstanbul: Homer Kitabevi.
- Sevin, V. (2001). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*. Ankara: TTK Basımevi.
- Sevin, V. (2007). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sezer, S. (2014). Akmonia Antik Kentinden Heykeltıraşlık Eserleri, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 71-80.
- Sheppard, C. D. (1969). Byzantine Carved Marble Slabs. *The Art Bulletin*, Vol.51, No 1, 65-71.

Sheppard A.R.R. (1979). Jews, Christians and Heretics in Acmonia and Eumonia.

Anatolian Studies 29, 169-180.

Sherwood, N.A. (2000). *Roman Architectural influence in Provincia Asia*

Augustus to Severus Alexander. A Dissertation presented to the Faculty of Princeton University.

Smith, R. R. R. (2002). Hellenistik Heykel. (Çev: A. Yoltar Yıldırım). İstanbul.

Strabon. (2009). *Antik Anadolu Coğrafyası Kitap: XII-XIII-XIV: Geographika*. (Çev.: Prof. Dr. A. Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Prof. Dr. A. Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Söğüt, B. (2011). Işıklı Kasabasında Bulunan Hellenistik ve Roma Dönemine Ait

Mimari Elemanların Genel bir Değerlendirilmesi. B. Söğüt (Ed.), *Eumonia*

Şehli-Işıklı. (s.73-92). İstanbul: Ege Yayınları.

Söğüt, B. ve Şimşek, C. (2002). Eumeneia. *Dünden bugüne Çivril Sempozyumu*

Bildirileri, Çivril.

Şahin, N., E. ve Uzunoğlu, H. (2019), Epigrafik Belgeler Işığında Akmonia,

Akmonia, 229-241.

Şahin, M. (2000). *Miletopolis Kökenli Figürlü Mezar Stelleri ve Adak Levhaları*.

Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Şahin, N. (2001). *Zeus'un Anadolu Kültleri*. İstanbul: Akdeniz Medeniyetleri Araştırma

Enstitüsü.

Şimşek, C. (2002). Eumeneia Antik Kenti Üzerine, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 129, 37-

68.

Şimşek, C. (2008). *Laodikeia Nekropolü 2004-2010 yılları*, İstanbul: Ege yayınları.

- Şimşek, C. (2011). Eumeneia'nın Coğrafi, Tarihi ve Siyasi Yapısı. *Eumeneia Şeyhlü-Işıklı*, 47-60.
- Şimşek, C. (2011). *Laodikeia Nekropolü 2004-2010 Yılları*. İstanbul: Ege yayınları, Cilt 1,1.Baskı.
- Şimşek,C., Bilgin,M. ve Okunak,M. (2015). Laodikeia Nekropolleri ve Mezar Tipleri. *Arkeoloji Dergisi XX*,111-157.
- Taş T. , Özcan F (2015)MS 4.-7. Yüzyıllar Arasında Haç Motiflerinin Gelişimi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* .Yıl: 2015/1, Sayı:21
- Thonemann, P. (2010). The Women of Akmoneia. *Journal of Roman Studies* 100, 163-178.
- Thonemann, P. (2013). *Roman Phrygia: Culture and Society*. New York: Cambridge University Press.
- Trebilco, P., R. (1991). *Jewish Communities in Asia Minor*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Türktüzün ve Wörrle.(1994) Eine neue Türgrabstele aus dem phrygischen Alioi, *Chiron*24, 96-101.
- Varinlioğlu, E. (2006). Five Inscriptions from Acmonia. *Revue Des Etudes Anciennes* 108,355-373.
- Waelkens, M. (1980). Das Totenhaus in Kleinasien. *Antike Welt*, 11. Jahrgang, Heft 4. , 3-11.
- Waelkens, M. (1986)). *Die kleinasiatischen Türsteine: Typologische und Epigraphische Untersuchungen der kleinasiatischen Grabreliefs mit*

Scheintür, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

Wujewski, T. (1991). *Anatolian Sepulchral Stelae in Roman Times*. Ponzan

Uniwersytet im.

Zgusta, L. (1984). *Kleinasiatische Ortsnamen*. Heidelberg: Carl Winter
Universtätsverlag.

İnternet Bağlantısı:

‘Sunak’

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cd98854c58280.33219882 [12.05.2018]

‘Crocus bitkisi’

https://www.google.com.tr/search?q=crocus+safran&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjs8taJmoDbAhUL-aQKHY-cDngQ_AUICigB&biw=1024&bih=613#imgcr=CncqNZzkutgHfM [12.05.2018].

‘Hedera Helix bitkisi’

https://www.baruthemera.com/hemera/wp-content/uploads/2017/09/Kitap_TUR.pdf
[12.05.2018].

‘Rosa bitkisi’

https://www.google.com.tr/search?q=rosa&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwisorfvj0DbAhWChywKHblRCuMQ_AUICigB&biw=1024&bih=613#imgcr=uI1aB-2ENII4XM [12.05.2018].

‘Syringa Vulgaris bitkisi’

https://www.google.com.tr/search?q=syringa+vulgaris+pan+ile+ili%C5%9Fkisi&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=_7ID1WlskP8E9M%253A%252CKkRY27x9B_DIEM%252C_&usg=__igfGdIVuZ07OsB_NJ2Gd6WoRqAk%3D&sa=X&ved=0ahUKEwie1a3ZIIDbAhUD2ywKHXA GcYkQ9QEIMjAE#imgcr=_7ID1WlskP8E9M

[12.05.2018].

E-mail Bağlantısı:

‘Haçlarla ilgili bilgi için’ Doç. Dr. Melda Ermiş ile 22.05.2019 tarihli görüşme.